

**AFYONKARAHİSAR VE CİVARINDA HALK
TARAFINDAN KULLANILAN BAZI BİTKİLERİN
ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ**

DOKTORA TEZİ

Süleyman ARI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Mustafa KARGIOĞLU
MOLEKÜLER BİYOLOJİ VE GENETİK

ANABİLİM DALI

KASIM 2014

Bu tez çalışması 14FEN.BİL.05. numaralı proje ile BAPK tarafından desteklenmiştir.

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOKTARA TEZİ

AFYONKARAHİSAR VE CİVARINDA HALK TARAFINDAN
KULLANILAN BAZI BİTKİLERİN ETNOBOTANİK
ÖZELLİKLERİ

Süleyman ARI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Mustafa KARGIOĞLU

MOLEKÜLER BİYOLOJİ VE GENETİK ANABİLİM DALI

KASIM 2014

TEZ ONAY SAYFASI

Süleyman ARI tarafından hazırlanan “Afyonkarahisar ve Civarında Halk Tarafından Kullanılan Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri” adlı tez çalışması lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca **24/11/2014** tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/ ile Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü MOLEKÜLER BİYOLOJİ VE GENETİK **Anabilim Dalı’nda DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman

: Doç. Dr. Mustafa KARGIOĞLU

Başkan

: Doç Dr. Süleyman CENKÇİ
AKÜ, Fen Edebiyat Fakültesi

Üye

: Doç. Dr. Mustafa KARGIOĞLU (D)
AKÜ, Fen Edebiyat Fakültesi

Üye

: Veli GÖK
AKÜ, Mühendislik Fakültesi

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Mehmet TEMEL
AKÜ, Fen Edebiyat Fakültesi

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Recep KARA
AKÜ, Veteriner Fakültesi

Afyon Kocatepe Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
...../...../..... tarih ve
..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

.....
Prof. Dr. İbrahim EROL
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI
Afyon Kocatepe Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

05/12/2014

Süleyman ARI

ÖZET
Doktora Tezi

**AFYONKARAHİSAR VE CİVARINDA HALK TARAFINDAN KULLANILAN
BAZI BİTKİLERİN ETNOBOTANİK ÖZELLİKLERİ**

Süleyman ARI
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Moleküler Biyoloji ve Genetik Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Mustafa KARGIOĞLU

Bu çalışmada Afyonkarahisar ve civarında yetişen, halk tarafından kullanılan doğal bitkilerin etnobotanik özellikleri araştırılmıştır. 31 yerleşim alanında (5 ilçe, 8 kasaba, 15 köy ve 3 merkez mahalle) 46 adet kaynak kişi ile görüşülmüştür. Araştırma alanındaki doğal bitkilerin 178 farklı kullanımı kayıt altına alınmıştır. Çalışma alanında 39 familyaya ait 130 takson tespit edilmiştir. 178 farklı kullanımın 84'ü (% 47) tıbbi, 68'i (% 38) gıda, 16'sı (% 8,9) yem, 3'ü (% 1,6) ev eşyası, 3'ü (% 1,6) boyama, 3'ü (% 1,6) el sanatları ile 1'i (% 0,5) diğer amaçlı olduğu belirlenmiştir. *Pinus nigra* Arn. subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe var. *pallasiana* taksonundan, katran elde edilişi ve kullanım şekilleri verilmiştir.

2014, xvii + 212 sayfa

Anahtar Kelimeler: Afyonkarahisar, etnobotanik, katran

ABSTRACT

PhD Thesis

ETHNOBOTANICAL PROPERTIES OF PLANTS USED BY PEOPLE IN AFYONKARAHİSAR AND AROUND

Süleyman ARI

Afyon Kocatepe University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department Of Molecular Biology And Genetics

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Mustafa KARGIOĞLU

In this research, natural herbs grown in Afyonkarahisar vicinity have been investigated. 31 settlements in the area (5 districts, 8 towns, 15 villages and 3 neighborhood centers) 46 resource people were interviewed. 178 different uses of natural plants have been recorded in the study area. 130 taxa belonging to 39 families were identified in the study area. Of 178 different uses, those figures were indicated; 84 uses (%47) for medicinal, 68 (%38) for food, 16 (%8,9) for feed, 3 (%1,6) household goods, 3 (%1,6) painting, 3 (%1,6) for manuel arts and 1 (%0,5) for other purposes. Tar production from *Pinus nigra* Arn. subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe var. *pallasiana* and their wages were also given.

2014, xvii + 212 pages

Key Words: Afyonkarahisar, ethnobotanical, tar

TEŞEKKÜR

Araştırma konusunun tespit çalışmasında, sonuçların değerlendirilmesi ve yazımı aşamasında yapmış olduğu büyük katkılarında dolay› tez danışman›m Doç. Dr. Mustafa KARGIOğLU'na, araştırma ve yazım süresince yardımlar›n› esirgemeyen öneri ve eleştirileriyle teze katkı sağlayan bölüm hocalarıma ve arkadaşlarıma teşekkür ederim. Bu tez alışması 14FEN.BİL.05. numaralı proje ile BAPK tarafından desteklendiği için teşekkür ederim.

Bu araştırma boyunca maddi ve manevi desteklerinden dolay› aileme de teşekkür ederim.

Süleyman ARI

AFYONKARAHİSAR, 2014

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	iv
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
ÇİZELGELER DİZİNİ	xi
RESİMLER DİZİNİ	xiii
GRAFİKLER DİZİNİ.....	xiiiv
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR BİLGİLERİ	3
2.1 Afyonkarahisar ve Civarı Hakkında Genel Bilgi.....	5
2.1.1 Cografik Bilgiler	5
2.1.2 Jeolojik Bilgiler.....	6
2.1.3 İklim	7
2.1.3.1 Nem.....	9
2.1.3.2 İklim Diyagramı	10
2.1.4 Afyonkarahisar ve Civarı Araştırma Alanı Bilgileri	12
2.1.4.1 Araştırma Alanı	12
3. MATERYAL ve METOT	13
4. BULGULAR	17
4.1 Bölüm: Spermatophyta	18
4.1.1 <i>Acanthus hirsutus</i> Boiss. (Acanthaceae)	18
4.1.2 <i>Amaranthus retroflexus</i> L. (Amaranthaceae)	19
4.1.3 <i>Conium maculatum</i> L (Apiaceae).	20
4.1.4 <i>Eryngium campestre</i> L. var. <i>virens</i> Link (Apiaceae).....	18
4.1.5 <i>Arum elongatum</i> Steven subsp. <i>elongatum</i> Steven (Araceae)	22
4.1.6 <i>Dracunculus vulgaris</i> Schoot. (Araceae).....	23
4.1.7 <i>Tragopogon latifolius</i> Boiss. var. <i>angustifolius</i> Boiss. (Asteraceae)	24
4.1.8 <i>Helianthus tuberosus</i> L (Asteraceae).....	25
4.1.9 <i>Anthemis tinctoria</i> L. var. <i>tinctoria</i> L. (Asteraceae)	26
4.1.10 <i>Hieracium pannosum</i> Boiss. (Asteraceae)	27
4.1.11 <i>Anthemis wallii</i> Hub.-Mor.et Reese (Asteraceae)	28
4.1.12 <i>Chondrilla juncea</i> L. var. <i>juncea</i> . (Asteraceae)	29

4.1.13 <i>Lactuca serriola</i> L. (Asteraceae)	30
4.1.14 <i>Achillea millefolium</i> L. subsp. <i>millefolium</i> . (Asteraceae)	31
4.1.15 <i>Achillea teretifolia</i> Willd. (Asteraceae)	32
4.1.16 <i>Centaurea depressa</i> M. Bieb. (Asteraceae)	33
4.1.17 <i>Cichorium intybus</i> L. (Asteraceae)	34
4.1.18 <i>Scolymus hispanicus</i> L. (Asteraceae).....	35
4.1.19 <i>Bellis perennis</i> L. (Asteraceae)	36
4.1.20 <i>Doronicum orientale</i> Hoffm. (Asteraceae)	37
4.1.21 <i>Onopordum anatolicum</i> (Boiss.) Eig. (Asteraceae).....	38
4.1.22 <i>Gundelia tournefortii</i> L. var. <i>tournefortii</i> . (Asteraceae).....	39
4.1.23 <i>Artemisia campestris</i> L. (Asteraceae).....	40
4.1.24 <i>Achillea biebersteinii</i> Afan. (Asteraceae).....	41
4.1.25 <i>Inula anatolica</i> Boiss (Asteraceae).....	42
4.1.26 <i>Berberis crataegina</i> DC. (Berberidaceae)	43
4.1.27 <i>Anchusa leptophylla</i> Roemer & Schultes subsp. <i>leptophylla</i> (Boraginaceae) 44	
4.1.28 <i>Cerinthe minor</i> L. subsp. <i>auriculata</i> (Ten.) Domac . (Boraginaceae)	45
4.1.29 <i>Anchusa azurea</i> Mill. var. <i>azurea</i> . (Boraginaceae)	46
4.1.30 <i>Alkanna tinctoria</i> (L.) Tausch subsp. <i>glandulosa</i> Hub.-Mor. (Boraginaceae)	47
4.1.31 <i>Anchusa undulata</i> L. subsp. <i>hybrida</i> (Ten.) Coutinho (Boraginaceae)	48
4.1.32 <i>Alyssum desertorum</i> Stapf. var. <i>desertorum</i> Stapf. (Brassicaceae)	49
4.1.33 <i>Sisymbrium altissimum</i> L. (Brassicaceae)	50
4.1.34 <i>Barbarea</i> sp. (Brassicaceae)	51
4.1.35 <i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik. (Brassicaceae).....	52
4.1.36 <i>Sinapis arvensis</i> L. (Brassicaceae)	53
4.1.37 <i>Silene dichotoma</i> Ehrh. subsp. <i>dichotoma</i> Ehrh. (Caryophyllaceae)	54
4.1.38 <i>Stellaria media</i> (L.) Vill. subsp. <i>media</i> . (Caryophyllaceae)	55
4.1.39 <i>Silene vulgaris</i> (Moench) Garcke var. <i>vulgaris</i> . (Caryophyllaceae)	56
4.1.40 <i>Agrostemma githago</i> L. (Caryophyllaceae).....	57
4.1.41 <i>Dianthus zonatus</i> Fenzl. var. <i>aristatus</i> (Boiss.) Reeve (Caryophyllaceae)	58
4.1.42 <i>Dianthus zonatus</i> Fenzl var. <i>zonatus</i> (Caryophyllaceae)	59
4.1.43 <i>Vaccaria pyramidata</i> Medik. var. <i>grandiflora</i> (Fisch. ex Dc.) Cullen. (Caryophyllaceae)	60
4.1.44 <i>Chenopodium album</i> L. (Chenopodiaceae)	61
4.1.45 <i>Chenopodium album</i> L. subsp. <i>album</i> var. <i>album</i> . (Chenopodiaceae)	62
4.1.46 <i>Chenopodium foliosum</i> (Moench) Asch. (Chenopodiaceae)	63

4.1.47 <i>Beta trigyna</i> Waldst. & Kit. (Chenopodiaceae)	64
4.1.48 <i>Kochia scoparia</i> (L.) Schrad. (Chenopodiaceae).....	65
4.1.49 <i>Atriplex</i> sp. (Chenopodiaceae)	66
4.1.50 <i>Cistus laurifolius</i> L. (Cistaceae)	67
4.1.51 <i>Juniperus oxycedrus</i> L. subsp. <i>oxycedrus</i> . (Cupressaceae)	68
4.1.52 <i>Juniperus excelsa</i> M. Bieb. (Cupressaceae)	69
4.1.53 <i>Juniperus foetidissima</i> Willd. (Cupressaceae)	70
4.1.54 <i>Equisetum ramosissimum</i> Desf. (Equisetaceae)	71
4.1.55 Euphorbiaceae <i>Euphorbia macroclada</i> (Boiss)	72
4.1.56 <i>Vicia cracca</i> L. subsp. <i>stenophylla</i> Velen. (Fabaceae)	73
4.1.57 <i>Astragalus flavescens</i> Boiss. (Fabaceae)	74
4.1.58 <i>Astragalus microcephalus</i> Willd. (Fabaceae).....	75
4.1.59 <i>Coronilla varia</i> L. subsp. <i>varia</i> . (Fabaceae).....	76
4.1.60 <i>Astragalus pisidicus</i> . (Fabaceae)	77
4.1.61 <i>Quercus ithaburensis</i> Decne. subsp. <i>macrolepis</i> (Kotschy) Hedge&Yalt.(Fabaceae)	78
4.1.62 <i>Quercus cerris</i> L. var. <i>cerris</i> . (Fabaceae)	79
4.1.63 <i>Quercus infectoria</i> Oliv. subsp. <i>boissieri</i> (Reuter)O.Schwarz Fabaceae)	80
4.1.64 <i>Quercus pubescens</i> Willd. (Fabaceae).....	81
4.1.65 <i>Hypericum perforatum</i> L. (Guttiferae)	82
4.1.66 <i>Hypericum perforatum</i> L. (Guttiferae).....	83
4.1.67 <i>Juglans regia</i> L. (Juglandaceae)	84
4.1.68 <i>Tymus longicaulis</i> C. Presl subsp. <i>longicaulis</i> var. <i>subisophyllus</i> (Borbas) Jalas. (Lamiaceae).....	85
4.1.69 <i>Mentha longifolia</i> (L.) Huds. subsp. <i>typhoides</i> (Briq.) Harley var. <i>typhoides</i> (Lamiaceae).....	86
4.1.70 <i>Teucrium chamaedrys</i> L. subsp. <i>chamaedry</i> (Lamiaceae)	87
4.1.71 <i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>hirtum</i> (Link) Ietsw. (Lamiaceae).....	88
4.1.72 <i>Thymus zygioides</i> Griseb. var. <i>lycaonicus</i> (Lamiaceae)	89
4.1.73 <i>Salvia cryptantha</i> Montbret & Aucher ex Bentham (Lamiaceae)	90
4.1.74 <i>Marrubium globosum</i> Montbret et Aucher ex Bentham (Lamiaceae)	91
4.1.75 <i>Salvia tomentosa</i> Mill. (Lamiaceae)	92
4.1.76 <i>Salvia virgata</i> Jacq. (Lamiaceae).....	93
4.1.77 <i>Phlomis armeniaca</i> Willd. (Lamiaceae)	94
4.1.78 <i>Thymus sipyleus</i> Boiss. subsp. <i>sipyleus</i> var. <i>sipyleus</i> (Lamiaceae)	95
4.1.79 <i>Mentha pulegium</i> L. (Lamiaceae).....	96

4.1.80 <i>Teucrium polium</i> L. (Lamiaceae).....	97
4.1.81 <i>Muscari comosum</i> (L.) Mill. (Asparagacea)	98
4.1.82 <i>Linum hirsutum</i> L. subsp. <i>anatolicum</i> (Boiss.) Hayek var. <i>anatolicum</i> . (Linaceae)	99
4.1.83 <i>Viscum album</i> L. subsp. <i>album</i> . (Santalaceae).....	100
4.1.84 <i>Arceuthobium oxycedri</i> (Dc.) M. Bieb. (Santalaceae).....	101
4.1.85 <i>Malva sylvestris</i> L. (Malvaceae).....	102
4.1.86 <i>Malva neglecta</i> Wallr. (Malvaceae).....	103
4.1.87 <i>Morus nigra</i> L. (Moraceae)	104
4.1.88 <i>Papaver somniferum</i> L. (Papaveraceae)	105
4.1.89 <i>Chelidonium majus</i> L. (Papaveraceae)	106
4.1.90 <i>Fumaria asepalae</i> Boiss. (Papaveraceae).....	107
4.1.91 <i>Papaver dubium</i> L. (Papaveraceae).....	108
4.1.92 <i>Pinus nigra</i> Arn. subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe var. <i>pallasiana</i> (Pinaceae).....	109
4.1.93 <i>Plantago lanceolata</i> L. (Plantaginaceae).....	110
4.1.94 <i>Plantago major</i> L. subsp. <i>intermedia</i> (Gilib.) Lange. (Plantaginaceae).....	111
4.1.95 <i>Acantholimon ulicinum</i> (Willd. & Schultes) Boiss. subsp. <i>lycaonicum</i> (Boiss. & Heldr.) Bokhari. & Edm. (Plumbaginaceae).....	112
4.1.96 <i>Acantholimon acerosum</i> (Willd.) Boiss. var. <i>acerosum</i> . (Plumbaginaceae)	113
4.1.97 <i>Rumex scutatus</i> L. (Polygonaceae)	114
4.1.98 <i>Rumex patientia</i> L. (Polygonaceae)	115
4.1.99 <i>Rumex acetosella</i> L. (Polygonaceae)	116
4.1.100 <i>Rumex crispus</i> L. (Polygonaceae).....	117
4.1.101 <i>Polygonum cognatum</i> Meissn. (Polygonaceae).....	118
4.1.102 <i>Rumex scutacus</i> L. (Polygonaceae)	119
4.1.103 <i>Portulaca oleraceae</i> L. (Portulacaceae)	120
4.1.104 <i>Lysimachia vulgaris</i> L. (Primulaceae).....	121
4.1.105 <i>Nigella sativa</i> L. (Ranunculaceae).....	122
4.1.106 <i>Ranunculus ficaria</i> L. subsp. <i>ficariiformis</i> Rouy et F (Ranunculaceae).....	123
4.1.107 <i>Adonis aestivalis</i> L. subsp. <i>aestivalis</i> L. (Ranunculaceae)	124
4.1.108 <i>Prunus armeniaca</i> L. (Rosaceae).....	125
4.1.109 <i>Rhamnus rhodopeus</i> Velen. subsp. <i>anatolicus</i> (Grub.) Browicz & Zieliński. (Rhamnaceae).....	126
4.1.110 <i>Pyrus elaeagnifolia</i> Pallas subsp. <i>elaegnifolia</i> Pallas. (Rosaceae)	127
4.1.111 <i>Rosa hemisphaerica</i> Herrm. (Rosaceae).....	128
4.1.112 <i>Rosa canina</i> L. (Rosaceae)	129

4.1.113 <i>Crataegus monogyna</i> Jacq. subsp. <i>monogyna</i> . (Rosaceae)	130
4.1.114 <i>Prunus divaricata</i> Ledeb. subsp. <i>divaricata</i> . (Rosaceae)	131
4.1.115 <i>Geum urbanum</i> L. (Rosaceae)	132
4.1.116 <i>Crataegus aronia</i> (L.) Bosc. ex Dc. (Rosaceae).....	133
4.1.116 <i>Malus sylvestris</i> Mill. subsp. <i>orientalis</i> (Uglitzk.) Browicz var. <i>orientalis</i> . (Rosaceae)	134
4.1.118 <i>Crataegus orientalis</i> Pallas ex M. Bieb. var. <i>orientalis</i> . (Rosaceae).....	135
4.1.119 <i>Cerasus vulgaris</i> Miller. (Rosaceae)	136
4.1.120 <i>Cotoneaster nummularia</i> Fisch. & C.A.Mey. (Rosaceae).....	137
4.1.121 <i>Salix alba</i> L. (Salicaceae)	138
4.1.122 <i>Linaria genistifolia</i> (L.) Mill. subsp. <i>genistifolia</i> . (Scrophulariaceae).....	139
4.1.123 <i>Linaria genistifolia</i> (L.) Mill. subsp. <i>confertiflora</i> (Boiss.) P.H. Davis. (Scrophulariaceae)	140
4.1.124 <i>Verbascum sp.</i> (Scrophulariaceae).....	141
4.1.125 <i>Linaria grandiflora</i> Desf. (Scrophulariaceae)	142
4.1.126 <i>Urtica dioica</i> L. (Urticaceae)	143
4.1.127 <i>Urtica urens</i> L. (Urticaceae).....	144
4.1.128 <i>Urtica pilulifera</i> L. (Urticaceae)	145
4.1.129 <i>Peganum harmala</i> L. (Nitrariceae).....	146
4.1.130 <i>Tribulus terrestris</i> L. (Zygophyllaceae)	147
4.2. Katran	148
4.2.1 Katran ve Uygulanışı	148
4.2.1.1 Katranın Diğer Kullanım Alanları	151
5. TARTIŞMA ve SONUÇ	153
6. KAYNAKLAR.....	199
ÖZGEÇMİŞ.....	203
EKLER.....	204

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

Simgeler

<	Küçük
>	Büyük
%	Yüzde
°C	Santigrat derece
g	Gram
km ²	Kilometrekare
lm	Lumen
m	Metre
mg	Miligram
mL	Mililitre
mm	Milimetre

Kısaltmalar

BA	Batı Anadolu
DA	Doğu Anadolu
GA	Güney Anadolu
GB	Güney Batı
KA	Kuzey Anadolu
KB	Kuzey Batı
OA	Orta Anadolu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1 Afyonkarahisar Davis'in grid sistemine göre B3 karesinde yer alır	6
Şekil 2.2 Afyonkarahisar'ın Yıllık Toplam Yağış Dağılım grafiği.....	9
Şekil 2.3 Afyonkarahisar Merkez İlçesinin Walter iklim diyagramı	11
Şekil 2.3 Afyonkarahisar Lokasyon Haritası	12

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 2.1 Meteoroloji Rasat Bilgileri.....	7
Çizelge 2.2 İstasyona ait ortalama sıcaklık (°C).....	8
Çizelge 2.3 İstasyona ait ortalama düşük sıcaklık (°C)	8
Çizelge 2.4 İstasyona ait ortalama maksimum sıcaklık (°C)	8
Çizelge 2.5 İstasyonda görülen aylara göre maksimum sıcaklık (°C)	8
Çizelge 2.6 İstasyona ait en düşük sıcaklık (°C).....	8
Çizelge 2.7 Afyonkarahisar ortalama yağış periyodu tablosu.....	9
Çizelge.2.8 İstasyon merkezlerine ait indis değerleri.....	10
Çizelge 2.9 İndis değerleri ile bunlara bağlı bitki örtüsü ve iklim sınıfları.....	10
Çizelge 2.10 Akdeniz ikliminin biyoiklim katlarının Q ve P değerleri	11
Çizelge 2.11 M<0°C olduğunda Akdeniz ikliminin sınıflandırılması	11
Çizelge 3.1 Çalışmamızda kaynak aldığımız kişiler hakkındaki bilgiler	14
Çizelge 5.1 Familyalara göre taksonların dağılımı ve kullanım alanları	156
Çizelge 5.2 Taksonların kullanım alanları ve toplam kullanım sayıları.....	157
Çizelge 5.3 Yöre halkı tarafından tedavi amacıyla kullanılan bitkilerin tıbbi kullanım alanları	162
Çizelge 5.4 Bulgularımızla diğer etnobotanik çalışmaların kullanım amacı yönü ile karşılaştırılması.....	165
Çizelge 5.5 Afyonkarahisar ve civarında halk tarafından kullanılan bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri	174

RESİMLER DİZİNİ

	Sayfa
Resim 4.1 <i>Acanthus hirsutus</i> Boiss (Acanthaceae) görünümü	18
Resim 4.2 <i>Amaranthus retroflexus</i> L. (Amaranthaceae) görünümü	19
Resim 4.3 <i>Conium maculatum</i> L. (Apiaceae) görünümü.....	20
Resim 4.4 <i>Eryngium campestre</i> L. var. <i>virens</i> Link. (Apiaceae) görünümü	21
Resim 4.5 <i>Arum elongatum</i> Steven subsp. <i>elongatum</i> Steven (Araceae) görünümü.....	22
Resim 4.6 <i>Dracunculus vulgaris</i> Schoot (Araceae) görünümü	23
Resim 4.7 <i>Tragopogon latifolius</i> Boiss. var. <i>angustifolius</i> Boiss. (Asteraceae) görünümü	24
Resim 4.8 <i>Helianthus tuberosus</i> L. (Asteraceae) görünümü	25
Resim 4.9 <i>Anthemis tinctoria</i> L. var. <i>tinctoria</i> L (Asteraceae) görünümü	26
Resim 4.10 <i>Hieracium pannosum</i> Boiss. (Asteraceae) görünümü	27
Resim 4.11 <i>Anthemis wallii</i> Hub.-Mor.et Reeseg (Asteraceae) örünümü	28
Resim 4.12 <i>Chondrilla juncea</i> L. var. <i>juncea</i> . (Asteraceae) görünümü	29
Resim 4.13 <i>Lactuca serriola</i> L. (Asteraceae) görünümü.....	30
Resim 4.14 <i>Achillea millefolium</i> L. subsp. <i>millefolium</i> (Asteraceae) görünümü	31
Resim 4.15 <i>Achillea teretifolia</i> Willd. (Asteraceae) görünümü.....	32
Resim 4.16 <i>Centaurea depressa</i> M. Bieb. (Asteraceae) görünümü.....	33
Resim 4.17 <i>Cichorium intybus</i> L. (Asteraceae) görünümü.....	34
Resim 4.18 <i>Scolymus hispanicus</i> L. (Asteraceae) görünümü	35
Resim 4.19 <i>Bellis perennis</i> L. (Asteraceae) görünümü.....	36
Resim 4.20 <i>Doronicum orientale</i> Hoffm (Asteraceae) görünümü.....	37
Resim 4.21 <i>Onopordum anatolicum</i> (Boiss.) Eig. (Asteraceae) görünümü.	39
Resim 4.22 <i>Artemisia campestris</i> L. (Asteraceae) görünümü.....	40
Resim 4.23 <i>Achillea biebersteinii</i> Afan. (Asteraceae) görünümü.....	41
Resim 4.24 <i>Inula anatolica</i> Boiss (Asteraceae) görünümü	42
Resim 4.25 <i>Berberis crataegina</i> DC. (Berberidaceae) görünümü	43
Resim 4.26 <i>Anchusa leptophylla</i> Roemer & Schultes subsp. <i>leptophylla</i> . (Boraginaceae) görünümü.....	44
Resim 4.27 <i>Cerintho minor</i> L. subsp. <i>auriculata</i> (Ten.) Domac (Boraginaceae) g örünümü	45
Resim 4.28 <i>Anchusa azurea</i> Mill. var. <i>azurea</i> . (Boraginaceae) görünümü	46
Resim 4.29 <i>Alyssum desertorum</i> Stapf. var. <i>desertorum</i> Stapf. (Brassicaceae) görünümü	49
Resim 4.30 <i>Sisymbrium altissimum</i> L. (Brassicaceae) görünümü	50

Resim 4.31 <i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik. (Brassicaceae) görünümü.....	52
Resim 4.32 <i>Silene dichotoma</i> Ehrh. subsp. <i>dichotoma</i> Ehrh. (Caryophyllaceae) görünümü.....	54
Resim 4.33 <i>Stellaria media</i> (L.) Vill. subsp. <i>media</i> . (Caryophyllaceae) görünümü.....	55
Resim 4.34 <i>Silene vulgaris</i> (Moench) Garcke var. <i>vulgaris</i> (Caryophyllaceae) görünümü.....	56
Resim 4.35 <i>Agrostemma githago</i> L. (Caryophyllaceae) görünümü.....	57
Resim 4.36 <i>Dianthus zonatus</i> Fenzl. var. <i>aristatus</i> (Boiss.) Reeve. (Caryophyllaceae) görünümü.....	58
Resim 4.37 <i>Dianthus zonatus</i> Fenzl var. <i>zonatus</i> . (Caryophyllaceae) görünümü.....	59
Resim 4.38 <i>Vaccaria pyramidata</i> Medik. var. <i>grandiflora</i> (Fisch. ex DC.) Cullen (Caryophyllaceae) görünümü.....	60
Resim 4.39 <i>Chenopodium album</i> L. (Chenopodiaceae) görünümü.....	61
Resim 4.40 <i>Chenopodium album</i> L. subsp. <i>album</i> var. <i>album</i> (Chenopodiaceae) görünümü.....	62
Resim 4.41 <i>Chenopodium foliosum</i> (Moench) Asch. (Chenopodiaceae) görünümü.....	63
Resim 4.42 <i>Beta trigyna</i> Waldst. & Kit. (Chenopodiaceae) görünümü.....	64
Resim 4.43 <i>Kochia scoparia</i> (L.) Schrad. (Chenopodiaceae) görünümü.....	65
Resim 4.44 <i>Cistus laurifolius</i> L. (Cistaceae) görünümü.....	67
Resim 4.45 <i>Juniperus oxycedrus</i> L. subsp. <i>oxycedrus</i> (Cupressaceae) görünümü.....	68
Resim 4.46 <i>Juniperus excelsa</i> M. Bieb. (Cupressaceae) görünümü.....	69
Resim 4.47 <i>Juniperus foetidissima</i> Willd. (Cupressaceae) görünümü.....	70
Resim 4.48 <i>Euphorbia macroclada</i> Boiss. (Euphorbiaceae) görünümü.....	72
Resim 4.49 <i>Vicia cracca</i> L. subsp. <i>stenophylla</i> Velen. (Fabaceae) görünümü.....	73
Resim 4.50 <i>Astragalus flavescens</i> Boiss (Fabaceae) görünümü.....	74
Resim 4.51 <i>Astragalus microcephalus</i> Willd. (Fabaceae) görünümü.....	75
Resim 4.52 <i>Coronilla varia</i> L. subsp. <i>varia</i> (Fabaceae) görünümü.....	76
Resim 4.53 <i>Astragalus pisidicus</i> (Fabaceae) görünümü.....	77
Resim 4.54 <i>Quercus ithaburensis</i> Decne. subsp. <i>macrolepis</i> (Kotschy) Hedge & Yalt görünümü (Fagaceae) görünümü.....	78
Resim 4.55 <i>Quercus cerris</i> L. var. <i>cerris</i> (Fagaceae) görünümü.....	79
Resim 4.56 <i>Quercus infectoria</i> Oliv. subsp. <i>boissieri</i> (Reuter) O.Schwarz. (Fagaceae) görünümü.....	80
Resim 4.57 <i>Quercus pubescens</i> Willd. (Fagaceae) görünümü.....	81
Resim 4.58 <i>Hypericum perforatum</i> L. (Hypericaceae) görünümü.....	82
Resim 4.59 <i>Hypericum perforatum</i> L. (Hypericaceae) görünümü.....	83
Resim 4.60 <i>Juglans regia</i> L. (Juglandaceae) görünümü.....	84

Resim 4.61 <i>Hymus longicaulis</i> C. Presl subsp. <i>longicaulis</i> var. <i>subisophyllus</i> (Borbas) Jalas. (Lamiaceae) görünümü	85
Resim 4.62 <i>Mentha longifolia</i> (L.) Huds. subsp. <i>typhoides</i> (Briq.) Harley var. <i>Typhoides</i> . (Lamiaceae) görünümü	86
Resim 4.63 <i>Teucrium chamaedrys</i> L. subsp. <i>chamaedrys</i> (Lamiaceae). görünümü....	87
Resim 4.64 <i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>hirtum</i> (Link) Ietsw. (Lamiaceae) görünümü	88
Resim 4.65 <i>Thymus zygoides</i> Griseb. var. <i>lycaonicus</i> (Lamiaceae) görünümü	89
Resim 4.66 <i>Salvia cryptantha</i> Montbret & Aucher ex Bentham (Lamiaceae) görünümü	90
Resim 4.67 <i>Salvia tomentosa</i> Mill. (Lamiaceae) görünümü.....	92
Resim 4.68 <i>Salvia virgata</i> Jacq. (Lamiaceae) görünümü	93
Resim 4.69 <i>Phlomis armeniaca</i> Willd. (Lamiaceae) görünümü	94
Resim 4.70 <i>Thymus sipyleus</i> Boiss. subsp. <i>sipyleus</i> var. <i>sipyleus</i> (Lamiaceae) görünümü	95
Resim 4.71 <i>Mentha pulegium</i> L. (Lamiaceae) görünümü.....	96
Resim 4.72 <i>Muscari comosum</i> (L.) Mill. (Asparagaceae) görünümü	98
Resim 4.73 <i>Linum hirsutum</i> L. subsp. <i>anatolicum</i> (Boiss.) Hayek var. <i>anatolicum</i> (Linaceae) görünümü.....	99
Resim 4.74 <i>Viscum album</i> L. subsp. <i>album</i> . (Santalaceae) görünümü	100
Resim 4.75 <i>Malva sylvestris</i> L. (Malvaceae) görünümü.....	102
Resim 4.76 <i>Malva neglecta</i> Wallr. (Malvaceae) görünümü	103
Resim 4.77 <i>Morus nigra</i> L. (Moraceae) görünümü	104
Resim 4.78 <i>Papaver somniferum</i> L. (Papaveraceae) görünümü.....	105
Resim 4.79 <i>Chelidonium majus</i> L. (Papaveraceae) görünümü	106
Resim 4.80 <i>Papaver dubium</i> L. (Papaveraceae) görünümü.....	108
Resim 4.81 <i>Pinus nigra</i> Arn. subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe var. <i>pallasiana</i> (Pinaceae) görünümü.....	109
Resim 4.82 <i>Plantago lanceolata</i> L. (Plantaginaceae) görünümü	110
Resim 4.83 <i>Plantago major</i> L. subsp. <i>intermedia</i> (Gilib.) Lange. (Plantaginaceae) görünümü.....	111
Resim 4.84 <i>Acantholimon ulicinum</i> (Willd. & Schultes) Boiss. subsp. <i>lycaonicum</i> (Boiss. & Heldr.) Bokhari. & Edm (Plumbaginaceae) görünümü.....	112
Resim 4.85 <i>Acantholimon acerosum</i> (Willd.) Boiss. var. <i>acerosum</i> (Plumbaginaceae) görünümü	113
Resim 4.86 <i>Rumex scutatus</i> L. (Polygonaceae) görünümü.....	114
Resim 4.87 <i>Rumex patientia</i> L (Polygonaceae) görünümü.....	115
Resim 4. 88 <i>Rumex acetosella</i> L. (Polygonaceae) görünümü.....	116

Resim 4.89 <i>Rumex crispus</i> L. (Polygonaceae) görünümü.....	117
Resim 4.90 <i>Polygonum cognatum</i> Meissn. (Polygonaceae) görünümü.....	118
Resim 4.91 <i>Portulaca oleraceae</i> L. (Portulacaceae) görünümü.....	120
Resim 4.92 <i>Lysimachia vulgaris</i> L. (Primulaceae) görünümü.....	121
Resim 4.93 <i>Nigella sativa</i> L. (Ranunculaceae) görünümü.....	122
Resim 4.94 <i>Ranunculus sp.</i> (Ranunculaceae) görünümü.....	123
Resim 4.95 <i>Adonis aestivalis</i> subsp. <i>aestivalis</i> (Ranunculaceae) görünümü.....	124
Resim 4.96 <i>Prunus armeniaca</i> L. (Rosaceae) görünümü.....	125
Resim 4.97 <i>Rhamnus rhodopeus</i> Velen. subsp. <i>anatolicus</i> (Grub.) Browicz & Zieliński (Rhamnaceae) görünümü.....	126
Resim 4.98 <i>Pyrus elaeagnifolia</i> Pallas subsp. <i>elaeagnifolia</i> Pallas. (Rosaceae) görünümü.....	127
Resim 4.99 <i>Rosa hemisphaerica</i> Herrm. (Rosaceae) görünümü.....	128
Resim 4.100 <i>Rosa canina</i> L. (Rosaceae) görünümü.....	129
Resim 4.101 <i>Crataegus monogyna</i> Jacq. subsp. <i>monogyna</i> (Rosaceae) görünümü ...	130
Resim 4.102 <i>Prunus divaricata</i> Ledeb. subsp. <i>divaricata</i> (Rosaceae) görünümü.....	131
Resim 4.103 <i>Geum urbanum</i> L. (Rosaceae) görünümü.....	132
Resim 4.104 <i>Crataegus aronia</i> (L.) Bosc. ex DC. (Rosaceae) görünümü.....	133
Resim 4.105 <i>Malus sylvestris</i> Mill. subsp. <i>orientalis</i> (Uglitzk.) Browicz var. <i>orientalis</i> (Rosaceae) görünümü.....	134
Resim 4.106 <i>Crataegus orientalis</i> Pallas ex M.Bieb. var. <i>orientalis</i> . (Rosaceae) görünümü.....	135
Resim 4.107 <i>Cerasus vulgaris</i> Mill. (Rosaceae) görünümü.....	136
Resim 4.108 <i>Cotoneaster nummularia</i> Fisch. & C.A.Mey. (Rosaceae) görünümü	137
Resim 4.109 <i>Salix alba</i> L. (Salicaceae) görünümü.....	138
Resim 4.110 <i>Linaria genistifolia</i> (L.) Mill. subsp. <i>genistifolia</i> (Scrophulariaceae) görünümü.....	139
Resim 4.111 <i>Linaria genistifolia</i> (L.) Mill. subsp. <i>confertiflora</i> (Boiss.) P.H. Davis. (Scrophulariaceae) görünümü.....	140
Resim 4.112 <i>Verbascum sp.</i> (Scrophulariaceae) görünümü.....	141
Resim 4.113 <i>Linaria grandiflora</i> Desf. (Scrophulariaceae) görünümü.....	142
Resim 4.114 <i>Urtica dioica</i> L. (Urticaceae) görünümü.....	143
Resim 4.115 <i>Urtica urens</i> L. (Urticaceae) görünümü.....	144
Resim 4.116 <i>Urtica pilulifera</i> L. (Urticaceae) görünümü.....	145
Resim 4.117 <i>Peganum harmala</i> L. (Nitrariceae) görünümü.....	146
Resim 4.118 <i>Tribulus terrestris</i> L görünümü.....	146
Resim 4.119 Katran yapımının yöre halkı tarafından yapılışının anlatımı.....	149

Resim 4.120 Katran yapımının yöre halkı tarafından yapılmasının anlatımı	149
Resim 4.121 Katran yapımının yöre halkı tarafından yapılmasının anlatımı	149
Resim 4.122 Katran yapımının yöre halkı tarafından yapılmasının anlatımı	149
Resim 4.123 <i>Pinus nigra</i> Arn. subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe var. <i>pallasiana</i> sakızının kullanıma hazır hale getirilmesi	150
Resim 4.124 <i>Pinus nigra</i> Arn. subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe var. <i>pallasiana</i> sakızının kullanımından görüntü	150
Resim 4.125 <i>Pinus nigra</i> Arn. subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe var. <i>pallasiana</i> sakızının karıştırılarak uygulamaya hazır hale getirilmesi işlemi	150
Resim 4.126 <i>Pinus nigra</i> Arn. subsp. <i>pallasiana</i> Holmboe var. <i>pallasiana</i> sakızının aygaz da ısıtılarak yumuşatılma işlemi.....	150
Resim 4.127 <i>Pinus nigra</i> Arn. subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe var. <i>pallasiana</i> katranının hazırlanışı	150
Resim 4.128 <i>Pinus nigra</i> Arn. subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe var. <i>pallasiana</i> katranının bel bölgesine uygulanışı	150
Resim 4.129 <i>Pinus nigra</i> Arn. subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe var. <i>pallasiana</i> katranının bel bölgesine uygulanışı	151
Resim 4.130 <i>Pinus nigra</i> Arn. subsp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe var. <i>pallasiana</i> katranının uygulanışı	151

GRAFİKLER DİZİNİ

Sayfa

Grafik 5.1. Araştırma alanında bitkiler hakkında bilgi alınan kişilerin cinsiyet durumları	154
Grafik 5.2. Etnobotanik bilgisi alınan kişilerin yaş dağılımı grafiği	155
Grafik 5.3. Bitkiler hakkında bilgi alınan kişilerin okur-yazarlık durumu	155
Grafik 5.4. Etnobotanik önemi olan takson sayısı (%) bakımından en zengin 9 familya	158
Grafik 5.5. Etnobotanik kullanım sayısı (%) bakımından en zengin 9 familya	159
Grafik 5.6. Etnobotanik önemi olan takson sayısı bakımından en zengin 9 cins ve sayıları	160
Grafik 5.7. Halk tarafından kullanılan bitkilerin kullanılan kısımları ve kullanım sayıları	161
Grafik 5.8. Halk tarafından kullanılan taksonların kullanım amacı ve sayıları.....	161
Grafik 5.9. Halk tarafından tedavi amaçlı kullanılan bitkilerin kullanım alanları ve kullanım yüzdeleri.....	163

1. GİRİŞ

İnsanlar çok eski çağlardan bu yana bitkilerle sürekli iletişim içerisinde olmuşlardır. Bu etkileşimlerle birtakım bilim dallarının (etnobotanik ve paleotnobotanik) oluşmasına katkı sağlamıştır (Vural 2008).

Etnobotanik çalışmalar 1800'lü yılların başlarına dayanır. Ünlü bir botanikçi olan John W. Harsberger bunlardan bir tanesidir ve ilk defa etnobotanik çalışmayı ifade etmiştir (Cotton 1996).

Bitkilerin kullanım alanları 1800'lü yıllardan günümüze kadar farklılıklar göstermektedir. İnsanların kültürel ve geleneksel alışkanlıklarına göre farklılıklar tespit edilmektedir. Bitkiler; gıda, tıbbi, yakacak, sanayi, süs eşyası, ev eşyası v.b. amaçlarla kullanılmaktadır. Kullanım amaçları, insanların ihtiyaç önceliklerine göre de değişmektedir.

Bitkilerin insanlar tarafından kullanım sıklıkları ve amaçları da sosyal, kültürel, ekonomik ihtiyaçlarına göre, azalıp çoğalmasına göre farklılık ortaya koymaktadır (Vural 2008).

Ayrıca etnobotanik bilim dalı farmakoloji, farmasötik botanik, coğrafya gibi bilim dallarından yararlanan bir daldır.

Türkiye flora yönünden zengin bir ülkedir. Florasının zengin olmasında ülkenin 3 fitocoğrafik (Akdeniz, İran Turan ve Avrupa Sibiry) bölgede yer alması önemli bir etkendir. Afyonkarahisar 3 fitocoğrafik bölgenin kesiştiği yerdir. Zengin floranın bulunması, insanların değişik amaçlarla, bitkilerden yararlanmasına ve kullanmasına katkı sağlamaktadır.

Çalışma için Afyonkarahisar ve civarının seçilmesi;

- ✓ Bölgede yakın tarihlerde geniş, kapsamlı ve yerinde inceleme yapılarak araştırmalar ortaya koyularak elde edilmiş bir etnobotanik çalışmanın olmayışı,

- ✓ Afyonkarahisar'ın geleneksel kültürünün, zenginliklerinin fazla olması ve halkın yaygın olarak bitkileri farklı amaçlarla kullanması,
- ✓ Yapılan çalışmanın kayıt altına alınması ile bir sonraki nesillere ışık tutacak olması,
- ✓ Afyonkarahisar halkının varoş ve köylerde yaşam şekillerinin yaygın olması, gelenek kültürüne sahip çıkma özelliklerinin zengin olması ve gelenek kültürlerini, alışkanlıklarını devam ettirmesi,
- ✓ Araştırma bölgesinin araştırmacı tarafından yakinen tanınması, bilgiye rahat ulaşabilmesi, insanlarla rahat iletişim kurabilmesi, kendisinin burada ikamet etmesi, bilgiye, kültüre rahatlıkla ulaşması kaydedilen bilgi ve bulguların güvenilirlik yönünü artıracakı düşüncesidir.

Afyonkarahisar ve civarında yaşayan halkın kullandığı bitkilerin yöresel ve bilimsel adları, bunlardan ne amaçla yararlandıklarını, yararlanma biçimlerinin ortaya çıkarılması ve elde edilen sonuçların ekonomiye kazandırılması amaçlanmıştır.

2. LİTERATÜR BİLGİLERİ

Türkiye florasına ait ülkemizde 11016 bitki taksonu yer almaktadır (Güner ve ark. 2000). Tıbbi amaçlı olarakda 500 takson kullanılmaktadır (Baytop 1984). Afyonkarahisar ve diğer yerlerde yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır:

Akçiçek ve Vural (2003) çalışmasında, 70 bitki taksonu tespit etmişler, Bunlardan; 44'ü tıbbi özellik gösterdiği, 36 taksonun diğer kullanımlara sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

"Elmalı yöresinde doğal olarak yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri" isimli çalışmasında 23 tane bitki taksonu tespit etmiş olup, bunlardan 20'si tıbbi amaçlı, 3 taksonu ise diğer amaçlı olarak kullandığı ortaya koyulmuştur (Başaran 2003).

Bayramiç (Çanakkale) yöresinde yapılan etnobotanik araştırmalarda, 193 bitki taksonu tespit edilmiş, yerel kullanımlarına bakılmış ve 90 taksonun halk ilacı, tıbbi amaçlı kullanıldığı gözlemlenmiş ve diğer taksonlarında gıda, hayvan yemi v.b. amaçlarla kullanımı ortaya konulmuştur (Bulut 2008).

Bozkır-Çumra Apa Barajı ve Hadim (Konya) arasında yapılan araştırmada florasına bakılmış ve tıbbi, ev eşyası, gıda, baharat v.b. amaçlarla kullanılan bitki taksonları tespiti saptanmıştır (Tugay 2003). Ayrıca Karadeniz Bölgesinde "Rize İli etnobotanik özellikleri" isimli yüksek lisans tezi çalışmasında; 113 taksonun 78'i tedavi içerikli, 43'ü gıda amaçlı diğer taksonlarda farklı amaçlarla kullanıldığı belirtilmiştir (Saraç 2013). "Alaşehir ve çevresinde (Manisa) Tarımsal biyoçeşitlilik ve etnobotanik araştırmalar" isimli doktora tez çalışmasında tıbbi amaçlı kullanılan 15 takson ilk kez etnobotanik olarak kayıt altına alınmıştır (Sargın 2013).

Ayrıca ülkemizde etnobotanik ile ilgili birçok çalışma Akçiçek ve Vural (2003), Alpinar ve Kışlak (2002), Bağcı (2000), Brummit ve Powel (1992), Ezer ve Avcı (2004), Işık vd. (1995), İlçim ve Varol (1996), Kargioğlu vd. (2010), Kargioğlu vd. (2008), Sayar vd. (1995), Şimşek vd. (2001), Vural vd. (1997), Yeşilada vd. (1995) bulunmaktadır.

Katran eldesi ve kullanımı ile ilgili dünyada ve ülkemizde yapılmış bazı çalışmalar bulunmaktadır. Toros dağlarında, yaygın olarak kullanılan katranın *Cedrus libani*'den elde edilmektedir (Kurt *et al.* 2008). Anadolu'da katran uzun bir süre için egzama, akne, saç dökülmesi, mantar, uyuz ve sedef gibi hastalıkların tedavisi için hemde iltihap ve ödem gidermek için kullanılmıştır (Cavaleiro 2006, Özçelik *et al.* 2005). Ayrıca Anadolu da *Cedrus libani* katranı deri yumuşatıcı, ağrı kesici, kas gevşetici olarak kullanmanın yanında soğuk algınlığı tedavisi için kullanılmıştır (Saday 2009).

Pinus nigra ve *Pinus brutia* türlerinden elde edilen katranın, antiseptik yaraların iyileşmesi için oral olarak kullanıldığını belirtmektedir (Pieroni *et al.* 2005). Çalışmasında katran, çiçek, ülser, ishal ve suçiçeği tedavilerinde etkin olduğunu ifade etmiştir (Crimaldi 1996).

Katran dumanı *Varroa destructor* parazitin yok edilmesinde etkin olmaktadır (Girişgin *et al.* 2007).

Mycoplasma agalactiae türü keçilerde sütün azalmasına neden olmaktadır. Katran 3 gün kullanıldığında keçilerdeki süt düzeyleri normale dönebilmektedir (Saday 2009). Buna benzer bulgular Uysal (2008) tarafından da tarif edilmiştir.

Katran, kenelere karşı hayvanın derisine uygulanmıştır (Chavasse *et al.* 1997).

Kullanılan odunun (çıranın) reçine zenginliğine, odunun yaşlı ya da genç olması önemli olup ayrıca kullanılan metodun uygunluğu, katranın kalitesini değiştirmiştir (Hus 1944).

Günümüzde modern laboratuvar koşullarında da katran eldesi yapılabilmektedir. Modern laboratuvarlar da yapılan katran elde edilme çalışmaları ile geleneksel yöntemlerle elde edilen katranlar, kalitede ve faydalı olma yönü ile farklılıklar ortaya koyabilmektedir (Kurt *et al.* 2008). Yapılan çalışmalarda, kullanılan odunların kalitesi ve çıraların miktarı da katranın kalitesini değiştirmektedir (Egenberg 2003). Toroslarda günümüzde aktif olarak *Cedrus libani*'den geleneksel yöntemler kullanılarak katran eldesi yapılabilmekte ve hayvan hastalıklarında, insan sağlığında kullanılmaktadır (Kurt

et al. 2008).

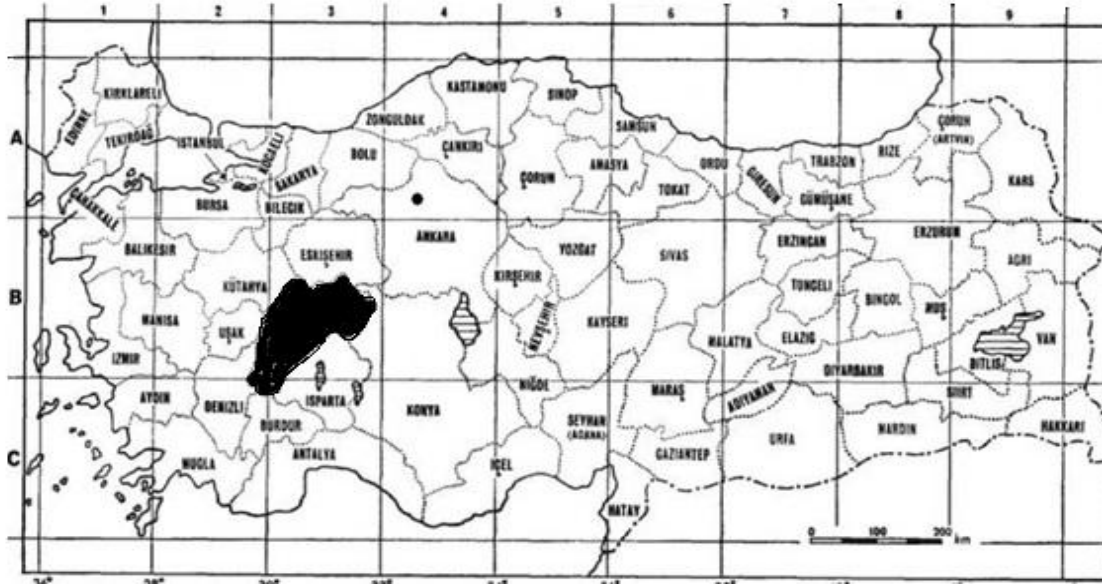
2.1 Afyonkarahisar ve Civarı Hakkında Genel Bilgi

2.1.1 Afyonkarahisar Coğrafi Bilgileri

Afyonkarahisar deniz seviyesinden yüksekliği 1034 m'dir. Dünya üzerinde 38° 45'kuzey enlemi ile 30° 32' doğu boylamının birleştiği kısımda bulunmaktadır. Afyonkarahisar ilinin toplam yüzölçümü 14. 295 km² ve ülkemiz topraklarının %1,8'i kadarını oluşturmaktadır. Afyonkarahisar, kuzeyde Eskişehir, kuzeybatıda Kütahya, doğuda Konya, güneyde Isparta, batısında Uşak, güneybatısında Denizli, Burdur illeri ile komşudur (Yılmaz 1999).

Afyonkarahisar'ın jeolojisi, paleozoyik yaşlı dönemi Afyon metamorfitlelerinin temelini oluşturmuştur. Alt triyas yaşlı olucak kırıntıları formasyonu ve üst jura yaşlı çiçeklikaya formasyonu, metamorfitleler üzerine uyumsuz olarak gelmiştir. Bu birimlerin üzerine uyumsuz olarak Gebeceler formasyonu gelmektedir. Tüm bu formasyonları Karakaya bazaltı keser. En üstte ise kuvaterner yaşlı yamaç molozu, alüvyon ve travertenler yer almaktadır (Acar 2012).

Davis (1965-1985)'in grid sistemine göre, Afyonkarahisar B3 karesinde yer almaktadır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1 Afyonkarahisar'ın Davis'in grid sistemine göre yeri (Akdeniz 2009).

2.1.2 Afyonkarahisar jeolojik bilgiler

Afyonkarahisar İlinin Jeolojisine bakıldığında (Anonim 2001a) göre Paleozoik yaşlı dönemi Afyon metamorfitlelerinin temelini oluşturmuştur. Afyonkarahisar'ın toprakları da çeşitli gruplara ayrılmıştır. Büyük toprak gruplarına bakıldığında 12 büyük toprak grubu görülmektedir.

- ✓ Alüvyol topraklar
- ✓ Hidromorfik alüvyol topraklar
- ✓ Kolüvyol topraklar
- ✓ Kahverengi orman toprakları
- ✓ Kireçsiz kahverengi orman toprakları
- ✓ Kestane rengi topraklar
- ✓ Çıplak kaya ve molozlar
- ✓ Kırmızı kestane rengi topraklar
- ✓ Irmak taşkın yatakları
- ✓ Kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları
- ✓ Kahverengi topraklar
- ✓ Kireçsiz kahverengi topraklar.

Afyonkarahisar ilinin bitki örtüsü, sedir ve karaçamın yanı sıra relik türlerin de olduğu

çeşitli bitki türleri bir arada görülmektedir. Ancak bunlardan orman formasyonunun hâkim elemanı olan karaçam ormanları, önemli ölçüde tahrip edilmiş ve yerini meşe toplulukları almıştır. Özellikle yerleşkeler çevresindeki sahalarda tahribat daha büyük olmuş ve bu alanlar antropojen step sahaları haline dönüşmüştür (Acar 2012).

2.1.3. İklim

Afyonkarahisar ilinin Ege bölgesinde yer almasına rağmen İç anadolu bölgesi ile iklim yönünden benzerlik göstermektedir. Kışları soğuk ve sert ,kar yağışı yoğun, yazları sıcak ve kurak diğer ilkbahar ve sonbahar aylarında ise yağış almaktadır. İlkbahar ve sonbaharda yağışlar yağmur şeklindedir. En sıcak ay ortalaması 22,3 °C ile temmuz ayı, en soğuk ay ortalaması 0,2 °C ocak ayıdır (Yılmaz 1999).

Yıllık yağışın ancak % 16'sı yazın yağar. Senelik yağış miktarı 410-478 mm'dir. Rüzgârlar çok defa batıdan eser. Sıcaklığın ocak ayında -20 derecenin altına düştüğü günler olur. Temmuz'da ise sıcaklık 30 derecenin üstüne çıkar. 30 Aralık 1948'de sıcaklık -27,2 dereceye düşmüştür. Ocak ayının ortalaması 0,3, en sıcak ayın ortalaması ise 22,1 derecedir (İnt. Kyn.1).

Afyonkarahisar Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nden elde edilen veriler Çizelge 2.1'de verilmiştir (Anonim 2011).

Çizelge 2.1 İstasyon meteoroloji rasat bilgileri

Rasat süresi (Yıl)	İstasyon	Rakım	Yıllar	Enlem	Boylam
41	Afyonkarahisar	1034	1970-2011	38°48'	30°32'

Çizelge 2.2 İstasyona ait ortalama sıcaklık (°c)

AYLAR														
İstasyon	Rasat Süresi (Yıl)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıllık
Afyonkarahisar	41	0,2	1,6	5,5	10,4	15,1	19,3	22,3	22,0	17,8	12,3	6,6	2,1	11,23

Çizelge 2.3 İstasyona ait ortalama düşük sıcaklık (°c)

AYLAR														
İstasyon	Rasat Süresi (Yıl)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıllık
Afyonkarahisar	41	-3,4	-2,4	0,4	4,6	8,4	11,8	14,3	14,2	10,4	6,4	1,7	-1,5	5,41

Çizelge 2.4 İstasyona ait ortalama maksimum sıcaklık (°c)

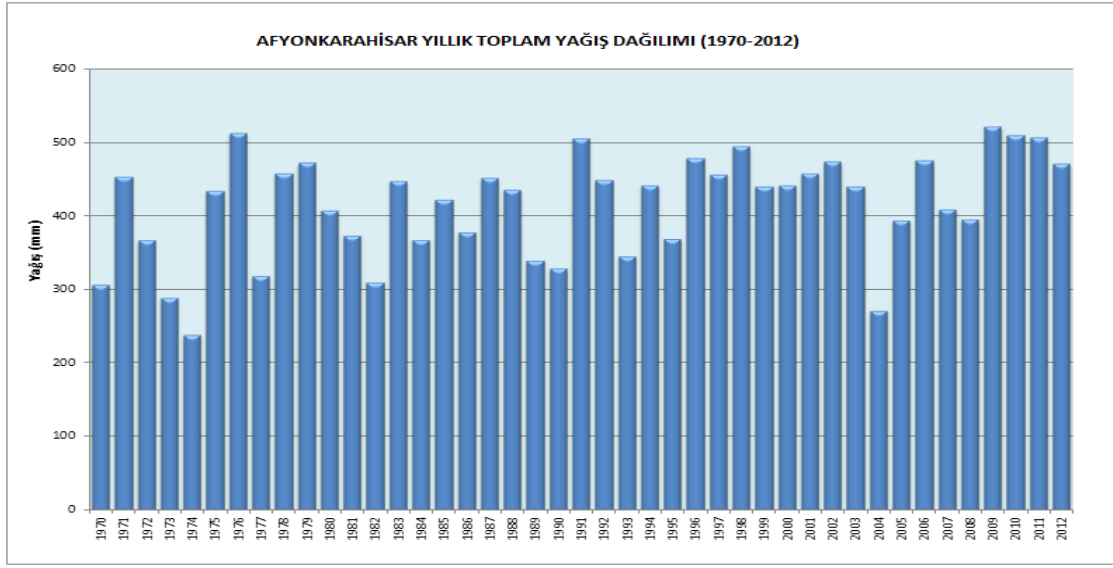
AYLAR														
İstasyon	Rasat Süresi (Yıl)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıllık
Afyonkarahisar	41	4,5	6,3	11,2	16,2	21,2	25,7	29,3	29,3	25,2	19	12,3	6,2	17,2

Çizelge 2.5 İstasyonda görülen aylara göre maksimum sıcaklık (°c)

AYLAR														
İstasyon	Rasat Süresi (Yıl)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıllık
Afyonkarahisar	41	17,4	20,2	25,8	30,2	32	35,8	39,8	38,2	35,6	30,6	24,4	21	29,25

Çizelge 2.6 İstasyona ait en düşük sıcaklık (°c)

AYLAR														
İstasyon	Rasat Süresi (Yıl)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıllık
Afyonkarahisar	41	-22,2	-22,0	-17,0	-7,6	-3,1	3,9	5,6	5,1	1,2	-4,6	-13,2	-18,0	-7,66

Şekil 2.2. Afyonkarahisar’ın yıllık toplam yağış dağılım grafiği (1970-2012) (İnt. Kyn.2)

Afyonkarahisar İlinin yıllık toplam yağış dağılımına (Şekil 2.2) bakacak olursak; 1977-1991-2009-2010-2011 Yıllarında 500 mm baremini geçtiğini, en çok yağışı bu yıllarda aldığını görmekteyiz.

Çizelge 2.7 Afyonkarahisar Ortalama Yağış Periyodu Tablosu

AFYONKARAHİSAR ORTALAMA YAĞIŞ DAĞILIMI													
Ortalama Yağış Periyodu	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Toplam
1970-2010 Normali	39	36,9	41,5	48,5	43,9	31,3	18,9	15,2	16,7	39,9	34,4	44,3	411,5

Afyonkarahisar’ın ortalama yağış periyoduna bakacak olursak; yıllık 411,5 mm olduğu görülmektedir (Çizelge 2.7). Yağış rejimlerine göre; “Doğu Akdeniz Yağış Rejimi İkinci Tipi” görülür.

2.1.3.1. Nem

Afyonkarahisar ve bazı ilçelerinin iklim verileri sınıflandırılmasına göre istasyonların kuraklık indis değerleri, Çizelge 2.8 ve 2.9’da gösterilmiştir. Buna göre Afyonkarahisar

İlinin Dazkırı, Şuhut, Emirdağ İlçeleri yarı kurak iklim sınıfına, bitki örtüsü ise step olduğu tespit edilmiştir. Afyonkarahisar merkezine ait indis değeri 23,9 Im olup yarı nemli park görünümlü kuru orman bitki örtüsünün izlenimlerine rastlanmaktadır (Erinç 1984).

Çizelge 2.8 İstasyon Merkezlerine Ait İndis Değerleri (Erinç 1984)

İstasyon Merkezleri	İstasyon Merkezleri İndis Değerleri
Emirdağ	22,8 (Im)
Dazkırı	17,6 (Im)
Şuhut	22,1 (Im)
Afyonkarahisar	23,9 (Im)

Çizelge 2.9 İndis Değerleri ile Bunlara Bağlı Bitki Örtüsü ve İklim Sınıfları (Erinç 1984)

İklim sınıfı	İndis değeri (Im)	Bitki Örtüsü
Tam kurak	<8	Çöl
Kurak	8-15	Çöl-step
Yarı kurak	15-23	Step
Yarı nemli	23-40	Park görünümlü kuru orman
Nemli	40-55	Nemli orman
Çok nemli	>55	Çok nemli orman

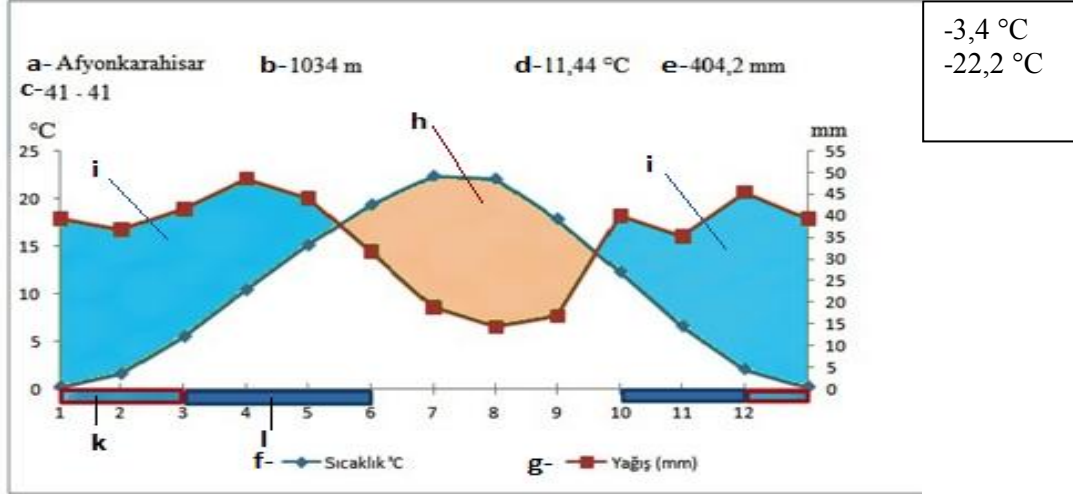
Erinç 1984'e göre; Afyonkarahisar'ın indis değeri 23,9 Im olduğu görülmektedir. Bitki örtüsü olarak; “park görünümlü kuru orman bitki örtüsü” ne sahip, “step bitki örtüsü” ne yakınlığından belli bölgelerde “step bitki örtüsü” olarak da görülmektedir (Çizelge 2.8 ve 2.9).

2.1.3.2. İklim Diyagramı

Walter iklim diyagramında kullanılan semboller ve anlamları aşağıda verilmiştir. (Acar 2012)

- İstasyonu
- Meteoroloji istasyonunun yüksekliği
- Sıcaklık ve yağış rasat yılı
- Yıllık ortalama sıcaklık (°C)
- Yıllık ortalama yağış (mm)
- Sıcaklık eğrisi
- Yağış eğrisi

- h. Kurak mevsim
- i. Nemli mevsim
- j. Ortalama düşük sıcaklık 0°C altında olan aylar
- k. En düşük sıcaklığı 0°C altında olan aylar
- l. Ortalama düşük sıcaklık minimumu
- m. En düşük sıcaklık minimumun (mutlak minimumu)

Şekil 2.3 Afyonkarahisar Merkez İlçesinin Walter iklim diyagramı (Acar 2012)

Çizelge 2.10 Akdeniz ikliminin biyoiklim katlarının Q ve P değerleri (Emberger 1952)

Q Değeri	P Değeri	Biyoklim
$Q < 20$	$P < 300$ mm	Çok kurak Akdeniz iklimi
$Q = 20-32$	$P = 300-400$ mm	Kurak Akdeniz iklimi
$Q = 32-63$	$P = 400-600$ mm	Yarı-kurak Akdeniz iklimi
$Q = 63-98$	$P = 600-800$ mm	Az-yağışlı Akdeniz iklimi
$Q = 98$	$P = 1000$ mm	Yağışlı Akdeniz iklimi

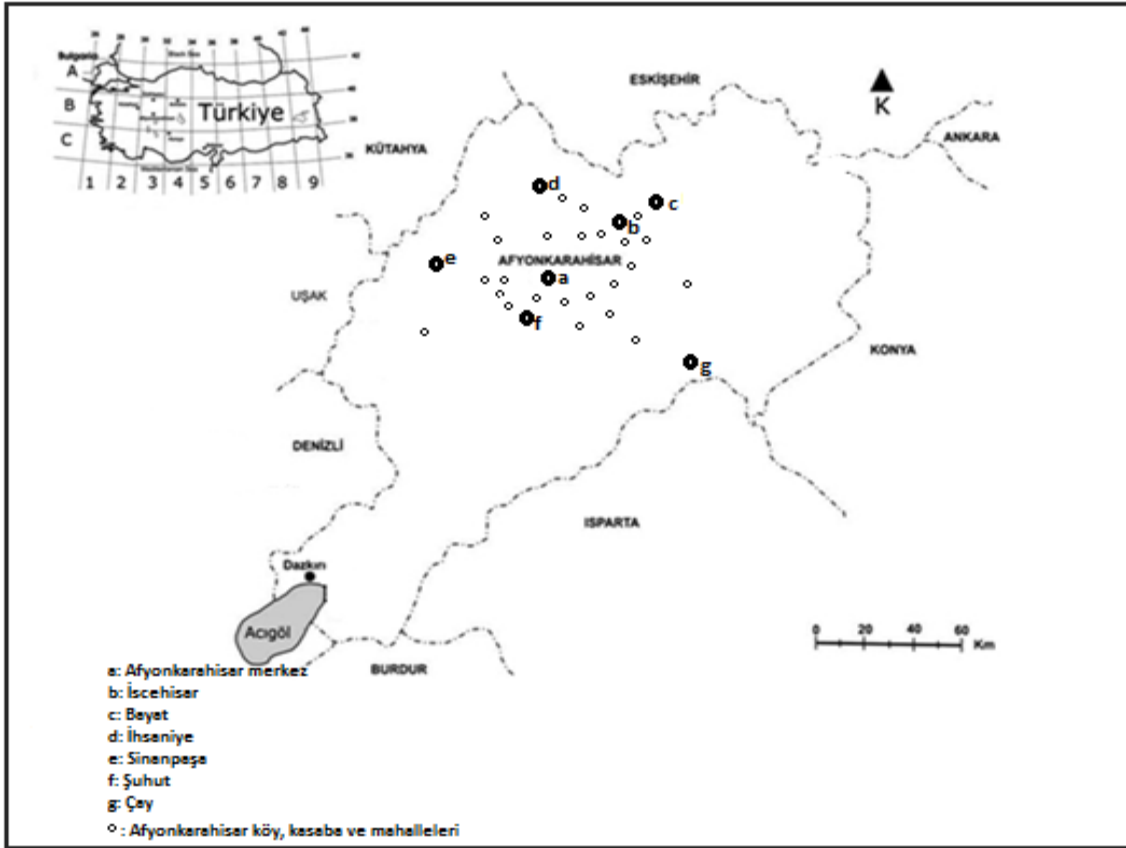
Çizelge 2.11 $6.2 m < 0^{\circ}\text{C}$ olduğunda akdeniz ikliminin sınıflandırılması (Emberger 1952)

m Değeri	Akdeniz İkliminin Kış Tipi
$m < -10^{\circ}\text{C}$	Buzlu
$m = 10^{\circ}\text{C}$ ile -7°C arasında	Son Derece Soğuk
$m = -7^{\circ}\text{C}$ ile -3°C arasında	Çok Soğuk
$m = -3^{\circ}\text{C}$ ile 0°C arasında	Soğuk
Afyonkarahisar ili merkezinin m değeri	$-3,4^{\circ}\text{C}$

Emberger 1952 sınıflandırılmasına göre: Afyonkarahisar ili m değeri $-3,4$ °C dolayısı ile “çok soğuk” Akdeniz ikliminin kış tipini göstermektedir. Afyonkarahisar ili merkezinin Q değeri; 44,04 P değeri; 411,8 mm olup, “Yarı-kurak Akdeniz” biyoiklimine sahiptir (Çizelge 2.10 ve 2.11).

2.1.4 Afyonkarahisar ve Civarı Araştırma Alanı Bilgileri

2.1.4.1 Araştırma Alanı

Şekil 2.4. Afyonkarahisar lokasyon haritası

3. MATERYAL ve METOT

Araştırma materyalini oluşturan bitki örnekleri, 2012-2014 yılları arasında Afyonkarahisar ve civarında yapılan alan çalışmalarında elde edilmiştir. Alan çalışmaları için 31 yerleşim yerine gidilmiştir. 200 kişi ile irtibata geçilmiş, bunlardan 46 kaynak kişiler ile ilgili bilgiler Çizelge 3.1'de verilmiştir. Bitkiler preslenip kurutulmuş ve teşhisleri için "The Flora Turkey and East Aegean Islands", Tubives, Güner vd. (2012) eserlerinden ayrıca Afyonkarahisar ve çevresi ile ilgili çalışmalardan Kargıoğlu vd. (2008), Kargıoğlu vd. (2010) yararlanılmıştır.

Yörenin etnobotanik floristik jeolojik ve iklimsel yönlerine bakılarak literatür taraması yapılmıştır. Halkın kullandığı bitkilerin latince tür adları, yöresel adları, kullanım amaçları tespit edilmiştir. Bitkilerin inceleme alanında gözlemlenmesinin yanısıra fotoğraflanmıştır. Bitki örnekleri Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Moleküler Biyoloji ve Genetik bölümü herbaryumunda saklanmıştır. Yöreye dışarıdan taşınmış kullanılmayan, doğrulanmayan bilgilere yer verilmemiş, kayıt altına alınmamıştır. Halktan aşağıda verilen sorulara cevap vermesi istenmiştir.

- * Yörenizde bitkiler toplanıyor mu?
- * Bitkilerle iletişiminiz var mı?
- * Yörenizde kullandığımız bitkileri gösterebilir misiniz?
- * Yörenizde kullandığınız bitkilerin yöresel adlarını söyler misiniz?
- * Yörenizde kullandığımız bitkileri hangi mevsimlerde topluyor sunuz?
- * Bitkileri toplarken, bitkinin hangi kısımlarını ve ne şekilde toplanmasını sağlıyor sunuz?
- * Bitkilerin hangi kısımlarını nasıl ve ne amaçla kullanıyor sunuz?

Şüphe ile verilen cevaplar kayıt altına alınmamıştır.

Çizelge 3.1 Afyonkarahisar ve civarında halk tarafından kullanılan bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri" isimli çalışmamızda kaynak aldığımız kişiler hakkındaki bilgiler.

No	Adı-Soyadı	Cinsiyeti	Yaşı	Mesleği	Eğitimi	Adresi
1	Halime ARI	K	85	Ev hanımı	Okuryazar değil	Bayat ilçesi
2	Halil ARI	E	66	Emekli	İlkokul	Bayat ilçesi
3	Hüseyin ARI	E	75	Emekli	İlkokul	Bayat ilçesi
4	Adnan ERDOĞAN	E	50	İşçi	Lise	Bayat ilçesi
5	Mazlum TÖZÜM	E	55	İşçi	İlkokul	Sinanpaşa, Yörükmezarı
6	Huriye ER	K	70	Ev hanımı	Okuryazar değil	Bayat ilçesi Yukarıçaybelen, Maçaklı
7	Hakkı ER	E	47	İşçi	İlkokul	Bayat ilçesi Yukarıçaybelen
8	Basri DOĞAN	E	64	İşçi	İlkokul	Bayat ilçesi Yukarıçaybelen, Maçaklı
9	Mustafa Ali SINIK	E	42	Muhtar	Ortaokul	Bayat ilçesi Yukarıçaybelen
10	Hasan AKBAYIR	E	73	Serbest Meslek	İlkokul	Belkaracaören köyü
11	Halit KARAYİĞİT	E	40	Muhtar	Lise	Belkaracaören köyü
12	H.Hüseyin GELİŞGEN	E	78	Çiftçi	Okuryazar değil	Fethibey kasabası
13	Hüseyin KARAKAYA	E	56	Çiftçi	Okuryazar değil	Fethibey kasabası
14	Emine KARABACAK	K	60	Ev hanımı	Okuryazar değil	Büyükkalecik Kocatepe anıtı
15	Halit KARABACAK	E	65	Çiftçi	Okuryazar değil	Büyükkalecik Kocatepe anıtı
16	Yusuf ARSLAN	E	55	Çiftçi	İlkokul	Bayat ilçesi
17	Fadime KUŞCU	K	60	Çiftçi	Okuryazar değil	Şuhut ilçesi Kuşkayası köyü
18	Hüseyin DURMUŞ	E	62	Muhtar	İlkokul	Kızıldağ Köyü
19	Kemalettin ARSLAN	E	52	Çiftçi	İlkokul	Sarık köyü
20	İsmail DERİN	E	88	Çalışmıyor	Okuryazar değil	Değirmenayvalı kasabası
21	Fatma KIZILKAYA	K	60	Ev hanımı	Okuryazar değil	Değirmenayvalı kasabası

Çizelge 3.1 devamı

22	Veli KIZILKAYA	E	68	Çiftçi	İlkokul	Değirmenayvalı kasabası
23	Hasan ÇETİNKAYA	E	66	Emekli	İlkokul	Sahipata Mah.
24	Ali YILDIZ	E	80	Çalışmıyor	Okuryazar değil	Akcin köyü
25	Sultan SATILMIŞ	K	77	Çalışmıyor	Okuryazar değil	Gebeceler kasabası
26	Mehmet KAPLAN	E	52	Çiftçi	İlkokul	Sarık köyü
27	Emine KAPLAN	K	49	Çiftçi	Okuryazar değil	Sarık köyü
28	Ahmet ÇİRAK	E	82	Çalışmıyor	Okuryazar değil	Değirmenayvalı
29	Hatice BAŞER	K	83	Çalışmıyor	Okuryazar değil	Fethibey kasabası
30	Cemil SELÇUK	E	81	Çalışmıyor	Okuryazar değil	Gebeceler kasabası
31	Ali ÇELİKAY	E	82	Çalışmıyor	Okuryazar değil	Nuribey kasabası
32	Osman KARAGÖZ	E	83	Çalışmıyor	Okuryazar değil	Salar kasabası
33	Muammer AYDOĞDU	E	43	Çiftçi	İlkokul	Susuz kasabası
34	Mehmet BAVKIR	E	47	Çalışmıyor	İlkokul	Susuz kasabası
35	Osman ARI	E	60	Emekli	Lise	Sahipata Mah.
36	Nagihan KÜTAHYALI	K	35	Ev hanımı	Lise	Sahipata Mah.
37	Satı ARI	K	46	Ev hanımı	Lise	Sahipata Mah.
38	Şaban ŞEN	E	68	Çiftçi	İlkokul	Küçükkalecik kasabası
39	Süleyman ACAR	E	77	Çalışmıyor	İlkokul	Küçükkalecik kasabası
40	Adem KARKUSUZ	E	56	Muhtar	İlkokul	Çatağıl, Kürtyurdu köyü
41	Halil YALÇINKAYA	E	39	Muhtar	İlkokul	Aşağıçaybelen
42	Seydi KARAKAYA	E	57	Muhtar	İlkokul	İscehisar Alanyurt kasabası
43	Bilal DEMİROK	E	57	Muhtar	Ortaokul	Doğlat köyü

Çizelge 3.1 devamı

44	Şükrü ESER	E	71	Çalışmıyor	İlkokul	Erenler köyü
45	Emine DADAK	K	67	Ev hanımı	İlkokul	Erenler köyü
46	Muharrem ÖZDEMİR	E	55	Muhtar	İlkokul	Ataköy

Çalışmanın diğer kısmını katran oluşturmaktadır. Afyonkarahisar İscehisar ilçesine bağlı Çatağıl, Doğlat, Kürtyurdu ile Bayat civarında tıbbi amaçlı olarak kullanıldığı tespit edilen karaçam katranının (*Pinus nigra* subsp. *pallasiana* var *pallasiana*) elde edilişi ve kullanım alanlarının neler olduğu hakkında yerel halkdan bilgi alındı, bazı uygulamalar yerinde gözlemlendi ve fotoğraflandı.

4. BULGULAR

Afyonkarahisar ve civarında doğal bitki zenginliği yapılan flora çalışmalarıyla ortaya konulmuştur. Bu alışmada Afyonkarahisar ve civarındaki halk tarafından kullanılan doğal bitkiler tespit edilmiştir. Tespit çalışmasında ve kayıt altına alma yöntemi olarak; ilgili halka soru ve cevap alma tekniği kullanılmıştır. Doğal bitkiyi yerinde görme, herbaryum örneği gösterme, fotoğraflama, ilgi duyan ve bitkiyi tanıyan kimselere sorma gibi metotlarla doğrulanen bilgiler detaylı olarak verilmiştir.

4.1 Bölüm: SPERMATOPHYTA

4.1.1 *Acanthus hirsutus* Boiss. (Acanthaceae)

Yöresel adı: Ayıpençesi

Diğer yöresel adları: -

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., O. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Amasya, Ankara, Çanakkale, Denizli, Isparta, İçel, Kırşehir, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Muğla, Sivas, Tekirdağ, Tokat

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik kasabası, Kocatepe anıtı, Sinanpaşa ilçesi Yörükmezarı köyü

Kullanılan organ: Gövde, yaprak

Kullanım amacı: Yem

Kullanım şekli: Bitkinin toprak üstü organları hayvanlar tarafından yem olarak tüketilir.

Resim 4.1 *Acanthus hirsutus* Boiss.

Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.2 *Amaranthus retroflexus* L. (Amaranthaceae)

Yöresel adı: Paşa pancarı, kızılback

Diğer yöresel adları: Tilkikuyruğu, hoşkuran

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., K., O., D. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Bitlis, Ankara, Antalya, Bursa, Kocaeli

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü, İscehisar Çatağıl Köyü, Şuhut kuşkayası

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak kısımları haşlanır ocak bükmesinin içine katılarak tüketilir.

Resim 4.2 *Amaranthus retroflexus* L.

Kargioğlu & Arı-20.04.2013

4.1.3 *Conium maculatum* L. (Apiaceae)

Yöresel adı: Yılan kamışı, gumarcık ot

Diğer yöresel adları: Baldıran, Ağı otu, Ağu otu, Baldıran otu, Hırhındilik (Erzurum), Körek, Şemsiye otu, Yılan otu

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Gaziantep, İstanbul, Iğdır, Ardahan, Hakkari, Karabük, Ankara, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Diyarbakır, Erzincan, İçel, Kütahya, Samsun, Sinop, Sivas, Trabzon, Bayburt

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü, Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: A-)Bitkinin çiçek kısmı kaynatılmış suya katılarak 3-5 dakika demlenir suyu içilir. Dirençli mikroplara, enfeksiyonlara karşı kullanılır.

B-)Bitkinin yağı çıkartılarak vücuda sürülür vücudun bölgesinde bulunan mikropları yok ettiği belirtilmiştir.

Resim 4.3 *Conium maculatum* L.

Kargioğlu & Arı-15.06.2012

4.1.4 *Eryngium campestre* L. var. *virens* Link. (Apiaceae)

Yöresel adı: Çakır diken

Diğer yöresel adları: Boğa diken

Türkiye'deki yayılış bölgesi: KB. ve B. Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Edirne, Manisa

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Gövde

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin toprak üstü organları kurutularak 10-15 dakika kaynamış suda bekletilir, suyu içilir. Sıtma hastalığının tedavisi amacı ile kullanılır.

Resim 4.4 *Eryngium campestre* L. var. *virens* Link Kargoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.5 *Arum elongatum* Steven subsp. *elongatum* Steven (Araceae)

Yöresel adı: Basur otu

Diğer yöresel adları: Yılan yastığı

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller:

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Fethibey kasabası

Kullanılan organ: Kök, yumru

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: A-) Bitkinin yumru kısmı tahtaya sürtülerek toz haline getirilir. Sütülen tozlardan kapsül oluşturulur, tok karnına yutulur.

B-) Bitkinin yumru kısmı nohut tanesine dönüştürülerek küçük ekmek parçasına sarılır, çiğnenmeden tok karnına yutulur. Kanlı, kaşıntılı basurun tedavisinde kullanılır.

Resim 4.5 *Arum elongatum* Steven subsp. *elongatum* Steven
Kargioğlu & Arı-15.05.2013

4.1.6 *Dracunculus vulgaris* Schoot (Araceae)

Yöresel adı: Yılan bıçağı

Diğer yöresel adları: Yılan ekmeği

Türkiye'deki yayılış bölgesi:KB., B. ve O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, İzmir, Manisa, Tekirdağ

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak kısmı yaraya sarılır. Merhem olarak kullanılır.

Resim 4.6 *Dracunculus vulgaris* Schoot Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.7 *Tragopogon latifolius* Boiss. var. *angustifolius* Boiss. (Asteraceae)

Yöresel adı: Tekesakalı, yemlik

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: O. Anadolu, GB. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Çankırı, Ankara, Burdur, Isparta, Kayseri, Kırşehir, Konya, Kütahya, Sivas, Uşak, Karaman

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar pazar yerinden, Afyonkarahisar Büyükkalecik ve Küçükkalecik Kasabaları, Afyonkarahisar Sinanpaşa ilçesi, Yörükmezarı mevki, İncehisar Çatağıl köyü, Bayat ilçesi, Şuhut kuş kayası, Kızıldağ köyü, Sahipata, Erenler, Akcin köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: A-)Toprak üstü kısmının yufka ile dürüm yapılarak tüketilir.

B-)Toprak üstü organları salataya katılır

C-)Büyükkalecik ve Küçükkalecik kasabalarında bitkinin yaprak kısmı, tuza banılarak tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin toprak üstü organlarının doğrudan tüketilmesi ile mide duvarı hastalığına iyi gelmektedir. En az bir ay sonra etkisini gösterir.

Resim 4.7 *Tragopogon latifolius* Boiss. var. *angustifolius* Boiss.
Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.8 *Helianthus tuberosus* L. (Asteraceae)

Yöresel adı: Yerelması

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Çoğu illerde

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar pazar yerinden, Afyonkarahisar Şuhut ilçesi

Kullanılan organ: Kök, gövde

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Kök ve gövde kısmı doğrudan tüketilir.

Resim 4.8 *Helianthus tuberosus* L. Kargoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.9 *Anthemis tinctoria* L. var. *tinctoria* L. (Asteraceae)

Yöresel adı: Papatya

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Osmaniye, İstanbul, Hakkari, Mardin, Siirt, Bitlis, Afyonkarahisar, Amasya, Ankara, Antalya, Artvin, Balıkesir, Bilecik, Çanakkale, Elazığ, Erzincan, İçel, Konya, Kütahya, Nevşehir, Samsun, Sivas, Tekirdağ

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören köyü, Değirmenayvalı kasabası, Sarık köyü

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin çiçek kısmı kaynatılmış suya katılarak 3-5 dakika demlenir çay şeklinde tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin çiçek kısmı kaynatılmış suya katılarak 3-5 dakika demlenir çay şeklinde tüketilir. Solunum hastalıklarının tedavisinde kullanılır.

Resim 4.9 *Anthemis tinctoria* L. var. *tinctoria* L. Kargioğlu & Arı-17.06.2012

4.1.10 *Hieracium pannosum* Boiss. (Asteraceae)

Yöresel adı: Sakız otu

Diğer yöresel adları: Sakızlık

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Dış Anadolu, O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Karabük, Amasya, Ankara, Denizli, Eskişehir, Gümüşhane, Isparta, İzmir, Kütahya, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören köyü

Kullanılan organ: Kök

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin kök kısmından süt gibi çıkan sıvıyı güneşte bekletilir, kuruyunca sakız gibi çiğnenir. Ağız ve diş sağlığına iyi geldiği belirtilmiştir.

Resim 4.10 *Hieracium pannosum* Boiss. Kargıoğlu & Arı-17.06.2013

4.1.11 *Anthemis wallii* Hub.-Mor.et Reese. (Asteraceae)

Yöresel adı: Papatya

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B.O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Afyonkarahisar, Burdur

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik ve Küçükkalecik kasabaları

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek kısmı kurutularak kaynamış suya katılarak 3-5 dakika demlenir ve çay şeklinde içilir. Astım ve nefes darlığı tedavisi amacı ile kullanılır.

Resim 4.11 *Anthemis wallii* Hub.- Mor.et Reese.

Kargıoğlu & Arı-24.04.2013

4.1.12 *Chondrilla juncea* L. var. *juncea*. (Asteraceae)

Yöresel adı: Karakavuk, çıtlık, çengel sakızı

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Gaziantep, İstanbul, Hakkari, Mardin, Karabük, Ağrı, Artvin, Denizli, Erzincan, Isparta, Kocaeli, Konya, Nevşehir, Samsun, Tekirdağ, Trabzon

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik ve Küçükalecik kasabaları, Bayat ilçesi, Kızıldağ köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin yaprak kısmı salata yapılarak tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprak kısmı doğrudan tüketilir. Mide ağrısında tedavi amaçlı kullanılır.(Bayat ilçesinde)

Resim 4.12 *Chondrilla juncea* L. var. *juncea*.

Kargıoğlu & Arı-24.04.2013

4.1.13 *Lactuca serriola* L. (Asteraceae)

Yöresel adı: Tarla marul, acı marul, dilli tura

Diğer yöresel adları: Acı marul, Eşek marulu, Tahliç (Doğu Anadolu)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Trakya, Anadolu' da yaygın

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Iğdır, Hakkâri, Mardin, Karabük, Ankara, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hatay, İzmir, Kayseri, Konya, Muğla, Muş, Niğde, Sinop, Sivas, Van, Karaman

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik ve Küçükkalecik Kasabaları, Şuhut kuşkayası, Kızıldağ köyü, Değirmenayvalı kasabası, Sarık köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: A-)Bitkinin yaprak kısmı doğrudan salataya katılarak tüketilir.

B-) Bitkinin yaprak kısmı yufka ile dürüm yapılarak tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprak kısmı doğrudan tüketilir zayıflatıcı olarak kullanıldığı söylenmiştir.

Resim 4.13 *Lactuca serriola* L.

Kargioğlu & Arı-24.04.2013

4.1.14 *Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium*. (Asteraceae)

Yöresel adı: Ayvadenesi

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Kars, Hakkâri, Siirt, Karabük, Kastamonu, Ağrı, Bilecik, Erzurum, Gümüşhane, Rize, Tunceli, Yozgat

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası) , Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Alanyurt Kasabası, Büyükkalecik kasabası, Kocatepe anıtı, Kızıldağ köyü, Sinanpaşa İlçesi Yörükmezarı Köyü

Kullanılan organ: Yaprak, çiçek

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitki kurutularak kaynamış sıcak su içerisine katılarak 3-5 dakika demlenmesi için beklenir ve çay şeklinde tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprak kısımları haşlanarak tüketilir, mide rahatsızlıklarına iyi geldiği belirtilmiştir. (Kızıldağ köyü)

Resim 4.14 *Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium*.
Kargıoğlu & Arı-10.07.2013

4.1.15 *Achillea teretifolia* Willd. (Asteraceae)

Yöresel adı: Yaraotu

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Karasal Anadolu, G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Ankara, Antalya, Gümüşhane, Kayseri, Konya, Muğla, Niğde, Sivas, Tunceli

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası)

Kullanılan organ: Bitkinin toprak üstü organları

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin toprak üstü organları çiçek kısmında açıktan sonra kaynamış suya bir miktar konularak 15 dakika bekletilir. Suyu zeytin yağı ile karıştırılarak içilir ya da akneli, yaralı bölgelere sürülür. Yara, akne tedavisinde kullanılır. Ayrıca sindirim sistemine iyi geldiği belirtilmektedir.

Resim 4.15 *Achillea teretifolia* Willd. Kargıoğlu & Arı-10.07.2013

4.1.16 *Centaurea depressa* M. Bieb (Asteraceae)

Yöresel adı: Gökbaş

Diğer yöresel adları: Acımık (Şarki Karaağaç-Isparta)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Bolu, İstanbul, Iğdır, Kars, Kastamonu, Afyonkarahisar, Amasya, Ankara, Bilecik, Burdur, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gümüşhane, İzmir, Kayseri, Kırklareli, Konya, Niğde, Sivas, Uşak, Van, Karaman

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası), Kızıldağ köyü, Susuz kasabası, Erenler köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin taze sürgünleri, yaprakları dürüm yapılarak tüketilir.

Resim 4.16 *Centaurea depressa* M. Bieb.

Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.17 *Cichorium intybus* L. (Asteraceae)

Yöresel adı: Acı güneş, çiftlik otu

Diğer yöresel adları: Hindiba, Yabani hindiba

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Mardin, Çankırı, Kastamonu, Ağrı, Ankara, Antalya, Artvin, Edirne, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Giresun, Hatay, İçel, İzmir, Konya, Kütahya, Kahramanmaraş, Nevşehir, Ordu, Tunceli

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Fethibey kasabası, Afyonkarahisar Bayat ilçesi, İncehisar Çatağıl köyü, Kızıldağ köyü, Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin yaprak kısımları salata yapılarak tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprak kısmı doğrudan tüketilir, mide ağrısının tedavisinde kullanılır.

Resim 4.17 *Cichorium intybus* L.

Kargioğlu & Arı-29.06.2013

4.1.18 *Scolymus hispanicus* L. (Asteraceae)

Yöresel adı: Diken

Diğer yöresel adları: Altın diken, akçakızı (Bigadiç-Balıkesir), çetmi diken (Balıkesir), kızılöz diken, sarıdiken

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Trakya, Dış Anadolu, O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Fethibey kasabası

Kullanılan organ: Gövde

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin gövdesindeki etli kısım soyularak doğrudan tüketilir. Mideyi rahatlatma amacı ile kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.18 *Scolymus hispanicus* L. Kargıoğlu & Arı-29.06.2013

4.1.19 *Bellis perennis* L. (Asteraceae)

Yöresel adı: Çayır papatyası

Diğer yöresel adları: Koyungözü, çayır papatyası, koyun çiçeği

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Trakya, Dış ve Karasal Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Düzce, İstanbul, Kastamonu, Bitlis, Antalya, Çanakkale, Elazığ, Gümüşhane, Hatay, İçel, İzmir, Kırklareli, Konya, Manisa, Rize, Samsun, Sinop

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Gebeceler kasabası

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek kısmı kurutulur, kaynamış suya katılarak 3-5 dakika demlenir, suyu içilir. Solunum hastalıklarının tedavisinde kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.19 *Bellis perennis* L.

Kargıoğlu & Arı-18.04.2013

4.1.20 *Doronicum orientale* Hoffm. (Asteraceae)

Yöresel adı: Sarıçiçek

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Dış ve O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Osmaniye, Bolu, Kastamonu, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Eskişehir, Gümüşhane, Isparta, Kırklareli, Kütahya, Samsun, Yozgat

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Gebeceler kasabası

Kullanılan organ: Çiçek, yaprak

Kullanım amacı: Yem

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek, yaprak kısımları hayvanlara yem olarak yedirilir.

Resim 4.20 *Doronicum orientale* Hoffm.

Kargıoğlu & Arı-18.04.2013

4.1.21 *Onopordum anatolicum* (Boiss.) Eig. (Asteraceae)

Yöresel adı: Galgan

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: KB. Türkiye, O. Anadolu, GB. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Afyonkarahisar, Ankara, Burdur, Konya, Kahramanmaraş, Nevşehir

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Gebeceler kasabası, Bayat ilçesi, Sahipata, Erenler, Akcin köyü

Kullanılan organ: Gövde

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: A-)Bitkinin gövdesindeki etli kısım çıkarılır, doğrudan yenilerek tüketilir. Mide ağrısının, şişkinliğinin giderilmesinde ve iştah açıcı olarak tüketilir.

B-)Bitkinin kurutularak kaynatılır, suyu böbrek kumlarının düşürülmesinde kullanıldığı ifade edilmiştir.

Resim 4.21 *Onopordum anatolicum* (Boiss.) Eig.
Kargioğlu & Arı-18.04.2013

4.1.22 *Gundelia tournefortii* L.var. *tournefortii*. (Asteraceae)

Yöresel adı: Kenger

Diğer yöresel adları: Kenger

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Karasal Anadolu, G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Hakkâri, Ağrı, Ankara, Antalya, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Hatay, İçel, Kayseri, Konya, Sivas

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Meyve kısmı kavru olarak tüketilir. Egzama ve hemeroid rahatsızlıklarına iyi geldiği ifade edilmiştir.

4.1.23 *Artemisia campestris* L. (Asteraceae)

Yöresel adı: Pelin

Diğer yöresel adları: Yavşan Otu, Kara Yavşan

Türkiye'deki yayılış bölgesi: KB. Türkiye, K. Anadolu, O. Anadolu, D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Ağrı, Çanakkale, Edirne, Isparta, Kayseri, Konya, Muş, Sivas

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Dal, yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak ve dal kısımları kurutulur ve suda kaynatılır, suyu günde 2 fincan tüketilir. Bir hafta uygulandığında iştah açıcı özelliği vurgulanmıştır.

Resim 4.22 *Artemisia campestris* L. Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.24 *Achillea biebersteinii* Afan. (Asteraceae)

Yöresel adı: Civanperçem

Diğer yöresel adları: Pire otu, Sarı civanperçemi

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Anadolu (B. Türkiye'de yok)

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Osmaniye, Iğdır, Kars, Hakkari, Şırnak, Çankırı, Ağrı, Ankara, Bilecik, Burdur, Denizli, Elazığ, Gümüşhane, Kayseri, Konya, Muş, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Bayburt

Araştırılan mevki: Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Yaprak, çiçek

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak kısımları kaynatılarak çay şeklinde içilir.

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak kısımları kaynatılarak çay şeklinde içilir. Günde 1-2 fincan tüketildiğinde nefes darlığına ve karın ağrısına iyi geldiği ifade edilmiştir.

Resim 4.23 *Achillea biebersteinii* Afan. Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.25 *Inula anatolica* Boiss (Asteraceae)

Yöresel adı: Basur otu

Diğer yöresel adları: O. ve GB. Anadolu

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller:

Araştırılan mevki: Sahipata, Erenler, Akcin köyü

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek kısmı kaynatılarak sarı su elde edilir. Basur bölgesine sürülerek tedavi amaçlı olarak kullanılır.

Resim 4.24 *Inula anatolica* Boiss.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.26 *Berberis crataegina* DC. (Berberidaceae)

Yöresel adı: Sarıçalı

Diğer yöresel adları: Karamuk, Amberbaris, Diken üzümü, Ekşimen (Kayseri), Garamık, Gıraba, Gırabuh, Gızanbah, Hatuntuzluğu, Kadıntuzluğu, Kamberiz, Karaca, Karamih, Karamık, Karamuk dikenini, Karanbuk, Kızambuk, Kızamık, Sarı çalı

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., G., O. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Kastamonu, Ankara, Antalya, Erzincan, Kayseri, Konya, Kütahya, Malatya, Niğde, Şanlıurfa, Yozgat

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören köyü, Afyonkarahisar Bayat ilçesi, Kızıldağ köyü

Kullanılan organ: Yaprak, meyve

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: A-) Bitkinin yaprak kısmının salatası yapılarak tüketilir. B-) Bitkinin meyve kısmı(üzüm) doğrudan tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: A-) Bitkinin yaprak kısmının salatası yapılarak tüketilir. Böbrek taşları olduğunda 15-20 gün sık tüketildiğinde böbrek taşlarının düşürülmesinde etkilidir.

B-) Yaprak kısmı doğrudan tüketilir. Karaciğer hastalıklarına iyi geldiği belirtilmiştir.. (Kızıldağ köyü)

Resim 4.25 *Berberis crataegina* DC. Kargıoğlu & Arı-13.06.2013

4.1.27 *Anchusa leptophylla* Roemer & Schultes subsp. *leptophylla*. (Boraginaceae)

Yöresel adı: Ballık Otu, Kuzu Dili

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., B. ve O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Afyonkarahisar, Amasya, Ankara, Konya, Sivas, Uşak, Yozgat

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören köyü

Kullanılan organ: Gövde, çiçek, dal

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: A-)Bitkinin toprak üstü kısımları taze iken hamur içine katılarak tüketilir. B-)Bitki büyüdüğü zaman ballık otu ismini alır doğrudan tüketilir.

Resim 4.26 *Anchusa leptophylla* Roemer & Schultes subsp. *leptophylla*.
Kargioğlu & Arı-15.06.2013

4.1.28 *Cerintho minor* L. subsp. *auriculata* (Ten.) Domac. (Boraginaceae)

Yöresel adı: Sarıçiçek

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Iğdır, Ardahan, Hakkari, Siirt, Bitlis, Afyonkarahisar, Ankara, Antalya, Bursa, Çorum, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Isparta, İçel, İzmir, Kırklareli, Kütahya, Kahramanmaraş, Muğla, Nevşehir, Samsun, Sivas

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören köyü, Afyonkarahisar Bayat ilçesi Maçaklı mevki

Kullanılan organ: Çiçek, yaprak

Kullanım amacı: Yem

Kullanım şekli: Bitkinin toprak üstü organlarını özellikle çiçek ve yaprak kısımlarını hayvanlar yem olarak tüketir.

Resim 4.27 *Cerintho minor* L. subsp. *auriculata* (Ten.) Domac.
Kargioğlu & Arı-17.06.2013

4.1.29 *Anchusa azurea* Mill. var. *azurea* (Boraginaceae)

Yöresel adı: Sığır dili

Diğer yöresel adları: Sığır dili

Türkiye'deki yayılış bölgesi: KB. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Karabük, Balıkesir, Bursa, İçel, Kırklareli, Kütahya, Niğde

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Çatağıl köyü, Değirmenayvalı kasabası, Sarık köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin yaprak kısmı haşlanır ve hamura katılarak börek içerisinde tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprak kısmı haşlanır ve tüketilir. Şeker hastalığına iyi geldiği ifade edilmiştir.

Resim 4.28 *Anchusa azurea* Mill. var. *azurea*.

Kargioğlu & Arı-16.05.2013

4.1.30 *Alkanna tinctoria* (L.) Tausch subsp. *glandulosa* Hub.-Mor. (Boraginaceae)

Yöresel adı: Havacıva otu

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B. Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Denizli, Eskişehir, İzmir, Kırklareli, Manisa, Muğla

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Kök

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin kök kısmı kaynatılarak suyu içilir, ayrıca hemeroid olan bölgeye sürülürse tedavi edici özelliği belirtilmiştir.

4.1.31 *Anchusa undulata* L. subsp. *hybrida* (Ten.) Coutinho (Boraginaceae)

Yöresel adı: Kuzu dili, Ballık otu

Diğer yöresel adları: Ballıbaba, Tatlıbaba, Ballık otu

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye (GD. Anadolu hariç)

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, İstanbul, Kars, Bitlis, Ağrı, Ankara, Antalya, Artvin, Bursa, Çanakkale, Elazığ, Konya, Kahramanmaraş, Muğla, Samsun, Tekirdağ, Şanlıurfa, Yozgat

Araştırılan mevki: Belkaracaören Köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin taze yaprak kısımları haşlanarak hamur içerisine katılır. Börek yapılarak tüketilir.

4.1.32 *Alyssum desertorum* Stapf. var. *desertorum* Stapf (Brassicaceae)

Yöresel adı: Yozmercimek

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., B., G., O. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Çankırı, Kastamonu, Ankara, Antalya, Bingöl, Burdur, Kayseri, Bayburt

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası)

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Çobanlar tarafında açlığı yatıştırmak amacı ile doğrudan kullanılır.

Resim 4.29 *Alyssum desertorum* Stapf. var. *desertorum* Stapf
Kargıoğlu & Arı-10.07.2013

4.1.33 *Sisymbrium altissimum* L. (Brassicaceae)

Yöresel adı: Hardal otu

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., B., G. ve O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, İstanbul, Amasya, Ankara, Aydın, Çanakkale, Denizli, Eskişehir, İzmir, Kırşehir, Konya, Kahramanmaraş, Bayburt

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası) , İncehisar Çatağı köyü

Kullanılan organ: Yaprak, çiçek

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak kısımları yufka arasına sarılarak dürüm şeklinde tüketilir.

Kullanım amacı: Yem

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak ve çiçek kısımlarını hayvanlar besin olarak tüketir.

Resim 4.30 *Sisymbrium altissimum* L.

Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.34 *Barbarea sp.* (Brassicaceae)

Yöresel adı: Acı tere

Diğer yöresel adları: Tere

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: -

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar, Değirmenayvalli, Doğlat, Kürtyurdu

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin yaprak kısmı doğrudan tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprak kısmının salatası yapılarak tüketilir, vitamin eksikliğinin giderilmesinde, vücudun direncinin artırılmasında kullanıldığı ifade edilmiştir.

4.1.35 *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik. (Brassicaceae)

Yöresel adı: Pastariz, bicibici

Diğer yöresel adları: Kuşkuş otu

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, İstanbul, Kars, Karabük, Bitlis, Amasya, Antalya, Artvin, Aydın, Hatay, Konya, Malatya, Niğde, Samsun

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Çatağıl köyü, Sahipata, Erenler, Akcin köyü, Değirmenayvalı kasabası, Sarık köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin taze yaprakları yufka arasına sarılarak dürüm şeklinde tüketilir.

Resim 4.31 *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.36 *Sinapis arvensis* L. (Brassicaceae)

Yöresel adı: Hardal

Diğer yöresel adları: Hardal otu, Acırğa (Gemerek-Sivas), Eşek turpu (Küre-Kastamonu), Manamih, Manamuh, Mananık (Ilıca, Pasinler-Erzurum), Mananık, Tüppek (Çıldır-Kars), Yabani hardal

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Trakya, KD., B., G., O. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Gaziantep, İstanbul, Kars, Ankara, Antalya, Çanakkale, Diyarbakır, Gümüşhane, Hatay, İçel, Konya, Kütahya, Muş, Tekirdağ, Van

Araştırılan mevki: Büyükkalecik kasabası

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin taze yaprakları haşlanarak borona yemeği yapılarak tüketilir.

4.1.37 *Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma* Ehrh. (Caryophyllaceae)

Yöresel adı: Toklubası

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., O., K., G., D. ve GD. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Ardahan, Mardin, Afyonkarahisar, Ankara, Antalya, Bingöl, Burdur, Çanakkale, Çorum, Erzincan, Giresun, İçel, İzmir, Kırşehir, Kahramanmaraş, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Uşak, Bayburt

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar pazar yerinden Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü, Afyonkarahisar Büyükkalecik ve Küçükkalecik Kasabaları, Debrent köyü, Alanyurt kasabası

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: A-) Toprak üstü kısmının haşlanarak yemeği yapılır, ya da kavrularak yemeği yapılır.

B-) Bitkinin yaprak kısımları haşlanır, yumurta içine kırılarak tüketilir.

Resim 4.32 *Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma* Ehrh.
Kargioğlu & Arı-24.04.2013

4.1.38 *Stellaria media* (L.) Vill. subsp. *media*. (Caryophyllaceae)

Yöresel adı: Kuşekmeği, urgancık, kazayağı

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., B. ve O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Gaziantep, İstanbul, Zonguldak, Ankara, Artvin, Bursa, Gümüşhane, İzmir, Kocaeli, Samsun

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik ve Küçükkalecik kasabaları, Değirmenayvalı kasabası, Sarık köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: A-)Bitki yufkaya sarılarak dürüm şeklinde tüketilir.

B-)Bitkinin yaprak kısmı hamur içerisine katılarak tüketilir.

Resim 4.33 *Stellaria media* (L.) Vill. subsp. *media*.
Kargioğlu & Arı-24.04.2013

4.1.39 *Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris* (Caryophyllaceae)

Yöresel adı: Toklubası

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., K., D. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Karabük, Amasya, Antalya, Artvin, Balıkesir, Erzurum, Gümüşhane, Hatay, İzmir, Kırklareli, Kütahya, Muğla, Niğde, Tunceli

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik ve Küçükkalecik Kasabaları

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: A-) Bitkinin yaprak kısmı hamur içerisine katılarak tüketilir.

B-) Bitkinin yaprak kısmı yağda kavrularak tüketilir.

Resim 4.34 *Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris*.
Kargioğlu & Arı-24.04.2013

4.1.40 *Agrostemma githago* L. (Caryophyllaceae)

Yöresel adı: Sakızlıkotu

Diğer yöresel adları: Buğday çiçeği, Buğday karamuğu, Karamuk, Katır çiçeği

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., K., O., D., G. ve GD. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Siirt, Çankırı, Kastamonu, Bitlis, Antalya, Artvin, Bilecik, Çanakkale, Elazığ, Erzurum, Gümüşhane, Hatay, Kayseri, Kütahya, Muğla

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası), Büyükkalecik kasabası

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: A-)Bitki kurutularak sıcak suya katılarak 3-5 dakika bekletilir ve içilir. Özellikle bağırsak rahatsızlıklarının tedavisinde kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.35 *Agrostemma githago* L. Kargıoğlu & Arı-10.07.2013

4.1.41 *Dianthus zonatus* Fenzl. var. *aristatus* (Boiss.) Reeve. (Caryophyllaceae)

Yöresel adı: Basur otu

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., O. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Osmaniye, Ankara, Antalya, Denizli, İzmir, Konya, Manisa, Niğde

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası)

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Çiçek kısmı kaynatılmış olan suya 3-5 dakika konur, suyu içilir. Basur hastalığına 10-15 seans kullanımından sonra basur hastalığına iyi geldiği belirtilmiştir.

Resim 4.36 *Dianthus zonatus* Fenzl. var. *aristatus* (Boiss.) Reeve
Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.42 *Dianthus zonatus* Fenzl var. *zonatus*. (Caryophyllaceae)

Yöresel adı: Siğilotu

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., O. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Osmaniye, Ankara, Antalya, Denizli, İzmir, Konya, Manisa, Niğde

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Fethibey kasabası

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek kısmı çiğ olarak yenir ya da çiçek kısmı kaynamış suya konarak 3-5 dakika demlenir, suyu içilir. Yaklaşık olarak bir hafta bu metotta tüketilir. Vücuttaki siğillerin tedavisi amacı ile kullanıldığı ifade edilmiştir.

Resim 4.37 *Dianthus zonatus* Fenzl var. *zonatus*.

Kargioğlu & Arı-10.07.2013

**4.1.43 *Vaccaria pyramidata* Medik. var. *grandiflora* (Fisch. ex DC.) Cullen.
(Caryophyllaceae)**

Yöresel adı: Mor çiçek

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., D. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Yalova, Burdur, Çanakkale, Erzurum, Hatay, Aksaray

Araştırılan mevki: Belkaracaören Köyü

Kullanılan organ: Çiçek, Yaprak

Kullanım amacı: Yem

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek kısımları taze olarak hayvanlar tarafından tüketilir.

Resim 4.38 *Vaccaria pyramidata* Medik. var. *grandiflora* (Fisch. ex DC.) Cullen.
Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.44 *Chenopodium album* L. (Chenopodiaceae)

Yöresel adı: Sirken

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: B,O. Anadolu

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak kısmı haşlanılarak kıyılır, böreğe katılarak tüketilir.

Resim 4.39 *Chenopodium album* L.

Kargioğlu & Arı-24.04.2013

4.1.45 *Chenopodium album* L. subsp. *album* var. *album*. (Chenopodiaceae)

Yöresel adı: Sarı sirken

Diğer yöresel adları: Tel pancarı, Kursaklık (Erkilet-Kayseri), Selmo (Doğu Anadolu), Telçe, Tellice (Sivas), Sirken

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., O., D. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Hakkâri, Bitlis, Antalya, Erzincan, Kocaeli, Konya, Nevşehir

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik ve Küçükkalecik Kasabaları

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: A-)Bitkinin yaprak kısmı kavrulur içine yumurta katılarak tüketilir.

B-)Çiçeğin yaprak kısmı haşlanır, hamur içine katılarak börek yapılır.

Resim 4.40 *Chenopodium album* L. subsp. *album* var. *album*.
Kargioğlu & Arı-15.06.2013

4.1.46 *Chenopodium foliosum* (Moench) Asch. (Chenopodiaceae)

Yöresel adı: İt üzümü

Diğer yöresel adları: İt üzümü

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., K., O. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Iğdır, Ankara, Bursa, Gümüşhane, Isparta, Kayseri, Kütahya, Muğla, Ordu, Tunceli, Van, Bayburt, Karaman

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası)

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin meyve kısmı doğrudan tüketilir.

Resim 4.41 *Chenopodium foliosum* (Moench) Asch.
Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.47 *Beta trigyna* Waldst. & Kit. (Chenopodiaceae)

Yöresel adı: Kır ıspanağı

Diğer yöresel adları: Yabani pancar, Kır pazısı (Kars), Kızılca (Erzurum), Kızılback (Acıpayam - Denizli), Pazı pancarı (Susuz - Kars), Tarla pancarı (Azdavay - Denizli), Yağlı mancar, Yağlı pancar

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Kars, Kastamonu, Ağrı, Bilecik, Bursa, Erzurum, Gümüşhane, Kayseri

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası) , Afyonkarahisar Sinanpaşa ilçesi, yörükmezarı mevki, İsehisar Çatağıl köyü, Sinanpaşa ilçesi Yörükmezarı köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin yaprak kısmı ağda kavrulularak yemeği yapılır.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprak kısmının haşlanılarak tüketilir, midenin rahatlatılmasında, şişkinliğinin giderilmesinde kullanılır.

Resim 4.42 *Beta trigyna* Waldst. & Kit.

Kargioğlu & Arı-18.04.2013

4.1.48 *Kochia scoparia* (L.) Schrad. (Chenopodiaceae)

Yöresel adı: Süpürge

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., O. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Kastamonu, Elazığ, Kayseri, Konya, Kırıkkale

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası)

Kullanılan organ: Dal, gövde

Kullanım amacı: Ev eşyası

Kullanım şekli: Süpürge haline getirilerek ev eşyası olarak kullanılır.

Resim 4.43 *Kochia scoparia* (L.) Schrad.

Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.49 *Atriplex sp.* (Chenopodiaceae)

Yöresel adı: Tellice

Diğer yöresel adları: Tellice

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Batı Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller:

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek kısmı kaynamış suya konularak 10 dakika beklenir. Çay şeklinde tüketilir. Bağışıklık ve vücut direncinin artırılmasında kullanılır.

4.1.50 *Cistus laurifolius* L. (Cistaceae)

Yöresel adı: Pinar

Diğer yöresel adları: İldan (Muğla), İldon (Muğla), Tavşancıl(Doğanhisar-Konya), Davşan otu (Pamukkale-Denizli), İğdin (Kuşadası-Aydın), Yapışkan pamuklu (Kuşadası-Aydın)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., B., G. ve O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Kastamonu, Ankara, Bursa, Denizli, İzmir, Kütahya, Sinop, Yozgat

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat İlçesi, Afyonkarahisar Şuhut İlçesi, Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri, Sinanpaşa ilçesi Yörükmezari köyü

Kullanılan organ: Yaprak, dal kısmı

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: A-) Bitkinin toprak üstü organları kaynatılarak içilir, İç hastalıkların tedavisinde kullanılır. B-) Bitkinin çıra kısmı su içerisine atılır, su içerisinde sürekli bekletilir. Günde 1-2 fincan suyu içilir. Sütçe hastalığına iyi gelmektedir.(Yukarıçaybelen, Maçaklı Köyleri)

Kullanım amacı: El sanatları

Kullanım şekli: Kilim dokumacılığında kökboyalı kilimlerin eldesinde kullanılır.

Kullanım amacı: Boyama

Kullanım şekli: Bitkinin genç yaprak ve dalları ile beraber kaynatılarak yeşil, sarı renkleri ve tonları elde edilir. Birinci kaynamada ana renkler, ikinci ve üçüncü kaynamalarda tonları oluşturulmaktadır.

Resim 4.44 *Cistus laurifolius* L.

Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.51 *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*. (Cupressaceae)

Yöresel adı: Gili gili

Diğer yöresel adları: Gılik

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, İstanbul, Kastamonu, Bitlis, Adıyaman, Ankara, Antalya, Bilecik, Çanakkale, İçel, İzmir, Kayseri, Kırklareli, Kütahya, Kahramanmaraş, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Trabzon

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat İlçesi, İscehisar Çatağıl köyü, Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı Köyleri

Kullanılan organ: Yaprak, meyve

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Meyve kısımlarının kaynatılarak hoşafı yapılarak tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: A-)Yaprakları kaynatılarak suyu içilir, iç organların rahatlatılmasında kullanılır.

B-)Bitkinin meyve kısmının suyu içilerek şeker ve kolesterol iyi gelmektedir. (Yukarıçaybelen)

Kullanım amacı 3: Yem

Kullanım şekli 3: Yaprakları ve taze sorganları hayvanlara yem olarak yedirilir.

Resim 4.45 *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*.
Kargoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.52 *Juniperus excelsa* M. Bieb. (Upressaceae)

Yöresel adı: Katran ağacı

Diğer yöresel adları: Katran

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., B., G., O. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Hakkâri, Kastamonu, Bitlis, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Erzurum, Gümüşhane, İçel, Kayseri, Kütahya, Kahramanmaraş, Muğla, Niğde, Sinop, Van

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Çatağıl köyü

Kullanılan organ: Gövde

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin gövde kısmı çıra haline getirilir, yüksek sıcaklıkta hava almayan ortamda yakılarak katran elde edilir, cerehatın temizlenmesinde, sindirim hastalıklarında, bağışıklılıkta kullanılır. Ayrıca katran eldesi ayrı bölümde ele alınacaktır.

Resim 4.46 *Juniperus excelsa* M. Bieb.

Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.53 *Juniperus foetidissima* Willd. (Cupressaceae)

Yöresel adı: Kokar ardıcı

Diğer yöresel adları: Kokar ardıç, Yağ ardıcı

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Türkiye, B., G. ve O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Amasya, Ankara, Antalya, Artvin, Balıkesir, Gümüşhane, Konya, Kütahya, Kahramanmaraş, Muğla, Niğde

Araştırılan mevki: Belkaracaören Köyü, Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı Köyleri

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Ardıç yaprağı kırılıp, siğilli bölgeye 30-40 seans sürülürse siğilin kaybolmasında etkili olduğu belirtilmektedir.

Resim 4.47 *Juniperus foetidissima* Willd.

Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.54 *Equisetum ramosissimum* Desf. (Equisetaceae)

Yöresel adı: Kırk kilit

Diğer yöresel adları: Kırkboğum, Ulama, Ulama otu, Yayılğan otu (Gelendost-Isparta)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, İstanbul, Iğdır, Siirt, Kastamonu, Bitlis, Ankara, Antalya, Çanakkale, Erzurum, İçel, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Kütahya, Sakarya, Sinop, Sivas, Tunceli

Araştırılan mevki: Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Gövde

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin gövde kısmı suda kaynatılarak çay şeklinde tüketilir.

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin gövde kısmı suda kaynatılarak çay şeklinde tüketilir. Sinüzit ve eklem ağrılarının tedavisinde kullanıldığı ifade edilmiştir.

4.1.55 *Euphorbia macroclada* Boiss. (Euphorbiaceae)

Yöresel adı: Sütleğen

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Karasal ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Osmaniye, Iğdır, Bitlis, Afyonkarahisar, Ağrı, Ankara, Çorum, Denizli, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Kayseri, Yozgat, Bayburt

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü

Kullanılan organ: Gövde

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin gövde kısmından süt şeklinde sıvı çıkartılır. Sıvı ekmek içine damlatılır ve yutulur. Sıvı kısmının sıtma hastalığının tedavisinde kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.48 *Euphorbia macroclada* Boiss.

Kargioğlu & Arı-13.06.2013

4.1.56 *Vicia cracca* L. subsp. *stenophylla* Velen (Fabaceae)

Yöresel adı: Efek

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Gaziantep, İstanbul, Siirt, Çankırı, Bitlis, Ankara, Antalya, Balıkesir, Çanakkale, Elazığ, Gümüşhane, İçel, İzmir, Kırklareli, Kırşehir, Kocaeli, Konya, Rize, Sivas, Şanlıurfa, Yozgat

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü, Şuhut (Kuşkayası), Büyükkalecik kasabası, kocatepe anıtı

Kullanılan organ: Çiçek, Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Çiçek ve meyveler çobanlar tarafından aç kalındığında tüketilir.

Kullanım amacı: Yem

Kullanım şekli: Bitkinin toprak üstü organlarını özellikle çiçek ve meyve kısımlarını hayvanlar yem olarak tüketir.

Resim 4.49 *Vicia cracca* L. subsp. *stenophylla* Velen.
Kargioğlu & Arı-13.06.2013

4.1.57. *Astragalus flavescens* Boiss. (Fabaceae)

Yöresel adı: Eşek geveni

Diğer yöresel adları: Geven

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B. ve GB. Anadolu, Genel Dağılımı : Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Manisa

Araştırılan mevki: Büyükkalecik kasabası, Kocatepe anıtı

Kullanılan organ: Yaprak, çiçek

Kullanım amacı: Yem

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak ve çiçek kısımları hayvanlara yedirilir. Ancak öncelikle ateşte hafiften yakılır sonra yedirilir.

Resim 4.50 *Astragalus flavescens* Boiss.

Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.58 *Astragalus microcephalus* Willd. (Fabaceae)

Yöresel adı: Geven

Diğer yöresel adları: Boz geven (Erciyes dağı-Kayseri), Kara geven (Çepni, Gemerek-Sivas)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Karasal Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Kars, Çankırı, Kastamonu, Ankara, Antalya, Artvin, Bursa, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, Kayseri, Konya, Kütahya, Sivas, Van

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası), Belkaracaören köyü

Kullanılan organ: Kök, gövde, yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Çobanlar tarafında bitkinin dikenli kısımları ateşte yakılarak dığlanıyor. Çekiç ya da tokmak ile ezilerek tüketilir.

Kullanım amacı 2: Yem

Kullanım şekli 2: Bitki kurutulularak dikenli kısımları yakılır, un haline getirilerek hayvanlara verilir.

Resim 4.51 *Astragalus microcephalus* Willd.

Kargıoğlu & Arı-10.07.2013

4.1.59 *Coronilla varia* L. subsp. *varia*. (Fabaceae)

Yöresel adı: Burçak

Diğer yöresel adları: Burçak

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Osmaniye, Bolu, İstanbul, Iğdır, Hakkari, Ağrı, Ankara, Antalya, Artvin, Erzurum, Giresun, İzmir, Konya, Kütahya, Malatya, Muğla, Samsun, Sinop, Bayburt

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası)

Kullanılan organ: Çiçek, yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek ve yaprak kısmı kaynatılmış suya konularak demlenir. Günde 1 fincan tüketilir. Solum güçlüğü hastalıklarında rahatlatıcı olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.52 *Coronilla varia* L. subsp. *varia*.

Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.60 *Astragalus pisidicus*. (Fabaceae)

Yöresel adı: Söğüt geveni

Diğer yöresel adları: Yılcık otu (Isparta)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: O., GB. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Ankara, Antalya, Isparta, İçel, Konya

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Gebeceler kasabası

Kullanılan organ: Toprak üstü kısmı, Yaprak, gövde, çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin toprak üstü kısımları kaynatılmış suda 15 dakika bekletilir, demlendikten sonra soğutulur. Suyu günde 1-2 fincan tüketilir. Vücudun direncinin artırılmasında, kanser gibi hastalıkların oluşmaması için kullanıldığı ifade edilmiştir.

Resim 4.53 *Astragalus pisidicus*.

Kargioğlu & Arı-15.12.2013

**4.1.61 *Quercus ithaburensis* Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt.
(Fagaceae)**

Yöresel adı: Palamut

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Trakya, B., O. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Afyonkarahisar, Ankara, Antalya, Bursa, Çanakkale, Edirne, Isparta, İçel, Muğla, Uşak

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Bitkinin kupulaları

Kullanım amacı 1: El sanatları

Kullanım şekli 1: Kilim dokumacılığında kökboyalı kilimlerin eldesinde kullanılır.

Kullanım amacı 2: Boyama

Kullanım şekli 2: A-)Bitkinin kupulaları kaynatılarak nohut sarısı rengi elde edilir.

B-)Bitkinin kupulaları Bayat İlçesine ait Asar mevkiinde bulunan balçık çamuru ile karıştırılarak siyah renk elde edilir.

**Resim 4.54 *Quercus ithaburensis* Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt.
Kargioğlu & Arı-04.03.2013**

4.1.62 *Quercus cerris* L. var. *cerris*. (Fagaceae)

Yöresel adı: Kızılmeşe

Diğer yöresel adları: Meşe

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B. Türkiye, K., G., O. ve D. (B.) Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Düzce, İstanbul, Kastamonu, Çanakkale, Denizli, Elazığ, Hatay, Isparta, İçel, İzmir, Kırklareli, Konya, Malatya, Manisa, Muğla, Samsun, Sinop, Aksaray

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı 1: Tıbbi

Kullanım şekli 1: A-)Bitkinin palamut kısmı suda kaynatılarak suyunun çıkması sağlanır. Suyu aç karnına 2 kaşık tüketildiğinde hemeroid hastalığının tedavisinde kullanılır.

B-)Bitkinin palamut kısmının suyu egzamalı bölgelere sürülerek tedavi amaçlı kullanılır.(Bayat)

Kullanım amacı 2: Yem

Kullanım şekli 2: Bitkinin pelit kısmı hayvanlara yem olarak yedirilir.

Resim 4.55 *Quercus cerris* L. var. *cerris*. Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.63 *Quercus infectoria* Oliv. subsp. *boissieri* (Reuter) O.Schwarz. (Fagaceae)

Yöresel adı: Gerçelik

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Zonguldak, Karabük, Bursa, Çanakkale, Giresun, Kırklareli, Tokat

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Yem

Kullanım şekli: Bitkinin pelit kısmı koyunlara yem olarak yedirilir.

**Resim 4.56. *Quercus infectoria* Oliv. subsp. *boissieri* (Reuter) O.Schwarz.
Kargioğlu & Arı-15.04.2013**

4.1.64 *Quercus pubescens* Willd. (Fagaceae)

Yöresel adı: Tüylü meşe

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Türkiye, 39 D.'nun Doğusu, B. ve O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Kastamonu, Afyonkarahisar, Ankara, Burdur, Bursa, Çanakkale, Edirne, Erzincan, Gümüşhane, İzmir, Kayseri, Konya, Kütahya, Manisa, Muğla, Sinop, Sivas

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Yem

Kullanım şekli: Yaprakları hayvanlara yem olarak yedirilir.

Resim 4.57 *Quercus pubescens* Willd.

Kargioğlu & Arı-15.06.2013

4.1.65 *Hypericum perforatum* L. (Hypericaceae)

Yöresel adı: Binbir otu

Diğer yöresel adları: -

Türkiye'deki yayılış bölgesi:

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller:

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik Kasabası, Kocatepe Anıtı

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Yem

Kullanım şekli 1: Küçükbaş hayvanlara yaprak kısımları yem olarak yedirilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin toprak üstü organları kaynatılmış suya 20 dakika konur. Demlenmesi beklenir, çay şeklinde günde 2 fincan içilir. Ağrı kesici ve yanık tedavisinde kullanılır. Ayrıca iştah açıcı özelliğinin olduğu belirtilmektedir.

Resim 4.58 *Hypericum perforatum* L .

Kargıoğlu & Arı-10.04.2013

4.1.66 *Hypericum perforatum* L. (Hypericaceae)

Yöresel adı: Binbirdelik otu

Diğer yöresel adları: -

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Antalya, Çanakkale, İzmir, Manisa, Muğla

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası), Sinanpaşa ilçesi yörükmezarı köyü

Kullanılan organ: Yaprak, çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Çiçek ve yaprak kısımları kurutulularak, iç organlarına iyi geldiği belirtilmiştir.

Resim 4.59 *Hypericum perforatum* L.

Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.67 *Juglans regia* L. (Juglandaceae)

Yöresel adı: Ceviz kabuğu

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: KD. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Hakkâri, Batman, Bitlis, Afyonkarahisar, Artvin, Balıkesir, Burdur, Bursa, Çorum, Denizli, Erzurum, İzmir, Kırklareli, Kütahya, Kahramanmaraş, Sakarya, Tokat, Trabzon, Tunceli, Karaman

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi, Alanyurt kasabası

Kullanılan organ: Kabuk kısmı

Kullanım amacı 1: Tıbbi

Kullanım şekli 1: Bitkinin yaprağı kurutularak kaynamış suyun içerisine katılarak demlenmeye alınır. Suyu günde 2 fincan içilerek cilt kanserinin tedavisinde kullanılır.

Kullanım amacı 2: El sanatları

Kullanım şekli 2: Kilim dokumacılığında kökboyalı kilimlerin eldesinde kullanılır.

Kullanım amacı 3: Boyama

Kullanım şekli 3: Bitkiler kurutulup kazanla kaynatılarak sütlü kahverengi, devetüyü renkleri elde edilir. Birinci kaynama da daha koyu kahverengi, ikinci kaynamada daha açık kahverengi tonları oluşturulur.

Resim 4.60 *Juglans regia* L.

Kargıoğlu & Arı-04.03.2013

4.1.68 *Hymus longicaulis* C. Presl subsp. *longicaulis* var. *subisophyllus* (Borbas) Jalas. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Dağ kekiği

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: KB. Türkiye, O. ve KD. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Amasya, Ankara, Balıkesir, Bilecik, Gümüşhane, Kırklareli, Kocaeli, Samsun, Tekirdağ

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü, Afyonkarahisar Büyükkalecik Kasabası, Kocatepe Anıtı, Afyonkarahisar Şuhut ilçesi, İscehsar Doğlat köyü, Sinanpaşa ilçesi yörükmezarı köyü

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitki kurutulularak kaynamış sıcak su içerisine katılarak 3-5 dakika demlenmesi için beklenir ve çay şeklinde tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yağı çıkartılarak kekik yağı şeklinde tüketilir. Kolestrol ayarlayıcısı ve şeker düşürücü amacı ile kullanılır.

Resim 4.61 *Hymus longicaulis* C. Presl subsp. *longicaulis* var. *subisophyllus* (Borbas) Jalas. Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.69 *Mentha longifolia* (L.) Huds. subsp. *typhoides* (Briq.) Harley var. *typhoides*. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Yabani nane, Doğuma

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Mardin, Bitlis, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Eskişehir, Gümüşhane, İçel, Kayseri, Kırklareli, Konya, Malatya, Muş, Sinop, Tunceli, Şanlıurfa, Uşak, Karaman

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik Kasabası, Kocatepe Anıtı, Afyonkarahisar Şuhut ilçesi, İscehisar Doğlat köyü, Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri, Sinanpaşa ilçesi, Yörükmezarı köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: A-)Bitkinin yaprak kısmı kurutularak, baharat amacı ile kullanılır.

B-)Bitkinin yaprak kısmı hamura katılarak börek yapılır.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: A-)Bitkinin yaprak kısmı salata yapılarak tüketilir. C vitamini eksikliğinin giderilmesi amacı ile tüketilir.

B-)Yaprak kısmı kaynatılmış suya katılır, 3-5 dakika bekletilir, demlenir suyu çay olarak içilir, grip, nezle ve soğuk algınlığının tedavisinde kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.62 *Mentha longifolia* (L.) Huds. subsp. *typhoides* (Briq.) Harley var. *typhoides* Kargioğlu & Arı-1.6.2013

4.1.70 *Teucrium chamaedrys* L. subsp. *chamaedrys*. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Bodurmamut, sancıotu

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Türkiye, O. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Bolu, İstanbul, Çankırı, Kastamonu, Ankara, Antalya, Aydın, Denizli, İzmir, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Kütahya, Nevşehir, Samsun

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası), Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Yaprak, çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek ve yaprak kısımları kaynamış suya konur, 3-5 dakika bekletilir, suyu içilir. Yaklaşık 10 seans içilir. Karın ağrısı ve basur tedavisinde insanlar kullanmaktadır.

Resim 4.63 *Teucrium chamaedrys* L. subsp. *chamaedrys*.

Kargoğlu & Arı-10.07.2013

4.1.71 *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Dağ çayı

Diğer yöresel adları: Bodurmamut

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Ardahan, Zonguldak, Çankırı, Kastamonu, Kırklareli, Rize, Sinop, Tekirdağ

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası), Bayat ilçesi, Sinanpaşa ilçesi, Yörükmezarı köyü

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek kısmı kaynamış suya 3-5 dakika konur, suyu çay olarak içilir. Mide rahatsızlıklarında kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.64 *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.
Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.72 *Thymus zygioides* Griseb. var. *lycaonicus*. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Mor kekik

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B. Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Çanakkale, Denizli, Edirne

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası) , Alanyurt kasabası, Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: A-)Bitkinin çiçek kısımları kurutulur, kaynar suda 3-5 dakika bekletilir suyu içilir.

B-)Kurutulan çiçek kısımları baharat olarak kullanılır.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin çiçek kısmı kaynatılarak suyu çıkarılır, soğutularak meşrubat şeklinde içilir. Kalp damarlarının açılmasında tedavi amaçlı kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.65 *Thymus zygioides* Griseb. var. *lycaonicus*.
Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.73 *Salvia cryptantha* Montbret & Aucher ex Benth. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Kır çayı, şapla

Diğer yöresel adları: ara ot (Van), Kara şapla, Kara şalva, Kara şapla

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Karasal (O.) Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Afyonkarahisar, Ankara, Çorum, Erzincan, Kayseri, Konya, Niğde, Ordu, Sivas

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Alanyurt kasabası

Kullanılan organ: Yaprak, çiçek

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin yaprak ve çiçek kısımlar kaynamış suda 3-5 dakika bekletilerek demlenilmesi sağlanılır, çay olarak tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprak ve çiçek kısımları kaynamış suda 3-5 dakika bekletilerek demlenilmesi sağlanılır, çay olarak tüketilir. Soğuk algınlığı tedavisinde kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.66 *Salvia cryptantha* Montbret & Aucher ex Benth.
Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.74 *Marrubium globosum* Montbret et Aucher ex Bentham subsp. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Oğul otu

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: O. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adıyaman, Çorum, Diyarbakır, Hatay, Isparta, Kayseri, Malatya, Muğla, Niğde, Sivas, Uşak, Karaman

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Doğlat köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak kısmı kaynamış suya infüzyon yapılır, suyu çay şeklinde içilir. Kalp atışlarının düzenlenmesinde kullanıldığı ifade edilmiştir.

4.1.75 *Salvia tomentosa* Mill. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Karakekik

Diğer yöresel adları: Kekik

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Dış Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, İstanbul, Zonguldak, Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, Gümüşhane, Hatay, Isparta, İzmir, Kütahya, Kahramanmaraş, Sinop, Karaman

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Çatağıl köyü

Kullanılan organ: Yaprak, çiçek

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak ve çiçek kısımları kaynatılarak demlenmeye alınır ve çay şeklinde tüketilir.

Resim 4.67 *Salvia tomentosa* Mill.

Kargoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.76 *Salvia virgata* Jacq. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Kır kekiği

Diğer yöresel adları: Yılcık (Yakacık-İstanbul)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, İstanbul, Kars, Hakkâri, Kastamonu, Bitlis, Ankara, Antalya, Artvin, Aydın, Bilecik, Eskişehir, Gümüşhane, Hatay, Isparta, İzmir, Kırklareli, Kırşehir, Kocaeli, Konya, Kütahya, Kahramanmaraş, Muş, Sinop, Sivas, Tokat

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Çatağıl köyü

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Kurutulmuş çiçekler tarhanaya katılarak baharat amacı ile kullanılır.

Resim 4.68 *Salvia virgata* Jacq.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.77 *Phlomis armeniaca* Willd. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Zorlatma otu

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Bolu, Çankırı, Amasya, Antalya, Artvin, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, İzmir, Konya, Kütahya, Muğla, Nevşehir, Niğde, Sivas

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek kısımlarının yağları çıkarıldığında ağrıyan bölgeye sürüldüğünde, tedavi edici özelliği ifade edilmiştir.

Resim 4.69 *Phlomis armeniaca* Willd.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.78 *Thymus sipyleus* Boiss. subsp. *sipyleus* var. *sipyleus*. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Beyaz kekik

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Türkiye, KD., B., G. ve Karasal Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Osmaniye, İstanbul, Kars, Zonguldak, Kastamonu, Afyonkarahisar, Ankara, Artvin, Balıkesir, Burdur, Denizli, Erzincan, Erzurum, Isparta, İçel, İzmir, Konya, Malatya, Manisa, Muğla, Nevşehir, Niğde, Samsun, Sinop, Uşak, Yozgat, Karaman

Araştırılan mevki: Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin çiçek kısmı kurutulur, kaynatılarak çay şeklinde içilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin çiçek kısmı kurutulur, kaynatılarak çay şeklinde içilir. Nefes darlığına ve gribe iyi geldiği ifade edilmektedir.

Resim 4.70 *Thymus sipyleus* Boiss. subsp. *sipyleus* var. *sipyleus*.
Kargioğlu & Arı-26.06.2011

4.1.79 *Mentha pulegium* L. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Yarpuz

Diğer yöresel adları: Filiskin

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Trakya, Dış Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Iğdır, Kastamonu, Antalya, Artvin, Aydın, Çanakkale, Eskişehir, Giresun, Hatay, İzmir, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Trabzon

Araştırılan mevki: Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: A-)Bitkinin çiçek kısmı kurutularak, baharat olarak tüketilmektedir.

B-)Bitkinin yaprak ve çiçek kısımları kaynatılarak çay şeklinde içilir.

Resim 4.71 *Mentha pulegium* L.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.80 *Teucrium polium* L. (Lamiaceae)

Yöresel adı: Acı ot

Diğer yöresel adları: Acı ot (Antakya), Ak sedef otu, Anababa kekiği, Anababakokusu, Basur otu, Beyaz ot (Van), Cadı, Kepir yavşanı, Mayasıl otu (Antakya), Meryem otu (Diyarbakır, Van), Oğlan otu (Sütçüler-Isparta), Parayavşan, Peryavşan, Sancı otu, Sıraca otu,

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Gaziantep, İstanbul, Kars, Hakkâri, Mardin, Bitlis, Ağrı, Amasya, Ankara, Artvin, Aydın, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, İçel, Kayseri, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Muğla, Samsun, Trabzon, Şanlıurfa, Van

Araştırılan mevki: Değirmenayvalı kasabası, Sarık köyü

Kullanılan organ: Gövde

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin gövde kısmı kaynatılarak suyu içilir ve basur bölgesine sürülerek tedavi amaçlı kullanıldığı ifade edilmiştir.

4.1.81 *Muscari comosum* (L.) Mill. (Asparagacea)

Yöresel adı: Dağ soğanı, ada soğanı

Diğer yöresel adları: Dağ sümbülü, Arap sümbülü, Morbaş

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, İstanbul, Mardin, Siirt, Şırnak, Afyonkarahisar, Ankara, Antalya, Aydın, Çanakkale, Hatay, İçel, İzmir, Kırklareli, Kütahya, Muğla, Nevşehir, Sakarya, Sivas, Şanlıurfa, Van

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik ve Küçükkalecik kasabaları

Kullanılan organ: Toprak üstü kısmı, Yaprak, gövde, çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin toprak üstü kısmı kaynatılmış suyun içerisine bir miktar konur, 10-15 dakika demlenmesi sağlanır. Günde 1-2 fincan çay şeklinde tüketilir. Kan dolaşım sistemine iyi geldiği belirtilmektedir.

Resim 4.72 *Muscari comosum* (L.) Mill.

Kargioğlu & Arı-24.04.2013

**4.1.82 *Linum hirsutum* L. subsp. *anatolicum* (Boiss.) Hayek var. *anatolicum*.
(Linaceae)**

Yöresel adı: Keten

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., O., B. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Amasya, Ankara, Balıkesir, Bilecik, Denizli, Eskişehir, Konya, Kütahya, Nevşehir, Niğde

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören köyü

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek kısmı doğrudan tüketilir.

Resim 4.73 *Linum hirsutum* L. subsp. *anatolicum* (Boiss.) Hayek var. *anatolicum*.
Kargıoğlu & Arı-13.06.2013

4.1.83 *Viscum album* L. subsp. *album*. (Santalaceae)

Yöresel adı: Bögem, burç

Diğer yöresel adları: Armut otu

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Türkiye, B. ve GB. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Kastamonu, Afyonkarahisar, Ankara, Artvin, Balıkesir, Bilecik, Çorum, Isparta, İzmir, Kırklareli

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü, İscehisar Doğlat Köyü, İscehisar Çatağıl köyü

Kullanılan organ: Dal, Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitki serin, gölgede kurutulur kaynatılarak çay şeklinde içilir. (Bitki yarı parazitler)

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: A-)Kurutulan bitki kaynamış suya katılarak çay şeklinde içilir, öksürüğe iyi gelir. B-)Dal ve yaprak kısımları Alanyurt mevkiinde kaynamış suda 3-5 dakika bekletilerek çay olarak tüketilir, tansiyonun ayarlanmasında kullanılır.

C-)Meyve kısmı kaynamış suyun içerisine katılarak, çay şeklinde tüketilir, barsaklarda gaz giderici olarak kullanıldığı ifade edilmiştir.

Resim 4.74 *Viscum album* L. subsp. *album*.

Kargioğlu & Arı-13.06.2013

4.1.84 *Arceuthobium oxycedri* (DC.) M. Bieb. (Santalaceae)

Yöresel adı: Ardıç burcu

Diğer yöresel adları: Ardıç burcu

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Trakya, Dış ve GD. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Kars, Bitlis, Antalya, Artvin, Denizli, Hatay, İçel, İzmir, Tekirdağ

Araştırılan mevki: Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Gövde

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin gövde ve diğer kısımları kaynatılıp bekletilerek suyu soğuk Resim 4.de 1-2 fincan tüketilir. Bir hafta tüketildiğinde sinirlerin yatıştırılmasında etkili olduğu belirtilmiştir.

4.1.85 *Malva sylvestris* L. (Malvaceae)

Yöresel adı: Ebegümeçi

Diğer yöresel adları: Ebegümeçi

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., B. D. ve O. ,G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Zonguldak, Amasya, Ankara, Antalya, Artvin, Çanakkale, Denizli, Erzurum, Hatay, İzmir, Tekirdağ, Karaman

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Pazar yerinden, Sahipata, Erenler, Akcin köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Yağda kavrulularak yemek şeklinde tüketilir.

Resim 4.75 *Malva sylvestris* L.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.86 *Malva neglecta* Wallr (Malvaceae)

Yöresel adı: Ebegümece

Diğer yöresel adları: Küçük ebe gümece

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., O., G. ve GD. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Gaziantep, Kars, Mardin, Karabük, Amasya, Artvin, Kayseri, Konya, Samsun, Sivas, Tekirdağ, Şanlıurfa, Karaman

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Alanyurt kasabası, Belkaracaören köyü, Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri, Susuz kasabası, Erenler köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin taze yaprakları hamur içerisine katılarak, börek yapılarak tüketilir.(Belkaracaören)

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprağı kurutulur, kaynamış suyun içerisine katılır 10 dakika demlemeye alınır, tekrar bir süre kaynatılarak beklemeye alınır. Haftada en az bir fincan içilerek mide ağrısının tedavisinde kullanılmaktadır.

Resim 4.76 *Malva neglecta* Wallr.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.87 *Morus nigra* L. (Moraceae)

Yöresel adı: Dut

Diğer yöresel adları: Karadut

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Gaziantep, Adıyaman, Antalya, Artvin, Balıkesir, İzmir, Konya, Kütahya, Malatya, Muğla, Sakarya, Sivas

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Fethibey kasabası

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin meyve kısmı doğrudan tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin meyve kısmından marmelat yapılır. Tok karnına bir hafta düzenli olarak tüketildiğinde ağız yaralarına (aft) iyi geldiği ifade edilmiştir.

Resim 4.77 *Morus nigra* L.

Kargıoğlu & Arı-29.06.2013

4.1.88 *Papaver somniferum* L. (Papaveraceae)

Yöresel adı: Afyan, haşgaş

Diğer yöresel adları: Haşhaş

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., G. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Kastamonu, Çanakkale, Elazığ, Eskişehir, İçel

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar pazar yerinden, Susuz kasabası, Alanyurt kasabası, Akcin köyü, Erenler köyü, Nuribey kasabası

Kullanılan organ: Yaprak, Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: A-)Yufka arasına dürüm yapılarak tüketilir.

B-)Salata yapılarak tüketilir.

C-)Doğrudan tuz ile tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: A-)Ağrı kesici olarak kullanılır.

B-)Sakinleştirici olarak kullanılır.

C-)Alanyurt mevkiinde meyvenin kapsül kısmı kaynatılarak suyu içilir, bronşite iyi geldiği ve rahatlattığı ifade edilmektedir.

Resim 4.78 *Papaver somniferum* L.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.89 *Chelidonium majus* L. (Papaveraceae)

Yöresel adı: Kırlangıç otu

Diğer yöresel adları: Temre otu (Bolu), Kına otu (Hamsiköy-Trabzon)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Karabük, Kastamonu, Amasya, Artvin, Bursa, Giresun, Samsun, Tekirdağ, Tokat

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik ve Küçükkalecik Kasabaları

Kullanılan organ:

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin toprak üstü kısmından bir miktar kaynamış suyun içerisine koyularak 10-15 dakika demlenmesi sağlanır. Günde 1-2 fincan çay olarak tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin toprak üstü kısmından bir miktar kaynamış suyun içerisine koyularak 10-15 dakika demlenmesi sağlanır. Günde 1-2 fincan tüketilir. Birçok hastalığa iyi geldiği belirtilmektedir. Özellikle gözdeki saydam lekelerin tedavisinde etkili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca; karaciğer hastalığına, sarılık, basur ve ciltteki temriye adı verilen hastalıkların tedavisinde kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.79 *Chelidonium majus* L.

Kargıoğlu & Arı-13.04.2013

4.1.90 *Fumaria asepal* Boiss. (Papaveraceae)

Yöresel adı: Şahtere

Diğer yöresel adları: Şahtere

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., G., O. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Bitlis, Amasya, Ankara, Burdur, Diyarbakır, Gümüşhane, Kayseri, Kahramanmaraş, Sivas, Tunceli, Şanlıurfa, Bayburt

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası), Büyükkalecik kasabası Kocatepe anıtı,

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: A-)Bitkinin çiçek kısmı kurutulularak kaynar suda 3-5 dakika bekletilerek demlenir ve suyu içilir. Saçkıran (mantar enfeksiyonu) hastalığının tedavisinde kullanıldığı ifade edilmiştir.

B-)Bitkinin suyunun saçkıran bölgeye sürülerek tedavi edildiği belirtilmiştir.

4.1.91 *Papaver dubium* L. (Papaveraceae)

Yöresel adı: Yaban haşhaşı

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Türkiye, G., O. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Kars, Amasya, Antalya, Artvin, Çanakkale, Elazığ, Erzurum, Gümüşhane, Hatay, Konya, Tokat

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası) , Büyükkalecik kasabası, Kocatepe anıtı

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin yaprakları salata yapılarak tüketilir.

Resim 4.80 *Papaver dubium* L.

Kargıoğlu & Arı-10.07.2013

**4.1.92 *Pinus nigra* Arn. subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe var. *pallasiana*
(Pinaceae)**

Yöresel adı: Katran çamı

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Türkiye, O., B. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Kastamonu, Ankara, Antalya, Balıkesir, Denizli, Hatay, İçel, Kütahya, Sinop, Yozgat

Araştırılan mevki: Bayat ilçesi, Maçaklı köyleri, Doğlat, Kürtyurdu

Kullanılan organ: Gövde, dal

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin gövde kısmında elde edilen çıraların özel bir sistem ile yakılarak katran elde edilir. Elde edilen katranı hayvan sağlığında, insan sağlığında özellikle kemik iltihaplarında osteomyelit hastalarda tedavi amaçlı olarak kullanılmaktadır. Bu katran eldesi ve kullanımı ile ilgili ayrı bir bölümde özel olarak yer alacaktır.

**Resim 4.81 *Pinus nigra* Arn. subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe var. *pallasiana*
Kargıoğlu & Arı-15.04.2013**

4.1.93 *Plantago lanceolata* L. (Plantaginaceae)

Yöresel adı: Sınırlı yaprak

Diğer yöresel adları: Yılandili, Yılan otu (Doğu Anadolu)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, İstanbul, Iğdır, Kars, Hakkâri, Şırnak, Ağrı, Amasya, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bingöl, Burdur, Çanakkale, Edirne, Elazığ, Eskişehir, Giresun, Hatay, Kocaeli, Konya, Kütahya, Kahramanmaraş, Muğla, Nevşehir, Ordu, Sakarya, Trabzon

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Doğlat köyü, Değirmenayvalı kasabası, Sarık köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak kısmı direk olarak iltihaplı bölgeye sürülür. Cerahat akıtmada kullanılır.

Resim 4.82 *Plantago lanceolata* L.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.94 *Plantago major* L. subsp. *intermedia* (Gilib.) Lange. (Plantaginaceae)

Yöresel adı: Yılanotu

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Türkiye, O. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Düzce, İstanbul, Kars, Kastamonu, Ağrı, Antalya, Artvin, Bursa, Diyarbakır, Giresun, Kırklareli, Ordu, Sivas

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Doğlat köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak kısmı yaralı bölgeye sarılır, irinin dışarıya çıkmasını sağladığı belirtilmiştir.

Resim 4.83 *Plantago major* L. subsp. *intermedia* (Gilib.) Lange.
Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.95 *Acantholimon ulicinum* (Willd. & Schultes) Boiss. subsp. *lycaonicum* (Boiss. & Heldr.) Bokhari. & Edm. (Plumbaginaceae)

Yöresel adı: Porsuk

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: G., B. ve O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Afyonkarahisar, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Denizli, Isparta, İzmir, Niğde

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası)

Kullanılan organ: Çiçek, yaprak

Kullanım amacı: Ev eşyası

Kullanım şekli: Süs eşyası olarak evlerde kullanılır.

Resim 4.84 *Acantholimon ulicinum* (Willd. & Schultes) Boiss. subsp. *lycaonicum* (Boiss. & Heldr.) Bokhari. & Edm. Kargıoğlu & Arı-10.07.2013

4.1.96 *Acantholimon acerosum* (Willd.) Boiss. var. *acerosum*. (Plumbaginaceae)

Yöresel adı: Keven, Porsuk

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Kars, Adıyaman, Ağrı, Ankara, Burdur, Çorum, Denizli, Erzincan, Eskişehir, Giresun, Konya, Manisa, Niğde, Sivas, Yozgat

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi, Şuhut kuşkayası

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek kısmı kaynamış suya konularak 10 dakika beklenir. Çay şeklinde tüketilir. Tüberküloz hastalığının tedavisinde kullanılır.

Kullanım amacı: Ev eşyası

Kullanım şekli: Evde süs olarak değerlendirilir.(Şuhut, kuşkayası)

Resim 4.85 *Acantholimon acerosum* (Willd.) Boiss. var. *acerosum*.
Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.97 *Rumex scutatus* L. (Polygonaceae)

Yöresel adı: Ekşimen

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., K., O., G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Kastamonu, Ankara, Antalya, Bursa, Gümüşhane, İzmir, Konya, Kahramanmaraş, Muğla, Muş, Rize, Sivas, Van

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar pazar yerinden, Bayat Debrent köyü, Susuz kasabası, Ataköy, Afyonkarahisar Sinanpaşa, Yörükmezarı mevki, İncehisar Çatağıl köyü, Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Aşağıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: A-)Yufka arasına dürüm yapılarak tüketilir.

B-)Salata yapılarak tüketilir.

C-)Doğrudan tuz ile tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Yaprak kısmı doğrudan tüketilerek C vitamini ihtiyacının karşılanması amacı ile kullanılır.

Resim 4.86 *Rumex scutatus* L.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.98 *Rumex patientia* L. (Polygonaceae)

Yöresel adı: İlibada, sabla

Diğer yöresel adları: Evelik, develik (Ilıca-Erzurum)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., O., D., G. ve GD. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Kars, Mardin, Antalya, İzmir, Kahramanmaraş, Sivas

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü, Kızıldağ köyü, Sahipata, Erenler, Akcin köyü, Değirmenayvalı kasabası, Sarık köyü, Sinanpaşa ilçesi yörükmezarı köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: A-)Yaprak kısmına bulgur sarılarak (sarma) olarak tüketilir.

B-)Bitkinin yaprak kısmı haşlanılarak börek içerisine katılarak tüketilir.

Resim 4.87 *Rumex patientia* L.

Kargıoğlu & Arı-15.06.2013

4.1.99 *Rumex acetosella* L. (Polygonaceae)

Yöresel adı: Kuzukulağı

Diğer yöresel adları: Kuzukulağı, Ebenekşisi (Gaziantep), Eğşikulak, Eğşimene, Ekşice, Ekşikulak (Muğla), Ekşilik, Ekşimcik, Ekşimelek, Ekşimen, Ekşimenek, Ekşimik, Guzugulağı, Guzukulağı, Oğlakkulağı, Şeytankulağı, Turşu otu Kuzukulağı, Ebenekşisi (Gaziantep), Eğşikulak, Eğşimene, Ekşice, Ekşikulak (Muğla), Ekşilik, Ekşimcik, Ekşimelek, Ekşimen, Ekşimenek, Ekşimik, Guzugulağı, Guzukulağı, Oğlakkulağı, Şeytankulağı, Turşu otu

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., K., O., D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Kastamonu, Bitlis, Ağrı, Amasya, Ankara, Artvin, Çanakkale, Edirne, Giresun, Isparta, İzmir, Kayseri, Kütahya, Kahramanmaraş, Ordu, Rize, Tunceli

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü, Afyonkarahisar Şuhut ilçesi, Büyükkalecik kasabası, Kızıldağ köyü, Sinanpaşa ilçesi, Yörükmezari köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: A-)Bitkinin yaprak kısımları doğrudan yenir.

B-)Bitkinin yaprak kısmı yufka içerisine sarılarak dürüm şeklinde tüketilir.

Resim 4.88 *Rumex acetosella* L.

Kargıoğlu & Arı-10.07.2013

4.1.100 *Rumex crispus* L. (Polygonaceae)

Yöresel adı: Evelik

Diğer yöresel adları: Evelik, Sığirkuyruğu (Azdavay-Kastamonu)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., O., K., D. ve GD. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Gaziantep, İstanbul, Ardahan, Kastamonu, Ankara, Artvin, Çanakkale, Diyarbakır, İzmir, Konya, Tunceli

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik Kasabası, Kocatepe Anıtı, Afyonkarahisar Küçükkalecik kasabası, Afyonkarahisar Şuhut ilçesi, Afyonkarahisar Sinanpaşa ilçesi, Yörükmezarı mevki, İsehisar Çatağöl köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak kısmı haşlanır, bulgurdan iç hazırlanır, içerisine konularak pişirilir yemek olarak tüketilir.

Resim 4.89 *Rumex crispus* L.

Kargıoğlu & Arı-24.04.2013

4.1.101 *Polygonum cognatum* Meissn. (Polygonaceae)

Yöresel adı: Çobanekmeği

Diğer yöresel adları: Madımak, Badıma, Badımak, Badımalak, Badıma, Badimah, Can otu (Çorum), Çobanekmeği (Van), Kuşekmeği, Kuşepmeği, Kuşeymeyi, Kuşkuş, Kuşkuşekmeği, Kuşyemi, Madamak, Madık, Madımalağı, Madımalah, Madımalak, Madınak, Madımak, Madmalak, Madumah, Mardımalak, Mercimenek (Develi-Kayseri)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., O., D., G. ve GD. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Gaziantep, Bitlis, Adıyaman, Ankara, Bursa, Erzurum, Isparta, Konya, Kütahya, Muğla, Rize, Şanlıurfa

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Gebeceler kasabası, İncehisar Çatağlı köyü, Afyonkarahisar Bayat ilçesi, Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin yaprak kısmı tuza banılarak doğrudan yenir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprak kısmının salatası yapılarak tüketilir, vücut direncinin kazanılması amacı ile kullanılır.

Resim 4.90 *Polygonum cognatum* Meissn.

Kargioğlu & Arı-18.04.2013

4.1.102 *Rumex tuberosus* L. subsp. *tuberosus* L. (Polygonaceae)

Yöresel adı: Ekşikulak

Diğer yöresel adları: Ekşikulak, Kuzukulağı, Trişoğ, Trişok (Doğu Anadolu)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., K., G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Bolu, İstanbul, Karabük, Antalya, Bursa, Çanakkale, Denizli, Hatay, İçel, İzmir, Kütahya, Samsun

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Sinanpaşa İlçesi, Yörükmezarı mevki

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin yaprak kısmı doğrudan tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprak kısmının salatası yapılarak tüketilir, vitamin eksikliğinin giderilmesinde, vücudun direncinin artırılmasında kullanıldığı ifade edilmiştir.

4.1.103 *Portulaca oleracea* L. (Portulacaceae)

Yöresel adı: Temizlik otu

Diğer yöresel adları: Semizotu

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, İstanbul, Artvin, Bursa, Çanakkale, Denizli, Kocaeli

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü, Afyonkarahisar Fethibey kasabası

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: A-)Bitkinin toprak üstü organları özellikle yaprak kısmı yoğurt içerisine katılarak tüketilir.

B-)Bitkinin toprak üstü organları özellikle yaprak kısmı salata yapılarak tüketilir.

Resim 4.91 *Portulaca oleracea* L.

Kargıoğlu & Arı-15.06.2013

4.1.104 *Lysimachia vulgaris* L. (Primulaceae)

Yöresel adı: Mersin

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Bolu, İstanbul, Kars, Hakkâri, Kastamonu, Amasya, Ankara, Balıkesir, Denizli, Erzurum, Gümüşhane, Konya, Kahramanmaraş, Sakarya, Tunceli, Van

Araştırılan mevki: Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin yaprak kısımları kurutulur, kaynamış suda 3-5 dakika bekletilir. Suyu günde 1-2 fincan içilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprak kısımları kurutulur, kaynamış suda 3-5 dakika bekletilir. Suyu günde 1-2 fincan içilir. Sindirim organlarının tedavisinde kullanıldığı ifade edilmiştir.

Resim 4.92 *Lysimachia vulgaris* L.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.105 *Nigella sativa* L. (Ranunculaceae)

Yöresel adı: Çörek otu

Diğer yöresel adları: Çörek otu, Cöcce, Cöccem, Cüccam, Cüccem, Cüccum, Cütcan (Konya), Çöre otu, Karaca, Karaca occanı (Ermenek-Konya), Karaca otu, Kara çörek, Otçam, Siyah kimyon

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Trakya, K., G. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Gaziantep, İstanbul, Iğdır, Siirt, Amasya, İçel, Kocaeli, Kahramanmaraş

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Tohum

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin tohum kısmı doğrudan yenilerek tüketilir. Ayrıca bal içerisine karıştırılarak tüketilir. Nefes darlığına ve bağışıklık rahatsızlıklarına iyi geldiği belirtilmiştir.

Resim 4.93 *Nigella sativa* L.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.106 *Ranunculus ficaria* L. subsp. *ficariiformis* Rouy et Fouc. (Ranunculaceae)

Yöresel adı: *Sarıçiçek*, düğün çiçeği, mayıs çiçeği

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi:

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller:

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Bayat ilçesi

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek kısmı kaynamış suya konularak 10 dakika beklenir. Çay şeklinde tüketilir. Hemeroid ve egzama hastalıklarının tedavisinde kullanıldığı ifade edilmiştir.

Resim 4.94 *Ranunculus ficaria* L. subsp. *ficariiformis* Rouy et Fouc.
Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.107 *Adonis aestivalis* L. subsp. *aestivalis* L. (Ranunculaceae)

Yöresel adı: Tavukgözü

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye, B. ve D.'da çok seyrek

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Gaziantep, Mardin, Amasya, Ankara, Antalya, Artvin, Çanakkale, Elazığ, Erzurum, Gümüşhane, Konya, Şanlıurfa, Yozgat, Bayburt

Araştırılan mevki: Kızıldağ köyü

Kullanılan organ: Gövde

Kullanım amacı: Yem

Kullanım şekli: Bitkinin gövde kısımları hayvanlar tarafından tüketilmektedir.

Resim 4.95 *Adonis aestivalis* L. subsp. *aestivalis* L.

Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.108 *Prunus armeniaca* L. (Rosaceae)

Yöresel adı: Kayısı kurusu

Diğer yöresel adları: D. ve KD. Anadolu

Türkiye'deki yayılış bölgesi:

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Erzincan, Gümüşhane

Araştırılan mevki: Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin meyve kısmı kaynatılır, hoşafı yapılarak tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin meyve kısmı doğrudan tüketilir. Barsak rahatsızlıklarına iyi geldiği belirtilmiştir.

Resim 4.96 *Prunus armeniaca* L.

Kargioğlu & Arı-15.08.2013

**4.1.109 *Rhamnus rhodopeus* Velen. subsp. *anatolicus* (Grub.) Browicz & Zieliński.
(Rhamnaceae)**

Yöresel adı: Yağlıcan çehri, Karaköken

Diğer yöresel adları: Çehri

Türkiye'deki yayılış bölgesi: O., K., B. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Çankırı, Kastamonu, Ankara, Bilecik, Edirne, Isparta, Konya, Kütahya, Samsun

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü, İscehisar, Doğlat Köyü

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin meyve kısmı doğrudan tüketilir. Zayıflatıcı ve şekeri ayarlayıcı olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.97 *Rhamnus rhodopeus* Velen. subsp. *anatolicus* (Grub.) Browicz & Zieliński.
Kargioğlu & Arı-15.06.2013

4.1.110 *Pyrus elaeagnifolia* Pallas subsp. *elaegnifolia* Pallas. (Rosaceae)

Yöresel adı: Ahlât

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K., O. ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Kastamonu, Ankara, Antalya, Eskişehir, Kayseri, Kütahya, Niğde, Sivas

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü, İscehisar Doğlat Köyü, Sinanpaşa ilçesi, Yörükmezarı köyü

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: A-)Meyvesi doğrudan yenilerek tüketilir.

B-)Kaynatılarak meşrubat olarak içilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin yaprak kısımları sıcak suya katılarak, kaynatılmadan çay şeklinde infüzyon yapılarak içilir. Hipertansiyon düşürücü özelliği vardır. Tansiyon dengelenmesi amacı ile kullanıldığı ifade edilmiştir.

Resim 4.98 *Pyrus elaeagnifolia* Pallas subsp. *elaegnifolia* pallas.
Kargioğlu & Arı-13.06.2013

4.1.111 *Rosa hemisphaerica* Herrm. (Rosaceae)

Yöresel adı: Gündöndü çiçeği

Diğer yöresel adları: Kadingöbeği (Çepni, Gemerek-Sivas)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Karasal Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Kars, Hakkâri, Çankırı, Ankara, Çorum, Elazığ, Erzurum, Konya, Nevşehir, Sivas, Uşak, Van, Bayburt

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin meyve kısımları doğrudan tüketilir.

Resim 4.99 *Rosa hemisphaerica* Herrm.

Kargioğlu & Arı-13.06.2013

4.1.112 *Rosa canina* L. (Rosaceae)

Yöresel adı: Kuşburnu

Diğer yöresel adları: Yabani Gül, Köpek gülü, Askil, Civil, Gül Burnu, Gül Elması, İp Burması, İp burnu, İt Burnu, Kuşburnu, Kuşburni, Öküzgötü, Asker gülü, İt gülü

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Kars, Hakkari, Batman, Kastamonu, Bitlis, Afyonkarahisar, Ağrı, Ankara, Antalya, Artvin, Balıkesir, Çanakkale, Çorum, Elazığ, Isparta, Kocaeli, Kütahya, Kahramanmaraş, Niğde, Ordu, Sivas, Tekirdağ, Trabzon, Yozgat, Karaman

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü, Afyonkarahisar Büyükkalecik Kasabası, Kocatepe Anıtı, Afyonkarahisar Şuhut ilçesi, Alanyurt kasabası, İscehisar Çatağıl köyü, Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı Köyler, Değirmenayvalı kasabası, Sarık köyü, Sinanpaşa ilçesi yörükmezarı köyü

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: A-)Bitkinin meyve kısmının marmelatı yapılır.

B-) Bitkinin meyve kısmı kaynamış suya katarak 3-5 dakika bekletilir ve çay şeklinde tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: A-)Bitkinin meyve kısmı kurutulur, suyun içerisinde uzun süre kaynatılır, marmelata dönüştürülür. Günde bir öğün düzenli olarak tüketildiğinde bir aylık seans sonucunda böbrek rahatsızlıklarında (üre) ve basur tedavilerinde kullanılır.

B-)Bitkinin meyve kısmı kaynatılır, ezilerek elekten geçirilir soğutularak içilir. Barsak tutukluğuna ve mide ülserine iyi geldiği belirtilmiştir. (Yukarıçaybelen, Maçaklı Köyleri)

Resim 4.100 *Rosa canina* L.

Kargioğlu & Arı-17.06.2013

4.1.113 *Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna*. (Rosaceae)

Yöresel adı: Öküzgözü

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: KD. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, İstanbul, Mardin, Şırnak, Bitlis, Adıyaman, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Erzincan, İçel, İzmir, Konya, Kütahya, Samsun, Tekirdağ, Şanlıurfa, Karaman

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin meyve kısmının marmelatı yapılır.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin meyve kısmı kaynatılmış suya katılarak 3-5 dakika demlenir çay şeklinde tüketilir. Soğuk algınlığı tedavisinde kullanıldığı ifade edilmiştir.

Resim 4.101 *Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna*.
Kargioğlu & Arı-13.06.2013

4.1.114 *Prunus divaricata* Ledeb. subsp. *divaricata*. (Rosaceae)

Yöresel adı: Yabani erik

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Kars, Hakkâri, Mardin, Kastamonu, Bitlis, Ağrı, Ankara, Aydın, Bursa, Eskişehir, Kütahya, Manisa, Sivas, Tokat, Trabzon, Bayburt

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik kasabası, Kocatepe anıtı, Afyonkarahisar Şuhut ilçesi, İncehisar Çatağıl köyü, Sinanpaşa ilçesi, Yörükmezarı köyü

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin meyve kısmı doğrudan yenerek tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin meyvesi tüketilerek vitaminsizlik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kullanılır.

Resim 4.102 *Prunus divaricata* Ledeb. subsp. *divaricata*.
Kargoğlu & Arı-10.07.2013

4.115 *Geum urbanum* L. (Rosaceae)

Yöresel adı: Dağçayı, meryemotu

Diğer yöresel adları: Su karanfili, Bit otu (Kemah-Erzincan)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye (GB. Anadolu hariç)

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Kars, Hakkâri, Mardin, Bitlis, Amasya, Ankara, Balıkesir, Edirne, Gümüşhane, Isparta, İçel, Kütahya, Kahramanmaraş, Samsun, Tunceli, Aksaray

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuş kayası), Büyükkalecik kasabası, Kocatepe anıtı

Kullanılan organ: Kök

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin kök kısmı sıcak suda 3-5 dakika kaynatılır. 3-5 dakika suda bırakılır, suyu içilir. Grip, nezle rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılır.

Resim 4.103 *Geum urbanum* L.

Kargıoğlu & Arı-10.07.2013

4.116 *Crataegus aronia* (L.) Bosc. ex DC. (Rosaceae)

Yöresel adı: Alıç

Diğer yöresel adları: Alıç

Türkiye'deki yayılış bölgesi: G. ve Karasal Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Şırnak, Bitlis, Adıyaman, Elazığ, Hatay, İcel, Kayseri, Malatya, Muğla

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Fethibey kasabası

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin meyve kısmı doğrudan tüketilir.

Resim 4.104 *Crataegus aronia* (L.) Bosc. ex DC. Kargıoğlu & Arı-29.06.2013

**4.1.117 *Malus sylvestris* Mill. subsp. *orientalis*(Uglitzk.) Browicz var. *orientalis*.
(Rosaceae)**

Yöresel adı: Dağ elması

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: KD. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Ardahan

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Doğlat köyü

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin meyvesi kurutulur, daha sonra suda kaynatılarak hoşafi yapılarak kullanılır.

**Resim 4.105 *Malus sylvestris* Mill. subsp. *orientalis*(Uglitzk.) Browicz var. *orientalis*.
Kargioğlu & Arı-15.04.2013**

4.1.118 *Crataegus orientalis* Pallas ex M.Bieb. var. *orientalis*. (Rosaceae)

Yöresel adı: Ahlât

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Anadolu (B. ve GD. Hariç)

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Amasya, Ankara, Artvin, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, İçel, Kayseri, Konya, Kütahya, Kahramanmaraş, Niğde, Sivas, Trabzon, Van, Bayburt

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İscehisar ilçesi, Çatağıl köyü, Belkaracaören köyü

Kullanılan organ: Meyve, dal

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin meyve kısmının turşusu kurular, kışın tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: A-)Bitkinin dal uçları ve sürgün kısımları kaynatılır elde edilen su soğutulur sabahları aç karnına bir fincan içildiğinde bir hafta seans uygulandığında şeker hastalığının düzene girmesini sağlar.

B-)Meyve kısımları doğrudan tüketilerek romatizma tedavisinde kullanılır. (Belkaracaören)

Resim 4.106 *Crataegus orientalis* Pallas ex M.Bieb. var. *orientalis*.
Kargioğlu & Arı-17.06.2013

4.1.119 *Cerasus vulgaris* Mill. (Rosaceae)

Yöresel adı: Yozvişne

Diğer yöresel adları: Vişne

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. ve D. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Kars, Amasya, Van

Araştırılan mevki: Büyükkalecik kasabası

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin meyve kısmının kompostası yapılarak tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Bitkinin meyve sapı kaynatılır, suyu günde 1-2 fincan tüketilir. İdrar söktürme amacı ile kullanılır.

Resim 4.107 *Cerasus vulgaris* Mill.

Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.120 *Cotoneaster nummularia* Fisch. & C.A.Mey. (Rosaceae)

Yöresel adı: Muşmula

Diğer yöresel adları: Tavşan elması, Dağ muşmulası (Beypazarı-Bolu)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, Kars, Hakkâri, Kastamonu, Bitlis, Adıyaman, Afyonkarahisar, Ağrı, Amasya, Ankara, Artvin, Bilecik, Gümüşhane, Isparta, Kahramanmaraş, Muş, Nevşehir, Niğde, Sivas, Tunceli, Karaman

Araştırılan mevki: Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: A-)Bitkinin kırmızı meyve kısımlarının reçeli yapılarak tüketilir.

B-) Bitkinin kırmızı meyve kısımları kaynatılarak çay şeklinde içilir.

Resim 4.108. *Cotoneaster nummularia* Fisch. & C.A.Mey.
Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.121 *Salix alba* L. (Salicaceae)

Yöresel adı: Söğüt

Diğer yöresel adları: Aksöğüt, Köy söğüdü, Sarı söğüt (Kemah-Erzincan)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Hakkâri, Bitlis, Ankara, Antalya, Balıkesir, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, İçel, Konya, Kütahya, Muğla, Rize, Samsun, Sivas, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Alanyurt kasabası

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin yaprağı kurutulur, kaynamış suyun içerisine katılır 10 dakika demlemeye alınır, tekrar bir süre kaynatılarak beklemeye alınır. Haftada en az bir fincan içilerek karın ağrısının ve nefes darlığının tedavisinde kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.109 *Salix alba* L.

Kargioğlu & Arı-15.04.2013

4.1.122 *Linaria genistifolia* (L.) Mill. subsp. *genistifolia*. (Scrophulariaceae)

Yöresel adı: Geşenik, Meryem otu

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: K. Türkiye, Seyrek Olarak Başka Yerlerde

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Zonguldak, Amasya, Elazığ, İçel, Kırklareli, Kütahya, Ordu, Sivas, Trabzon

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Belkaracaören Köyü

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Yem

Kullanım şekli: Bitkinin toprak üstü organlarını özellikle çiçek kısmını hayvanlar yem olarak tüketir.

Resim 4.110 *Linaria genistifolia* (L.) Mill. subsp. *genistifolia*.
Kargıoğlu & Arı-15.06.2013

**4.1.123 *Linaria genistifolia* (L.) Mill. subsp. *confertiflora* (Boiss.) P.H. Davis.
(Scrophulariaceae)**

Yöresel adı: Geşenik, Meryem otu

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Karasal ve G. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Ankara, Antalya, Burdur, Denizli, Erzurum, Gümüşhane, Isparta, İzmir, Konya, Kahramanmaraş, Tunceli, Karaman

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Büyükkalecik ve Küçükkalecik kasabaları, Afyonkarahisar Şuhut ilçesi

Kullanılan organ: Yaprak, çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak ve çiçek kısımlarının suyu çıkarılarak egzamalı bölgelere günde 2-3 kez sürülerek tedavi edilmek amacıyla kullanılmaktadır.

Resim 4.111 *Linaria genistifolia* (L.) Mill. subsp. *confertiflora* (Boiss.) P.H. Davis.
Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.124 *Verbascum sp.* (Scrophulariaceae)

Yöresel adı: Öküz kuyruğu, sığirkuyruğu

Diğer yöresel adları: Sığirkuyruğu

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Türkiye'de yaygın.

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası), Afyonkarahisar İncehisar ilçesi, Alanyurt kasabası, Bayat ilçesi, Değirmenayvalı kasabası, Sarık köyü

Kullanılan organ: Çiçek, yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin çiçek ve yaprak kısımları kurutulup kaynar suda 3-5 dakika bekletilir, demlenir çay şeklinde içilir. Astım, nefes darlığının tedavisinde kullanılır. Ayrıca suyunu egzamalı bölgeye sürüldüğünde tedavi edici özelliği vardır. Siğil ve deri hastalıklarının tedavisinde de aynı yöntem kullanılır.

Resim 4.112 *Verbascum sp.*

Kargioğlu & Arı-10.07.2013

4.1.125 *Linaria grandiflora* Desf. (Scrophulariaceae)

Yöresel adı: Sarışın

Diğer yöresel adları:

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Karasal Anadolu, Trakya

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Gaziantep, Kars, Çankırı, Ankara, Denizli, Erzincan, Erzurum, Giresun, Isparta, Kırklareli, Kırşehir, Kütahya, Van

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Sinanpaşa ilçesi, Yörükmezari mevki

Kullanılan organ: Yaprak, çiçek

Kullanım amacı: Yem

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak ve çiçek kısımları hayvanlara yem olarak tüketilir.

Resim 4.113 *Linaria grandiflora* Desf.

Kargıoğlu & Arı-21.04.2013

4.1.126 *Urtica dioica* L. (Urticaceae)

Yöresel adı: Isırgan

Diğer yöresel adları: Acı ısırgan

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Osmaniye, Bolu, Gaziantep, İstanbul, Iğdır, Hakkâri, Bitlis, Ankara, Antalya, Balıkesir, Elazığ, Erzurum, Giresun, İzmir, Konya, Niğde

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar pazar yerinden, Nuribey kasabası, Susuz kasabası, İncehisar Alanyurt, Ataköy, Afyonkarahisar Büyükkalecik ve Küçükkalecik Kasabaları, Alanyurt kasabası, Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri, Değirmenayvalı kasabası, Sarık köyü, Afyonkarahisar Belkaracaören köyü, Sahipata, Erenler, Akcin köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: A-)Toprak üstü kısmının suda kaynatılarak meşrubat şeklinde içilir.

B-)Toprak üstü kısmının soğan ve domates ile kavrularak yemek yapılır.

C-)Bitkinin toprak üstü kısmının(yaprak) Haşlanılarak börek yapılır.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: Kanser tedavisinde özellikle kan kanseri (lösemi) tedavisinde kullanılır.

Resim 4.114 *Urtica dioica* L.

Kargıoğlu & Arı-15.06.2013

4.1.127 *Urtica urens* L. (Urticaceae)

Yöresel adı: Dağlayan

Diğer yöresel adları: Küçük ısırğan otu, Tatlı ısırğan

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Türkiye

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Bursa, Erzurum, Gümüşhane, İçel, İzmir, Niğde

Araştırılan mevki: Şuhut (Kuşkayası)

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak kısımları haşlanılarak suyu çıkartılıp meşrubat şeklinde içilir. Cilt kanserinin tedavisinde kullanıldığı belirtilmiştir.

Resim 4.115 *Urtica urens* L.

Kargıoğlu & Arı-10.07.2013

4.1.128 *Urtica pilulifera* L. (Urtaceae)

Yöresel adı: Isırgan otu

Diğer yöresel adları: Kara ısırgan otu

Türkiye'deki yayılış bölgesi: Trakya, Karasal Anadolu ve komşusu O. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: İstanbul, Antalya, Çanakkale, Hatay, İçel, İzmir, Konya, Muğla, Samsun

Araştırılan mevki: Belkaracaören köyü

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli: Bitkinin yaprak kısmı 10-15 dakika kaynatılarak suyu çay şeklinde tüketilir. Faydalı olduğu inancı vardır.

Resim 4.116 *Urtica pilulifera* L.

Kargıoğlu & Arı-15.04.2013

4.1.129 *Peganum harmala* L. (Nitrariaceae)

Yöresel adı: Üzerlik

Diğer yöresel adları: Üzerlik, İlezik, Nazar otu, Üzellik, Üzerik, Üzerrik, Üzeriyh, Yabani sedef otu, Yüzellik (Konya köyleri), Yüzerlik (Eğridir köyleri)

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., K., O., G., D. ve GD. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Bolu, İstanbul, Ardahan, Mardin, Kastamonu, Amasya, Burdur, Çanakkale, Denizli, Elazığ, Erzincan, Eskişehir, İzmir, Kayseri, Konya, Kahramanmaraş, Niğde, Şanlıurfa, Van

Araştırılan mevki: Afyonkarahisar Fethibey kasabası, Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Kök, gövde, yaprak

Kullanım amacı: Nazar

Kullanım şekli: Bitki közün üstünde yakılıp kokusu ve dumanı tütülüyor. Kokusunun, tütüsünün sevap olduğuna inanılıyor. Gelin ve damada nazar değmemesi için kullanılıyor.

Resim 4.117 *Peganum harmala* L.

Kargıoğlu & Arı-29.06.2013

4.1.130 *Tribulus terrestris* L. (Zygophyllaceae)

Yöresel adı: Çoban çökerten

Diğer yöresel adları: Demir diken, Çarık diken, Çobançökerten, Demir bıtırağı, Demirliyen, Deveçökerten

Türkiye'deki yayılış bölgesi: B., K., O., G. ve GD. Anadolu

Türkiye'de yayılış gösterdiği iller: Adana, Gaziantep, İstanbul, Iğdır, Karabük, Amasya, Ankara, Antalya, Artvin, Çanakkale, Denizli, Elazığ, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Sakarya, Samsun

Araştırılan mevki: Bayat ilçesi, Yukarıçaybelen, Maçaklı köyleri

Kullanılan organ: Çiçek, yaprak, kök

Kullanım amacı 1: Gıda

Kullanım şekli 1: Bitkinin yaprak kısımları dürüm yapılarak tüketilir.

Kullanım amacı 2: Tıbbi

Kullanım şekli 2: A-)Bitkinin yaprak kısımları dürüm yapılarak tüketilir. Ayrıca yağı çıkartılarak içilir, böbrek kumlarına iyi gelmektedir.

B-)Bitkinin yağı basur olan bölgeye sürülerek tedavi amaçlı kullanılır.

Resim 4.118 *Tribulus terrestris* L.

Kargioğlu & Arı-29.06.2013

4. 2. Katran

4.2.1 Katran ve uygulanişı

Özellikle Afyonkarahisar halkının geçmişten günümüze kadar geleneksel olarak katranın kullanımını geliştirerek hastaların tedavisinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Kullanım olarak ,2005 yılında bel fitiği nedeni ile ameliyat geçirmiş, bel bölgesine platin konulmuş ancak hastane enfeksiyonu,dirençli mikrop (MRSA) üremiş hastanın günümüze kadar lomber apse nedeni ile 14 kez ameliyat geçirmiş ve hareket edememekte olup, sağa sola dönemediği, apse nedeninden acı çektiği gözlemlenmiştir. Hastaya katran, spesifik olarak yöre halkı tarafından geleneksel yöntem olarak uygulandığı izlenmiştir. Malzeme olarak; 50 gr pinus nigra (karaçam) sakızı, 50ml karaçam katranı, sterilli bez kullanılmıştır.

Bitkinin odun kısımları; yaşlı, reçinesi bol, gövdesi kalın olan ağaçların çıraları kullanılmaktadır. Kaliteli katran elde edilmesinin ana koşullarından bazılarıdır. Çıraların genç olması kaliteyi düşürmektedir. Toprak içine 60 cm çapında 30-35 cm derinliğinde çukur oluşturulmaktadır. Oluşturulan çukurun etrafı taşlarla örülmekte , hayvan dışkısı, saman ve toprakla karıştırılarak harç yapılmakta ve etrafı sıvanarak ,fırın haline getirilmektedir. Oluşturulan fırının içine birbiri ile bağlantılı 2 adet çukur ve 1.çukura geniş tenekeden yapılmış leğen konmakta, üzerine de tenekeden yapılmış içine çıraların konacağı ateşten etkilenmeyen bozulmayan 60-70 cm boyunda 30-40 cm eninde kap yerleştirilmektedir. Kap, fırına yerleştirilmiş leğenin içine oturtulur ve leğen ile kap arasında boşluk oluşturacak şekilde saç ayaklar üzerine yerleştirilir. Kabın kenarlarına alt bölgelerine delikler önceden açılır. Deliklerin, katranın geçebilmesini sağlayacak büyüklükte olmasına dikkat edilir. Kabın içine 30 cm büyüklüğünde çok sayıda özenle çıralar yerleştirilir, çünkü kap içinde hava kalır ise katranın oluşma sürecini hızlandırır, bu durum istenmez, sebebi katranın kalitesini düşürmesidir. Kabın üst kısmı da çamur ile sıvanır; hava almaması, yavaş yavaş çıraların yanması içindir. Çıralar ne kadar yavaş yanarsa katranın kalitesi o kadar iyi olduğu belirtilmiştir. Ateşlenen çıralar, 300 °C' ye kadar ulaşan sıcaklıkta yavaş yavaş yanarak deliklerden, leğene boşalır. 2.çukur ile sistemin kurulduğu 1.çukur arasında bağlantı vardır. Demir borularla ya da ısıya dayalı borularla leğenden, katranın 2.çukurda bulunan başka bir

teneke kaba boşalması sağlanır. Ancak 1.çukur ile 2.çukur bağlantılı bölgelerin, iyi bir şekilde çamurla sıvandığı belirtilmektedir. Aksi durumda, katranın kalitesi değişebilmekte, faydalı katran elde edilemeyeceği belirtilmektedir. Katran eldesi yaklaşık olarak 7-8 saat sürmektedir (Resim 119-122).

Resim 4.119 Katran yapımının yöre halkı tarafından yapılmasının anlatımı

Resim 4.120 Katran yapımının yöre halkı tarafından yapılmasının anlatımı

Resim 4.121 Katran yapımının yöre halkı tarafından yapılmasının anlatımı

Resim 4.122 Katran yapımının yöre halkı tarafından yapılmasının anlatımı

Katranın uygulanışı; sterilli bir beze, 50 mg *pinus nigra* sakızını, naylon ile sararak aygazda bir kap üzerinde ısıtılır ve yumuşaması sağlanır, yumuşatılan çam sakızı ile 50 ml katran karıştırılarak kıvam haline getirilir ve bez üzerine koyarak, yaranın üstüne sarılıp, 24 saat sonra çıkarılmıştır. Uygulamada derinin tahriş olma durumu söz konusu olabilmektedir. Deriyi dahi çektiği gözlemlenmiştir. Derinin havalandırılması için, 3 gün ara verilerek, 10 seans uygulanmıştır. 2. Uygulamadan itibaren hastanın rahatladığı ve apsenin, yara kısmındaki delikten çıktığı gözlemlenmiştir. Hasta sağa sola dahi dönemezken yürüdüğü izlenmiştir (Resim 123-129).

Resim 4.123 *Pinus nigra* subsp. *pallasiana* var. *pallasiana* sakızının kullanıma hazır hale getirilmesi

Resim 4.124 *Pinus nigra* subsp. *pallasiana* var. *pallasiana* sakızının kullanımından görüntü

Resim 4.125 *Pinus nigra* subsp. *pallasiana* var. *pallasiana* sakızının karıştırılarak uygulamaya hazır hale getirilmesi işlemi

Resim 4.126 *Pinus nigra* subsp. *pallasiana* var. *pallasiana* sakızının aygaz da ısıtılarak yumuşatılma işlemi

Resim 4.127 *Pinus nigra* subsp. *pallasiana* var. *pallasiana* katranının hazırlanışı

Resim 4.128 *Pinus nigra* subsp. *pallasiana* var. *pallasiana* katranının bel bölgesine uygulanışı

Resim 4.129 *Pinus nigra* subsp. *pallasiana* var. *pallasiana* katranının bel bölgesine uygulanışı

Resim 4.130 *Pinus nigra* subsp. *pallasiana* var. *pallasiana* katranının bel bölgesine uygulanışı

4.2.1.1 Katranın Diğer Kullanımları

Yöre halkı mide ülserine iyi geldiğini belirtmekte, bir çay bardağına 8-10 damla katran damlatılarak aç karnına içildiğinde, 5 seans sonra etki ettiğini belirtmektedir. Katranın yöre halkı tarafından koyun ve keçilerin ağız yaralarına fırça ile sürülerek ağızlarında bulunan viral enfeksiyonların tedavisini sağladığını belirtmektedir. Hayvanlarda şap hastalığına karşı kullandıklarını ifade etmişlerdir. Küçükbaş hayvancılık yapan köylüler hayvanların kuyruk kısmına sürerek, sinek, kene, vb ektoparazitlere karşı koruduklarını belirtmektedirler. Hayvanlarını yaralayan kurt yaralarını iyileştirsin diyerek, katran sürülmekte ve hayvanlarının iyileştirilmesine yardımcı olmaktadır. Yöre halkı tarafından hayvanlarının su içtikleri kaplarının yanlarına kaya tuzu ile katranı karıştırarak hayvanların tüketimi sağlanılmaktadır. Hayvanların sindirim sistemindeki endoparazitlerden, temizlenmesine yardımcı olduğu belirtilmektedir. Ayağı kırılan keçi ve koyunların, kırık ayaklarına 100 g arpa unu ile 25 mL katran karıştırılarak sterilli bir beze konarak sarılır. 18 gün sonra alınır ve hayvanların kırık ayağı tedavi edildiği ifade edilmiştir. Yine koyun ve keçilerin sırt kısmına, koyunların, yünlerinin kırılma işlemi gerçekleştirildikten sonra, boya fırçası ile bel kısmına sürülerek uyuz olması engellendiği ve hayvanlara yılan vb. zarar verecek canlıların, katran kokusundan dolayı yaklaşmadığı bildirilmiştir.

Araştırma alanındaki halk evlerinin çatı kısımlarının ahşap olması nedeni ile geçmiş yıllarda, katran ile boyadıklarını hem suyun, sızmasına engel olduklarını, hem de fare yılan vb. zarar verecek hayvanların eve kokudan dolayı giremediklerini, adeta bir

kovucu gibi özellik gösterdiğini ifade etmişlerdir. Dağlık bölgede yaşamaları nedeni ile şehir merkezine sürekli gidememekte, geçmişten gördükleri gelenek üzerine, bebeklerin kulak ağrılarına, kulaklarına katranı sürdüklerinde, tedavi ettiğine inanmaktadırlar. Kulağı ağrıyan bebeklere günümüzde de yaygın şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir.

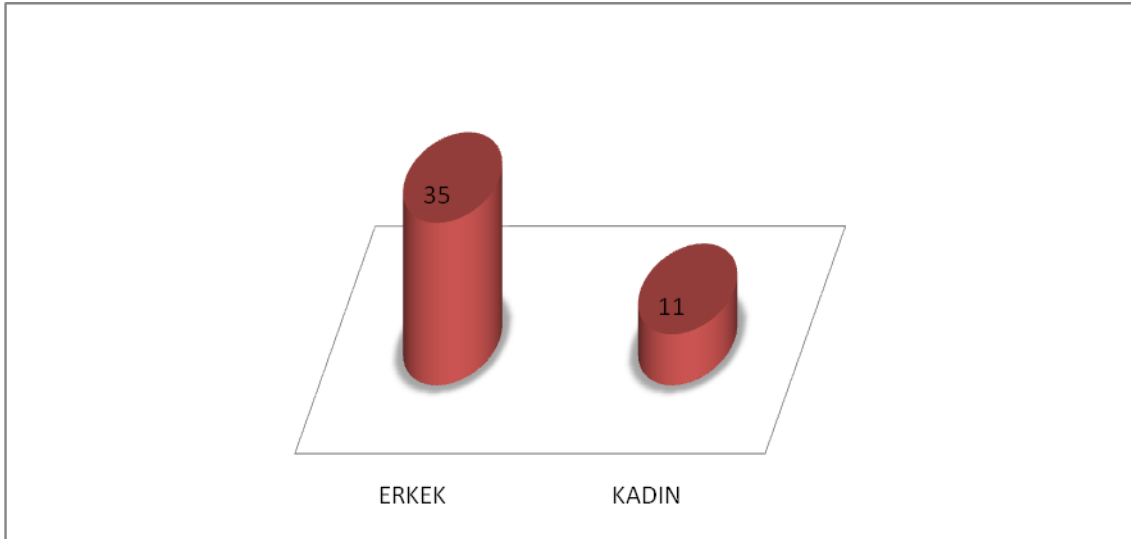
5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Yapılan bu çalışma Afyonkarahisar ve civarında yayılış gösteren yörede yaşayan halk tarafından kullanılan bitkiler toplanarak ve büyük bir bölümü fotoğraflanarak kullanım bilgileri alınmıştır. Afyonkarahisar ve civarındaki yerleşim alanlarında yaşayan halkın büyük bir bölümü, kırsal kesimlerde yaşamaktadır. Kırsal alanlarda yaşayan halkın, yaşam koşullarında ihtiyaç duydukları gıda, sağlık, yakacak, el sanatları vb.. gereksinimlerini doğal kaynaklardan, doğal maddelerden, doğal bitkilerden karşılamaya çalışmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri ulaşım koşullarının imkânsızlıkları, maddi sebepler, geleneksel kültür, hava koşulları oluşturabilmektedir. Yöre insanları çoğunlukla bu kültürü nesilden nesile aktarmaktadır. Özellikle orta yaş ve yaşlı olarak nitelendirdiğimiz yaş grubundaki halkta bilgi birikimlerinin daha fazla olduğu, etnobotanik kültürüne daha çok sahip olduğu araştırmalardaki gözlemlerden anlaşılabilmektedir. Özellikle yaşlı insanlardan elde edilen bilgilere göre; zamanla kazandıkları bitkilerden, faydalanma kültürlerinin, anne, baba ve akrabalarından elde ettiklerini, kendilerinden sonraki nesillerde aktarılması gerektiğini ifade etmektedir.

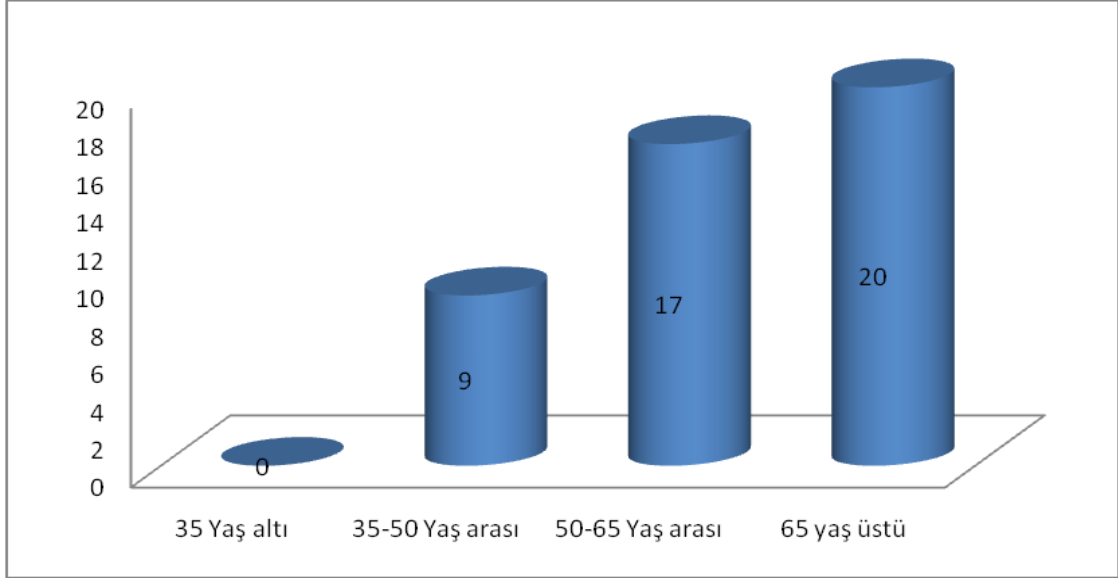
Araştırma alanında bitkilerin yöresel isimleri yöreye göre değişmektedir. Hatta kullanım amaçları ve kullanım biçimleride farklılık göstermektedir. Örneğin *Lactuca serriola* taksonu Değirmenayvalı, Sarık, Kızıldağ mevkiilerinde tarla marul yerel adı kullanılırken, aynı takson Büyükkalecik kasabasında acı marul yerel adını almakta ve aynı bitki Bayat ilçesinde ise dilli tura yerel adı ile kullanılmaktadır. *Cichorium intybus* taksonu Fethibey kasabasında çiftlik otu olarak yerel adı kullanılır ve salata yapılarak gıda amaçlı tüketilirken Yukarıçaybelen, Aşağıçaybelen, Maçaklı köylerinde ise aynı bitki acı güneş olarak isimlendirilir, doğrudan tüketilir ve kullanım amacı olarak da tıbbi yönü dikkate alınır. Yöre halkı mide ağrısına iyi gelmesi için kullanmaktadır. *Anchusa azurea* var. *azurea* taksonu Çatağıl, Değirmenayvalı, Sarık mevkiilerinde toklu başı olarak isimlendirilirken, kullanım amaçları farklılık göstermektedir. Çatağıl köyünde bitki haşlanılarak tüketilmekte ve tıbbi amaç içermektedir. Şeker ayarlayıcısı olduğunu halk ifade etmektedir. Değirmenayvalı kasabasında, Sarık köyünde ise gıda amaçlı olarak tüketilmektedir. Kullanım şekli ise hamur içerisine katılarak börek yapılmaktadır. *Viscum album* subsp. *album* taksonu, Doğlat ve Çatağıl köylerinde burç ismi yerel adı olarak kullanılırken, kullanım amacı olarak ise, tıbbi yönü ifade

edilmekte, halk öksürük ve solunum problemlerini çözdüklerini söylemektedir. Kullanım şekli ise bitki serin, gölgede kurutulur kaynatılarak çay şeklinde içilir. Başka bir yöre olan Belkaracaören köyünde halk bögem ismini kullanmakta ve tansiyon ayarlayıcı amacı ile tüketmekte, kullanım şeklinide meyve kısmını kaynamış suyun içerisine katarak, çay şeklinde tüketir. Bu farklılıkların oluşması zengin bir bilgi birikiminin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

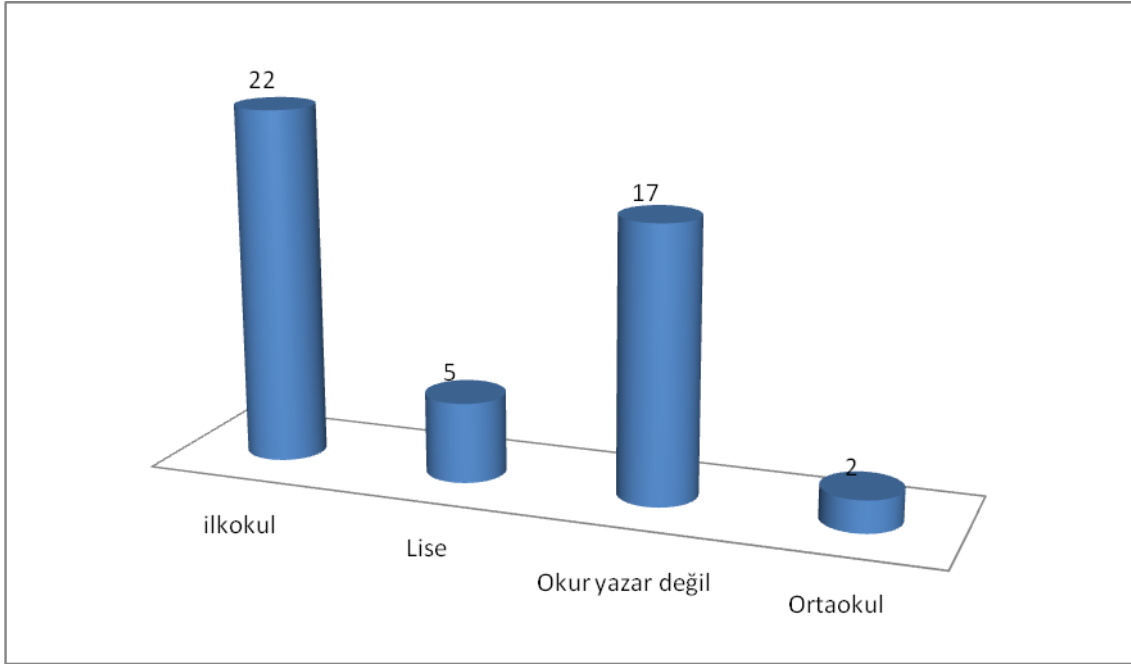
Araştırma alanında bilgi edinilen kişi sayısı 46'dır. Bilgi edinilen halkın 35'i erkek, 11'i kadındır (Grafik 5.1.). Özellikle yaş grubuna bakıldığında orta yaşın üstü ve yaşlı olarak nitelendirdiğimiz kişilerden oluşmaktadır. 35-50 yaş arası 9 kişi, 50-65 yaş arası 17 kişi, 65 yaş üstü 20 kişiden bilgi edinilmiştir (Grafik 5.2). Ayrıca araştırma alanında bilgi edinilen halkın okuryazarlık durumuna bakıldığında, ilkokul 22, ortaokul 2, lise 5, okuryazar olmayan 17'dir (Grafik 5.3). Köy ve kasabalarda eğitim seviyelerinin düşük olduğu merkeze yaklaştıkça eğitim seviyesinin yükseldiği görülebilmektedir. Bilgi kayıtlarının merkeze doğru gelindiğinde azaldığı ve bitki kültürlerinin gevşediği gözlemlenebilmektedir. Bitkiler ile daha çok iletişim içerisinde olan halkın doğa ile yakından ilgili olduğunu araştırma alanında görebilmekteyiz. Bitkilere ilgisi olan halkın kıra, dağa, doğaya açık olduğu, gezinti yapmayı, bitkilerle iletişim içerisinde olmayı sevindiklerini ve hoşlandıklarını görebilmekteyiz.

Grafik 5.1. Araştırma alanında bitkiler hakkında bilgi alınan kişilerin cinsiyet durumu

Grafik 5.2. Halk arasında etnobotanik bilgisi alınan kişilerin yaş dağılımı grafiği

Grafik 5.3. Araştırma alanında bitkiler hakkında bilgi alınan kişilerin okur-yazar durumu

Araştırma alanlarından biri olan Bayat ilçesi kırsal olması, yaşam koşullarının varoş yaşama uygun olması, sanayileşme ve endüstriyel faaliyetlerinin kısıtlı olması, bu bölgede etnobotanik kullanımı artırmıştır.

Yöre halkının genel olarak bitkileri gıda, tıbbi, yem, el sanatları vb.. şeklinde faydalanmaları yanında kullanım biçimide önemlidir. Gıda olarak kullanım biçimlerine

bakıldığında; Tuzla yeme, salata olarak hazırlama, dürüm olarak hazırlama, böreklere, hamura katma, yağda kavurarak hazırlama, doğrudan yenme şeklinde tüketmektedir.

Tıbbi olarak hazırlanma biçimleri ise; Doğrudan yeme, dekoksasyon, infüzyon, ekmek ya da yufka arasına hap şeklinde alma, bitkiyi ezerek, ufalayarak, ilgili bölgeye koyarak sarma, yağı çıkarılarak merhem oluşturma şeklinde kullanılmaktadır.

Bu kullanım biçimlerinden olan dekoksasyon yöntemi; bitkinin yaprak, çiçek v.b. kısımları kap ya da demlik içerisine katılarak kaynatılır, çay şeklinde tüketilir. İnfüzyon yöntemi ise; bitkinin toprak üstü organları özellikle yaprak ve çiçek kısımları taze ya da kurutulmuş kaynatılmış suyun içerisine bir miktar konularak ve bir süre bekletilerek demlenmesi gerçekleştirilir. Daha sonra çay şeklinde tüketilir. Bu yöntemlerin kullanım biçimlerini halka sorduğumuzda şu cevaplar alınmaktadır:

Bitkinin dekoksasyon yöntemini yoksa infüzyon yönteminin uygulayacaklarını halk çok iyi bilmektedir. Burada halk, etkenin hastalığın biçiminin ve hastalığın ne olduğunun önemini ifade etmektedir. Örneğin; solunum hastalığı var ise, infüzyon yöntemi, sindirim hastalığı var ise infüzyon yöntemi, ağrılı bölgeler için kullanılacak ise dekoksasyon yönteminin kullanılabileceğini belirtmektedirler.

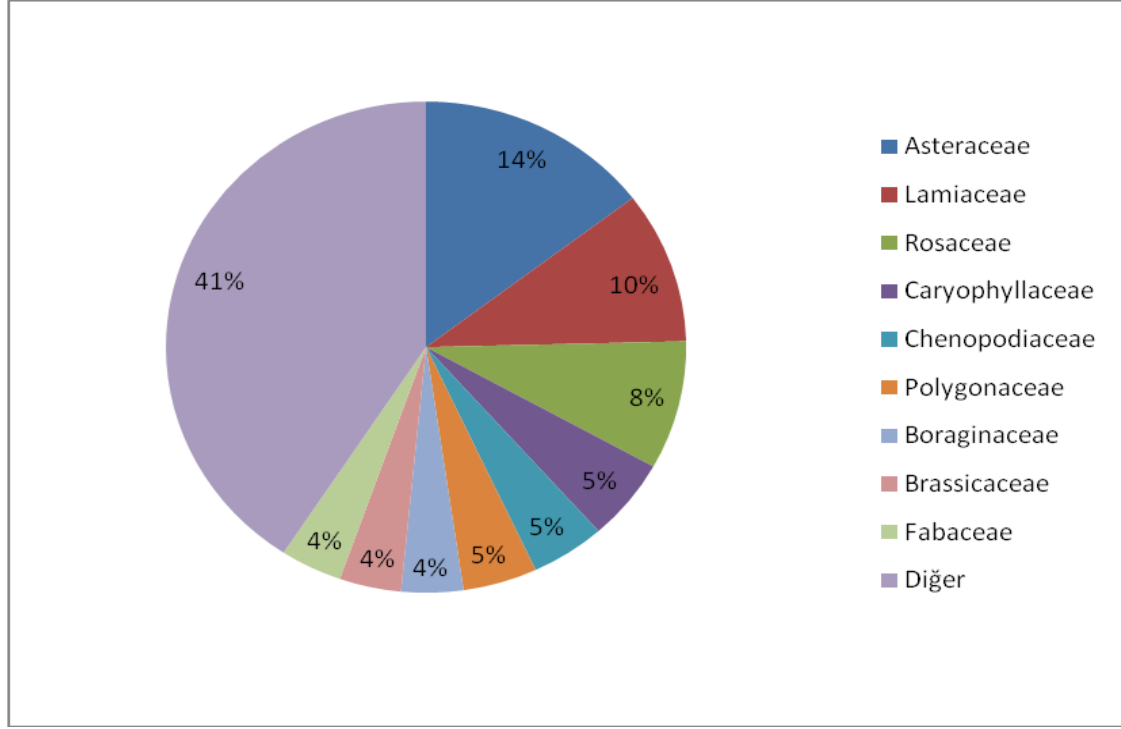
Araştırma alanının sonuçlarına göre Afyonkarahisar ve civarında halk tarafından kullanılan bitkilerin takson sayısı 130, genus sayısı 93, familya sayısı 39, taksonların kullanım alan sayısı 178' dir (Çizelge 5.1 ve 5.2).

Çizelge 5.1. Familyalara göre taksonların dağılımı ve kullanım alanları

Toplam Takson	Gıda	Tıbbi	El Sanatları	Boyama	Yem	Ev Eşyası	Diğer	Toplam Kullanım
130	68	84	3	3	16	3	1	178

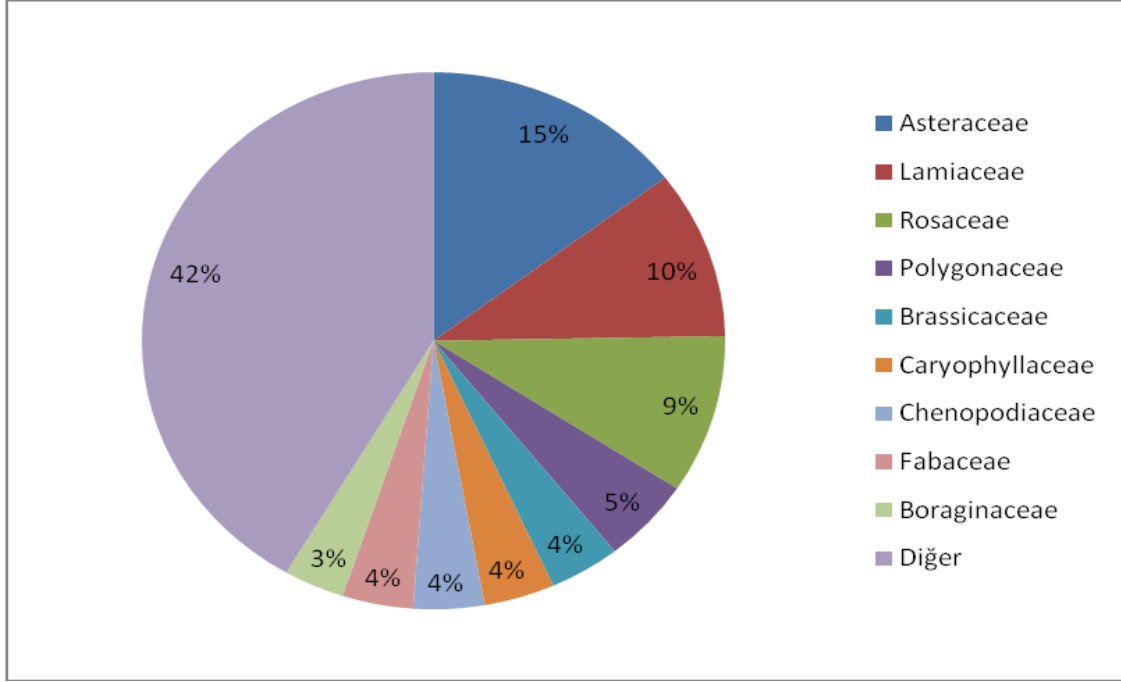
Çizelge 5.2 Taksonların kullanım alanları ve toplam kullanım sayıları

Familyası	Toplam Takson	Gıda	Tıbbi	El Sanatları	Boyama	Yem	Ev Eşyası	Diğer	Toplam Kullanım
Asteraceae	19	9	16			1			26
Lamiaceae	13	8	10						18
Rosaceae	11	10	7						17
Polygonaceae	6	6	3						9
Brassicaceae	5	5	1			1			7
Caryophyllaceae	7	3	3			1			7
Chenopodiaceae	6	4	2				1		7
Fabaceae	5	2	2			3			7
Boraginaceae	5	3	2			1			6
Fagaceae	4		1	1	1	3			6
Papaveraceae	4	3	3						6
Cupressaceae	3	1	3			1			5
Ranunculaceae	4	1	3			1			5
Scrophulariaceae	4		2			2			4
Urticaceae	3	2	2						4
Cistaceae	1		1	1	1				3
Hypericaceae	2		2			1			3
Juglandaceae	1		1	1	1				3
Santalaceae	2	1	2						3
Malvaceae	2	2	1						3
Plumbaginaceae	2		1				2		3
Zygophyllaceae	1	1	1						2
Apiaceae	2		2						2
Araceae	2		2						2
Berberidaceae	1	1	1						2
Equisetaceae	1	1	1						2
Moraceae	1	1	1						2
Plantaginaceae	2		2						2
Primulaceae	1	1	1						2
Acanthaceae	1					1			1
Amaranthaceae	1	1							1
Euphorbiaceae	1		1						1
Liliaceae	1		1						1
Linaceae	1	1							1
Pinaceae	1		1						1
Portulacaceae	1	1							1
Rhamnaceae	1		1						1
Salicaceae	1		1						1
Nitrariaceae	1							1	1
TOPLAM	130	68	84	3	3	16	3	1	178

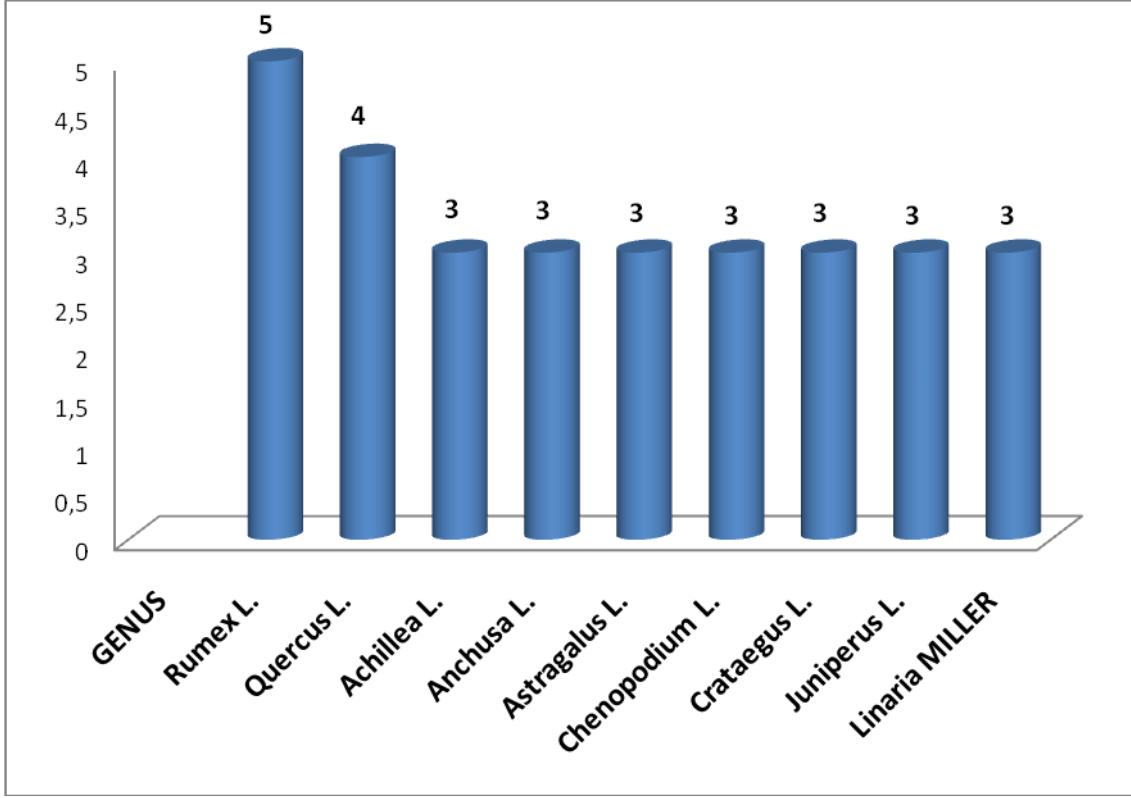
Grafik 5.4. Etnobotanik önemi olan takson sayısı (%) bakımından en zengin 9 familya

Araştırmanın sonuçlarına göre, % 14'ünü Asteraceae familyası, % 10'unu Lamiaceae familyası, % 8'i Rosaceae familyası, % 5'i Caryophyllaceae familyası, % 5'i Chenopodiaceae familyası, % 5'i Polygonaceae familyası, % 4'ü Boraginaceae familyası, % 4'ü Brassicaceae familyası, % 4'ü Fabaceae familyası ve % 41'ini diğer familyalar oluşturmaktadır (Grafik 5.4.).

Grafik 5.5. Etnobotanik kullanım sayısı (%) bakımından en zengin 9 familya

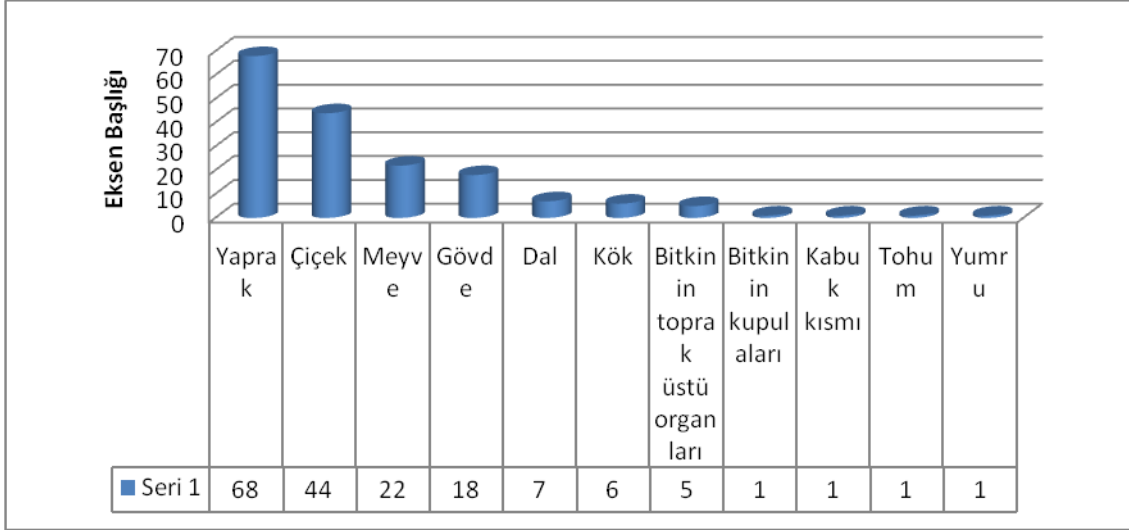
Etnobotanik kullanım sayısı bakımından en zengin familya dağılımı ise Asteraceae % 15, Lamiaceae % 10, Rosaceae % 9, Polygonaceae % 5, Brassicaceae % 4, Caryophyllaceae % 4, Chenopodiaceae %4, Fabaceae % 4, Boraginaceae % 3, diğer familyalar % 42'sini oluşturmaktadır (Grafik 5.5). Grafik 5.4 ve Grafik 5.5 incelendiğinde, Asteraceae hem takson sayısı bakımından hem de etnobotanik kullanım sayısı bakımından en zengin familya olduğu görülmektedir. Lamiaceae ve Rosaceae familyaları ise takson sayısı ve etnobotanik kullanım sayısı bakımından ikinci ve üçüncü zengin familyalardır. Takson sayısı bakımından dördüncülüğü Caryophyllaceae familyası almasına rağmen, kullanım sayısı bakımından altıncı sıradadır. Bunun sebebi, Caryophyllaceae familyasının gıda alanındaki kullanım sayısı bakımından düşük olmasıdır. Polygonaceae familyası gıda kullanım sayısı bakımından daha zengin olmasıdır.

Grafik 5.6 Etnobotanik önemi olan takson sayısı bakımından en zengin 9 Genus ve sayıları

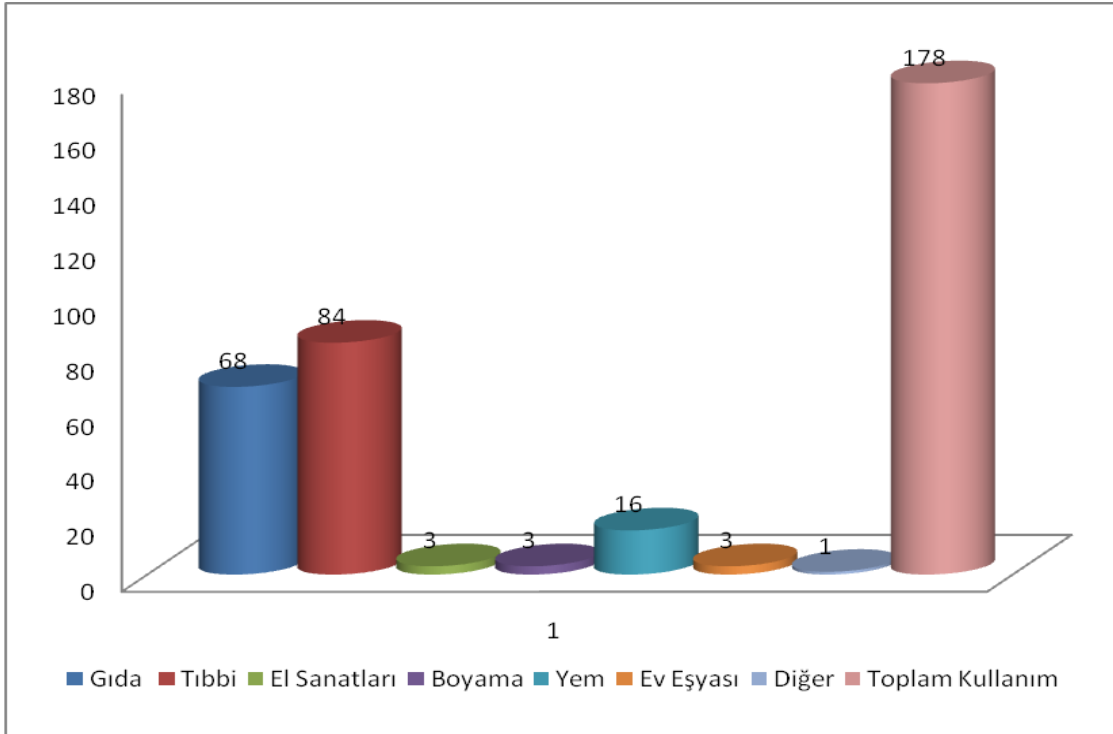
Etnobotanik önemi olan takson sayısı bakımından en zengin genus 5 taksonla *Rumex L.*, 4 taksonla *Quercus L.*'dir. Diğer 7 genus ise 3'er taksonla ikinciliği paylaşmaktadır (Grafik 5.6).

Araştırmalarımız sonucunda tespit edilen 130 taksonun, toplam kullanım alanını incelendiğinde, bitki organlarına göre birinci sırayı 68 kullanım sayısı ile yaprak almaktadır. 44 kullanım sayısı ile ikinciliği çiçek, 22 kullanım sayısı ile meyve yapısı üçüncülüğü almaktadır. Halkın etnobotanik yönü ile sırasıyla yaprak, çiçek, meyve, gövde, dal, kök v.b. organları kullandığı görülmektedir (Grafik 5.7).

Grafik 5.7. Halk tarafından kullanılan bitkilerin kullanılan kısımları ve kullanım sayıları

Toplam 178 kullanım sayısının 84'ünü tıbbi kullanım ilk sırayı almaktadır. 68 kullanım ile gıda, 16 kullanım ile yem, 3'er kullanım sayısı ile el sanatları, boyama, ev eşyası, 1 kullanım sayısı ile diğer(nazar) oluşturmaktadır (Grafik 5.8).

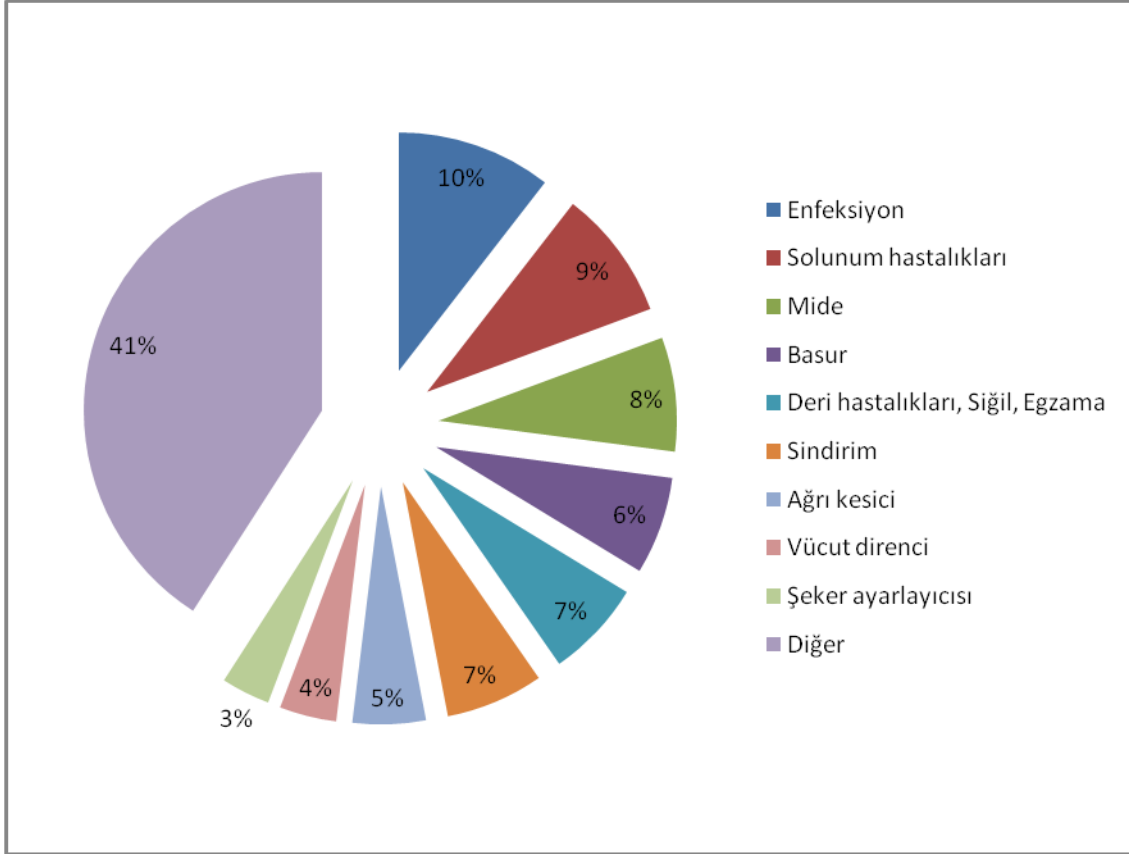

Grafik 5.8. Halk tarafından kullanılan taksonların kullanım amacı ve sayıları

Yöre halkı tedavi amacıyla bitkileri 44 farklı sağlık problemleri için kullanmaktadır (Çizelge 5.3).

Çizelge 5.3. Yöre halkı tarafından tedavi amacıyla kullanılan bitkilerin tıbbi kullanım alanları

1 Enfeksiyon	23 Karaciğer
2 Solunum hastalıkları	24 Kolesterol
3 Mide	25 Romatizma
4 Basur	26 Sıtma hastalığı
5 Deri hastalıkları, Siğil, Egzama	27 Zayıflatıcı
6 Sindirim	28 Aft
7 Ağrı kesici	29 Ağız ve diş sağlığı
8 Vücut direnci	30 Akne, yara
9 Şeker ayarlayıcısı	31 Bronşit
10 Grip, nezle	32 Damar açıcılığı
11 Kanser	33 Göz hastalıkları
12 Vitamin	34 Hipertansiyon
13 Bağışıklık sistemi	35 İdrar söktürücü
14 Barsak	36 İştah açıcı
15 Böbrek	37 Kalp atışının düzenlenmesi
16 Egzama	38 Kan, dolaşım sistemi
17 Nefes darlığı	39 Mantar, saçkıran
18 Böbrek kumları ve taşları	40 Nöroloji
19 Kalp, damar hastalıkları	41 Sinirlerin yatıştırılması
20 Astım, nefes darlığı	42 Sinüzit
21 Cilt kanseri	43 Sütçe hastalığı
22 Diyet	44 Üre tedavisi

Grafik 5.9.Halk tarafından tedavi amaçlı kullanılan bitkilerin kullanım alanları ve kullanım yüzdeleri

Araştırma alanında elde edilen bilgilere göre; halk tarafından tedavi amacıyla kullanılan bitkilerin % 10'u enfeksiyon hastalıklarında, % 9 solunum hastalıklarında, % 8 mide, % 6 basur, % 7 deri hastalıkları, siğil, egzama, % 7 sindirim, % 5 ağrı kesici, % 4 vücut direnci, % 3 şeker ayarlayıcısı, % 41 diğer hastalıklarda kullanılmaktadır. Araştırma alanında kullanım amacını en fazla enfeksiyon hastalıkları oluşturmaktadır. Solunum hastalıkları ikinci sırada, mide hastalıkları üçüncü sırayı almaktadır (Grafik5.9).

Yaptığımız çalışmalardan elde ettiğimiz sonuçlar, (Varol 2008, Sargın 2013, Alpaslan 2012)'nin sonuçları ile karşılaştırılmıştır (Çizelge 5.4).

Çizelge 5.4'e göre karşılaştırmalı etnobotanik çalışmalarını incelediğimizde bazı türlerin kullanım alanları, amaçları, çalışma alanımızdaki kullanımlar ile paralellik gösterdiğini, bazı taksonların diğer çalışmalarda kullanılmadığını görmekteyiz. Bazı taksonlar ise, farklı amaçlarla kullanılmaktadır. Diğer bölgelerde kullanılmayan taksonların, çalışma alanımızda tıbbi, gıda, el sanatları, yem ve diğer amaçlarla kullanılması etnobotanik

açıdan çalışma önemlidir. Ayrıca bilgilerin kayıt altına alınması ve özellikle tıbbi kullanımlarının tespit edilmesi halk sağlığı açısından son derece önemlidir.

Bulgularımızla diğer etnobotanik çalışmalar karşılaştırıldığında farklılıklar görülmektedir (Çizelge 5.4).

Çizelge 5.4 "Bulgularımızla diğer etnobotanik çalışmaların kullanım amacı yönü ile karşılaştırılması"

No	Bitkinin Latince Adı	Çalışma Alanımızdaki Bitkinin Yöresel Adı	I	II	III	VI
			Arı (2014)	Vural (2008)	Alpaslan (2012)	Sargın (2013)
1	<i>Anchusa azurea</i> var. <i>azurea</i>	Kuzu dili, Ballık otu	Gıda	Gıda, yem	Gıda	Gıda, tıbbi, yem
2	<i>Acantholimon acerosum</i> var. <i>acerosum</i>	Keven, Porsuk	Tıbbi, Ev eşyası, Enfeksiyon, Tüberküloz			
3	<i>Acantholimon ulicinum</i> subsp. <i>lycaonicum</i>	Porsuk	Ev eşyası			
4	<i>Acanthus hirsutus</i>	Ayıpençesi	Yem			
5	<i>Achillea biebersteinii</i>	Civanperçem	Gıda, Tıbbi, Ağrı kesici, Mide, Solunum, Nefes darlığı			
6	<i>Achillea millefolium</i> subsp. <i>millefolium</i>	Ayvadenesi	Gıda, Tıbbi, Sindirim, Mide	Tıbbi, Ağrı giderici		Tıbbi, sinüzit, öksürük, soğuk algınlığı
7	<i>Achillea teretifolia</i>	Yaraotu	Tıbbi, Sindirim, Deri hastalıkları, Akne, yara			
8	<i>Adonis aestivalis</i> . subsp. <i>aestivalis</i>	Tavukgötü	Yem			
9	<i>Agrostemma githago</i>	Sakızlıkotu	Tıbbi, Sindirim, Barsak			Tıbbi, süs, zararlı.
10	<i>Alkanna tinctoria</i> subsp. <i>glandulosa</i> .	Havacıva otu	Tıbbi, Basur	Yem	Gıda, tıbbi, stres	
11	<i>Alyssum desertorum</i> var. <i>desertorum</i>	Yozmercimek	Gıda	Tarımsal		Gıda, tıbbi, yem

Çizelge 5.4 (Devamı)

12	<i>Amaranthus retroflexus</i>	Paşa pancarı, kızılbacak	Gıda			Tıbbi, nezle, grip
13	<i>Anchusa azurea</i> var. <i>azurea</i>	Toklubası	Gıda, Tıbbi, Şeker ayarlayıcısı	Gıda, yem		
14	<i>Anchusa leptophylla</i> subsp. <i>leptophylla</i>	Ballık Otu, Kuzu Dili	Gıda		Tıbbi ve Gıda	
15	<i>Anthemis tinctoria</i> . var. <i>tinctoria</i>	Papatya	Gıda, Tıbbi, Solunum	Yem	Gıda, tıbbi	Bahçe ve balkon süsü
16	<i>Anthemis wallii</i> .	Papatya	Tıbbi, Solunum, Astım, nefes darlığı			
17	<i>Arceuthobium oxycedri</i>	Ardıç burçu	Tıbbi, Nöroloji, Sinirlerin yatıştırılması	Yem, nefes darlığı, astım, bronşit, şeker düşürücü	-	Tıbbi
18	<i>Artemisia campestris</i>	Pelin	Tıbbi, İştah açıcı			
19	<i>Arum elongatum</i> subsp. <i>elongatum</i>	Basur otu	Tıbbi, Basur			
20	<i>Astragalus flavescens</i>	Eşek geveni	Yem			
21	<i>Astragalus microcephalus</i>	Geven	Gıda, Yem	Yem		
22	<i>Astragalus pisidicus</i> .	Söğüt geveni	Tıbbi, Vücut direnci, Bağışıklık sistemi, Kanser			
23	<i>Atriplex</i> sp.	Tellice	Tıbbi, Vücut direnci, Bağışıklık			
24	<i>Barbarea</i> sp.	Acı tere	Gıda, Tıbbi, Vücut direnci, Vitamin			
25	<i>Bellis perennis</i>	Çayır papatyası	Tıbbi, Solunum			
26	<i>Berberis crataegina</i>	Sarıçalı	Gıda, Tıbbi, Böbrek, Böbrek taşları, karaciğer	Gıda, yem	Tıbbi, gıda	
27	<i>Beta trigyna</i>	Kır ıspanağı	Gıda, Tıbbi, Sindirim, Mide			

Çizelge 5.4 (Devamı)

28	<i>Capsella bursa-pastoris.</i>	Pastariz, bicibici	Gıda	Gıda, yem	Gıda, tıbbi	Gıda, tıbbi, yem, nazarlık
29	<i>Centaurea depressa</i>	Gökbaş	Gıda	Yem	Gıda, baharat, çay	
30	<i>Cerasus vulgaris</i>	Yozvişne	Gıda, Tıbbi, Böbrek, İdrar söktürücü			
31	<i>Cerintho minor. subsp. auriculata</i>	Sarıçiçek	Yem	Yem		
32	<i>Chelidonium majus</i>	Kırlangıç otu	Gıda, Tıbbi, Sindirim, basur, Karaciğer, sarılık, Göz hastalıkları, Deri hastalıkları, temriye			Tıbbi, sigil
33	<i>Chenopodium album subsp. album var. album</i>	Sirken	Gıda	Yem	Gıda	Diğer (tohumluk çardağı yapımında).
34	<i>Chenopodium album. subsp. album var. album.</i>	Sarı sirken	Gıda			
35	<i>Chenopodium foliosum</i>	İt üzümü	Gıda	Yem	Gıda	
36	<i>Chondrilla juncea var. juncea</i>	Karakavuk, çıtlık	Gıda, Tıbbi, Ağrı kesici, Mide	Gıda, yem		Sakız, tıbbi, hazımsızlık
37	<i>Cichorium intybus</i>	Acı güneş, çiftlik otu	Gıda, Tıbbi, Ağrı kesici, Mide	Yem	Yem	Gıda, sakız, çay, tıbbi, yem
38	<i>Cistus laurifolius</i>	Pinar	Tıbbi, El sanatları, Boyama, Sindirim, Sütçe hastalığı	Tıbbi, romatizma		Tıbbi, yakacak, yem, arıcılıkta, oyuncak.
39	<i>Conium maculatum</i>	Yılan kamışı, gumarcık ot	Tıbbi, Enfeksiyon, Direnç mikroplara karşı			
40	<i>Coronilla varia. subsp. varia</i>	Burçak	Tıbbi, Solunum			
41	<i>Cotoneaster nummularia.</i>	Muşmula	Gıda	Yem Yakacak El sanatları	Gıda	
42	<i>Crataegus aronia</i>	Alıç	Gıda			

Çizelge 5.4 (Devamı)

43	<i>Crataegus monogyna</i> subsp. <i>monogyna</i> .	Öküzgözü	Gıda, Tıbbi, Solunum, Soğuk algınlığı	Kalp-damar açıcı	Tıbbi, gıda	Gıda, tıbbi
44	<i>Crataegus orientalis</i> var. <i>orientalis</i>	Ahlât	Gıda, Tıbbi, Şeker ayarlayıcısı, Romatizma		Tıbbi, gıda	Gıda, çay, tıbbi, el sanatları, alet sapı.
45	<i>Dianthus zonatus</i> var. <i>zonatus</i>	Siğilotu	Tıbbi, Deri hastalıkları, Siğil	Çocuk oyunları, tıbbi		Tıbbi (siğil tedavisi) ve Yem (keçi)
46	<i>Dianthus zonatus</i> var. <i>aristatus</i>	Basur otu	Tıbbi, Basur			
47	<i>Doronicum orientale</i>	Sarıçiçek	Yem	Tıbbi, zehirli		
48	<i>Dracunculus vulgaris</i>	Deli ot	Tıbbi, Enfeksiyon, İltihap kurutulması			
49	<i>Equisetum ramosissimum</i>	Kırk kilit	Gıda, Tıbbi, Solunum, Sinüzit, Romatizma	Yem		
50	<i>Eryngium campestre</i> var. <i>virens</i>	Çakır diken	Tıbbi, Enfeksiyon, Sıtma hastalığı			Gıda, tıbbi, yem
51	<i>Euphorbia macroclada</i> .	Sütleğen	Tıbbi, Enfeksiyon, Sıtma hastalığı			
52	<i>Fumaria asepala</i>	Şahtere	Tıbbi, Enfeksiyon, Mantar, saçkıran			
53	<i>Geum urbanum</i>	Dağçayı, meryemotu	Tıbbi, Solunum, Grip, nezle			
54	<i>Gundelia tournefortii</i> .var. <i>tournefortii</i>	Kenger	Tıbbi, Deri hastalıkları, Egzama, Basur		Gıda	
55	<i>Helianthus tuberosus</i>	Yerelması	Gıda			Gıda, tıbbi
56	<i>Hieracium pannosum</i>	Sakız otu	Tıbbi, Ağız ve diş sağlığı			
57	<i>Hypericum perforatum</i>	Binbirdelik otu	Tıbbi			
58	<i>Hypericum perforatum</i>	Binbir otu	Tıbbi, Yem, Ağrı kesici	Tıbbi, mide rahatsızlıkları	Tıbbi, nefes darlığı, şeker hastalığı	Tıbbi, zararlı, hayvanları yemediği
59	<i>Inula anatolica</i>	Basur otu	Tıbbi, Basur			Tıbbi (astım), Yem (keçi), hayvanlarının sevmediği ot

Çizelge 5.4 (Devamı)

60	<i>Juglans regia</i>	Ceviz Kabuğu	Tıbbi, El sanatları, Boyama, Kanser, Cilt kanseri	Gıda	Tıbbi ve Gıda	İplik, saç, baston, soğudan (kahve soğutucusu)
61	<i>Juniperus excelsa</i>	Katran ağacı	Tıbbi, Sindirim, Enfeksiyon, İltihabın kurutulması, Bağışıklık	Yakacak	Yakacak	
62	<i>Juniperus foetidissima</i>	Kokar ardıcı	Tıbbi, Deri hastalıkları, Siğil	Yakacak		
63	<i>Juniperus oxycedrus</i> . subsp. <i>oxycedrus</i>	Gılı gılı	Gıda, Tıbbi, Yem, Kolesterol, Şeker ayarlayıcısı	Ağrı giderici, antimikrobiyal saç çıkarıcı, uyuz giderici	Yakacak	Tıbbi, el sanatları, yakacak, katran eldesi
64	<i>Kochia scoparia</i>	Süpürge	Ev eşyası			
65	<i>Lactuca serriola</i>	Tarla marul, acı marul, dilli tura	Gıda, Tıbbi, Diyet, Zayıflatıcı	Gıda, yem		Gıda, tıbbi, yem
66	<i>Linaria genistifolia</i> subsp. <i>genistifolia</i>	Geşenik, Meryem otu	Yem			
67	<i>Linaria genistifolia</i> subsp. <i>confertiflora</i>	Geşenik, Meryem otu	Tıbbi, Deri hastalıkları, Egzama			
68	<i>Linaria grandiflora</i> .	Sarışın	Yem			
69	<i>Linum hirsutum</i> subsp. <i>anatolicum</i> .	Keten	Gıda			
70	<i>Lysimachia vulgaris</i>	Mersin	Gıda, Tıbbi, Sindirim			
71	<i>Malus sylvestris</i> subsp. <i>orientalis</i> var. <i>orientalis</i>	Dağ elması	Gıda		Gıda ve Tıbbi	
72	<i>Malva neglecta</i>	Ebegümeçi	Gıda, Tıbbi, Ağrı kesici, Mide	Gıda, tıbbi, yem	Gıda ve Tıbbi	
73	<i>Malva sylvestris</i>	Ebegümeçi	Gıda	Gıda, yem		Gıda, tıbbi, yem
74	<i>Marrubium globosum</i>	Oğul otu	Tıbbi, Kalp, damar hastalıkları, Kalp atışının düzenlenmesi			

Çizelge 5.4 (Devamı)

75	<i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>typhoides</i> var. <i>typhoides</i>	Yabani nane, Doğuma	Gıda, tıbbi, vücut direnci, vitamin, solunum, grip, nezle, soğuk algınlığı	Gıda içecek, soğuk algınlığı, astım, bronşit, karın ağrıları	Gıda ve Tıbbi	Gıda, çay, baharat, tıbbi, yem, süs
76	<i>Mentha pulegium</i>	Yarpuz	Gıda	Gıda, tıbbi, soğuk algınlığı		Gıda, çay, tıbbi, yem
77	<i>Morus nigra</i>	Doğal dut	Gıda, Tıbbi, Enfeksiyon, Aft	Gıda, pamukçuk hastalığı, yem, yakacak, el sanatları	Gıda ve Tıbbi	Gıda, tıbbi, yem
78	<i>Muscari comosum</i>	Dağ soğanı, ada soğanı	Tıbbi, Kan dolaşım sistemi	Çocuk oyunları		
79	<i>Nigella sativa</i>	Çörek otu	Tıbbi, Solunum, Nefes darlığı, Bağışıklık			
80	<i>Onopordum anatolicum</i>	Galgan	Tıbbi, Sindirim, Mide, Böbrek, Böbrek taşları			
81	<i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>hirtum</i>	Dağ çayı	Tıbbi, Sindirim, Mide			Baharat, tıbbi, böcek kovucu, mantara karşı,
82	<i>Papaver dubium</i>	Yaban haşhaşı	Gıda			
83	<i>Papaver somniferum</i>	Afyan, haşgaş	Gıda, Tıbbi, Ağrı kesici, Bronşit, Solunum hastalıkları			Tıbbi, vücut iltihabı, öksürük, solunum
84	<i>Peganum harmala</i>	Üzerlik	Nazar	El sanatları, sihir ve nazar		Tıbbi, nazar, mistik
85	<i>Phlomis armeniaca</i>	Zorlatma otu	Tıbbi, Ağrı kesici	Yem		
86	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>pallasiana</i> var. <i>pallasiana</i>	Katran çamı	Tıbbi, Enfeksiyon, İltihap kurutulması	Tıbbi, yakacak, katran		Gıda (turşu), tıbbi (kozalak turşusu ile astım tedavisi ve reçinesi ile şeker hastalığı tedavisi), diğer (kuluçka, vb.)
87	<i>Plantago lanceolata</i>	Sinirli yaprak	Tıbbi, Enfeksiyon, İltihap kurutulması	Tıbbi		

Çizelge 5.4 (Devamı)

88	<i>Plantago major</i> subsp. <i>intermedia</i>	Yılanotu	Tıbbi, Enfeksiyon, İltihap kurutulması			Tıbbi (sinüzit ve saman nezlesine karşı).
89	<i>Polygonum cognatum</i>	Çobanekmeği	Gıda, Tıbbi, Vücut direnci	Gıda, yem	Gıda	
90	<i>Portulaca oleracea</i>	Temizlik otu	Gıda	Gıda		Gıda
91	<i>Prunus armeniaca</i>	Kayısı kurusu	Gıda, Tıbbi, Sindirim, Barsak		Gıda	Gıda
92	<i>Prunus divaricata</i> subsp. <i>divaricata</i>	Yabani erik	Gıda, Tıbbi, Vücut direnci, Vitamin	Gıda, yem, yakacak		Tıbbi (kalp-damar açıcı, yüksek şeker dengeleyici), diğer (tutkal yapımında)
93	<i>Pyrus elaeagnifolia</i> subsp. <i>elaeagnifolia</i>	Ahlât	Gıda, Tıbbi, Kalp, damar hastalıkları, Hipertansiyon	Gıda, yem, yakacak		Tıbbi (yara), yakacak, yem (keçi), el sanatları (sepet ve tahta kaşık yapımında)
94	<i>Quercus cerris</i> var. <i>cerris</i>	Kızılmeşe	Tıbbi, Yem, Enfeksiyon, Basur, Deri hastalıkları, Egzama	Yem, yakacak, el sanatları		Tıbbi, yakacak, el sanatları, alet sapı
95	<i>Quercus infectoria</i> subsp. <i>boissieri</i>	Gerçelik	Yem	Yem, yakacak, el sanatları		Yakacak, yem, mantara karşı
96	<i>Quercus ithaburensis</i> subsp. <i>macrolepis</i>	Palamut	El sanatları, Boyama			Tıbbi, yem, yakacak, boya, el sanatları, takoz
97	<i>Quercus pubescens</i>	Tüylü meşe	Yem	Yem Yakacak, El sanatları, çit ve çardak yapımı		
98	<i>Ranunculus ficaria</i> subsp. <i>ficariiformis</i>	Sarıçiçek, düğün çiçeği, mayıs çiçeği	Tıbbi, Basur, Deri hastalıkları, Egzama	Tıbbi		Gıda, tıbbi, gaz giderici
99	<i>Rhamnus rhodopeus</i> subsp. <i>anatolicus</i>	Yağlıcan çehri, Karaköken	Tıbbi, Diyet, Zayıflatıcı, Şeker ayarlayıcısı			
100	<i>Rosa canina</i>	Kuşburnu	Gıda, Tıbbi, Barsak, Üre tedavisi, Basur, Mide ülseri	Gıda, yem		Gıda, tıbbi, çit, süs
101	<i>Rosa hemisphaerica</i>	Gündöndü çiçeği	Gıda			

Çizelge 5.4 (Devamı)

102	<i>Rumex acetosella</i>	Kuzukulağı	Gıda		Gıda ve Tıbbi	Tıbbi (boğaz ağrısı ve ayak mantarı)
103	<i>Rumex crispus</i>	Evelik	Gıda			Gıda, tıbbi, karın ağrısı
104	<i>Rumex patientia</i>	İlibada, Sabla	Gıda	Gıda, yem		
105	<i>Rumex tuberosus</i> subsp. <i>tuberosus</i>	Ekşikulak	Gıda, Tıbbi, Vücut direnci, Vitamin			
106	<i>Rumex scutatus</i>	Ekşimen	Gıda, Tıbbi, Vitamin ihtiyacı			
107	<i>Salix alba</i>	Söğüt	Tıbbi, Ağrı kesici, Mide, Solunum, Nefes darlığı			Tıbbi, yakacak, el sanatları, müzik aleti, alet sapı ve sosyal hikâye
108	<i>Salvia cryptantha</i>	Kır çayı, şapla	Gıda, Tıbbi, Solunum, Soğuk algınlığı		Gıda ve Tıbbi	Tıbbi
109	<i>Salvia tomentosa</i>	Karakekik	Gıda	Gıda, Tıbbi		Çay, baharat, tıbbi
110	<i>Salvia virgata</i>	Kır kekiği	Gıda	Gıda		
111	<i>Scolymus hispanicus</i>	Diken	Tıbbi, Sindirim, Mide	Tıbbi		Gıda, tıbbi, yem
112	<i>Silene dichotoma</i> subsp. <i>dichotoma</i>	Toklubaşı	Gıda			
113	<i>Silene</i> var. <i>vulgaris</i>	Toklubaşı	Gıda		Tıbbi ve Gıda	
114	<i>Sinapis arvensis</i>	Hardal	Gıda	Gıda, tıbbi, yem		Gıda, tıbbi, yem
115	<i>Sisymbrium altissimum</i>	Hardal otu	Gıda, Yem	Gıda, yem		
116	<i>Stellaria media</i> subsp. <i>media</i>	Kuşekmeği, urgancık, kazayağı	Gıda			Gıda, tıbbi, yem
117	<i>Teucrium chamaedrys</i> subsp. <i>chamaedrys</i> .	Bodurmamut, sanciotu	Tıbbi, Ağrı kesici, Mide, Basur	Tıbbi		

Çizelge 5.4 (Devamı)

118	<i>Teucrium polium</i>	Acı ot	Tıbbi, Basur	Tıbbi		
119	<i>Thymus longicaulis</i> subsp. <i>longicaulis</i> var. <i>subisophyllus</i>	Dağ kekiği	Gıda, Tıbbi, Kolesterol, Şeker düşürücü	Gıda, tıbbi	Tıbbi ve Gıda	
120	<i>Thymus sipyleus</i> subsp. <i>sipyleus</i> var. <i>sipyleus</i>	Beyaz kekik	Gıda, Tıbbi, Solunum, Nefes darlığı, grip		Gıda	
121	<i>Thymus zygoides</i> var. <i>lycaonicus</i>	Mor kekik	Gıda, Tıbbi, Kalp, damar hastalıkları, Damar açıcılığı			Tıbbi, yem, yağ, arıcılıkta
122	<i>Tragopogon latifolius</i> var. <i>angustifolius</i>	Tekesakalı, yemlik	Gıda, Tıbbi, Mide, Mide duvarı tamiri	Gıda, yem		
123	<i>Tribulus terrestris</i>	Çoban çökerten	Gıda, Tıbbi, Böbrek, Böbrek kumları, Basur	Tıbbi		Tıbbi
124	<i>Urtica dioica</i>	Isırgan	Gıda, Tıbbi, Kanser, Lösemi	Gıda, tıbbi, tarım ilacı	Tıbbi ve Gıda	Tıbbi
125	<i>Urtica pilulifera</i>	Isırgan otu	Gıda	Gıda, tıbbi, tarım ilacı	-	Gıda, tıbbi.
126	<i>Urtica urens</i>	Dağlayan	Tıbbi, Kanser, Cilt kanseri		Tıbbi ve Gıda	Gıda, tıbbi
127	<i>Vaccaria pyramidata</i> var. <i>grandiflora</i>	Mor çiçek	Yem			
128	<i>Verbascum sp.</i>	Öküz kuyruğu, sığırkuyruğu	Tıbbi, Solunum, Astım, nefes darlığı, Deri hastalıkları, Siğil, egzama	El sanatları	Tıbbi ve Balık ağı	Tıbbi, yem, süpürge, arıcılıkta, zararlı
129	<i>Vicia cracca</i> subsp. <i>stenophylla</i>	Efek	Gıda, Yem	Yem	Hayvan Yemi	
130	<i>Viscum album</i> subsp. <i>album</i>	Bögem, burç	Gıda, Tıbbi, Solunum, Öksürük, Sindirim, Barsak gaz giderici	Yem, tıbbi		Tıbbi

Çizelge 5.5 "Afyonkarahisar ve civarındaki halk tarafından kullanılan bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri" isimli çalışma

NO	FAMİLYA	TAKSON	YÖRESEL ADI	KULLANILAN KISIM	KULLANIM AMACI	KULLANIM ŞEKLİ
1	Acanthaceae	<i>Acanthus hirsutus</i>	Ayıpençesi	Gövde, Yaprak	Yem	A-) Bitkinin toprak üstü organları hayvanlar tarafından yem olarak tüketilir.
2	Amaranthaceae	<i>Amaranthus retroflexus.</i>	Paşa pancarı, kızılback	Yaprak	Gıda	A-) Bitkinin yaprak kısımları haşlanır ocak bükmesinin içine katılarak tüketilir.
3	Apiaceae	<i>Conium maculatum</i>	Yılan kamışı, gumarcık ot	Çiçek	Tıbbi, Enfeksiyon, Direnç mikroplara karşı	A-) Bitkinin çiçek kısmı kaynatılmış suya katılarak 3-5 dakika demlenir suyu içilir. Dirençli mikroplara, enfeksiyonlara karşı kullanılır. B-) Bitkinin yağı çıkartılarak vücuda yapı sürülür vücudun bölgesinde bulunan mikropları öldürür.
		<i>Eryngium campestre</i> var. <i>virens</i>	Çakırdikeni	Gövde	Tıbbi, Enfeksiyon, Sıtma hastalığı	A-) Bitkinin toprak üstü organları kurutulmuş 10-15 dakika kaynatılmış suda bekletilir, suyu içilir. Sıtma hastalığının tedavisi amacı ile kullanılır.
4	Araceae	<i>Arum elongatum</i> subsp. <i>elongatum</i>	Basur otu	Kök, yumru	Tıbbi, Basur	A-) Bitkinin yumru kısmı tahtaya sürtülerek toz haline getirilir. Sütülen tozlardan kapsül oluşturulur, tok karnına yutulur. B-) Bitkinin yumru kısmı nohut tanesine dönüştürülerek küçük ekmek parçasına sarılır, çiğnenmeden tok karnına yutulur. Kanlı, kaşıntılı basurun tedavisinde kullanılır.
		<i>Dracunculus vulgaris</i>	Yılan bıçağı	Yaprak	Tıbbi, Enfeksiyon, İltihap kurutulması	A-) Bitkinin yaprak kısmı yaraya sarılır. Merhem olarak kullanılır.
5	Asparagaceae	<i>Muscari comosum</i>	Dağ soğanı, ada soğanı	Toprak üstü kısmı, Yaprak, gövde, çiçek	Tıbbi, Kan dolaşım sistemi	A-) Bitkinin toprak üstü kısmı kaynatılmış suyun içerisine bir miktar konur, 10-15 dakika demlenmesi sağlanır. Günde 1-2 fincan çay şeklinde tüketilir. Kan dolaşım sistemine iyi geldiği belirtilmektedir.

Çizelge 5.5 (Devamı)

Asteraceae	<i>Tragopogon latifolius</i> var. <i>angustifolius</i>	Tekesakalı, yemlik	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Mide, Mide duvarı tamiri	A-) Bitkinin toprak üstü organlarının doğrudan tüketilmesi ile mide duvarı hastalığına iyi gelmektedir. En az bir ay sonra etkisini gösterir. B-)Toprak üstü kısmının yufka ile dürüm yapılarak tüketilir. C-)Toprak üstü organları salataya katılır D-)Büyükkalecik ve Küçükkalecik kasabalarında bitkinin yaprak kısmı, tuza banılarak tüketilir.
	<i>Helianthus tuberosus</i>	Yerelması	Kök, Gövde	Gıda	A-) Kök ve gövde kısmı doğrudan tüketilir.
	<i>Anthemis tinctoria</i> var. <i>tinctoria</i>	Papatya	Çiçek	Gıda, Tıbbi, Solunum	A-) Bitkinin çiçek kısmı kaynatılmış suya katılarak 3-5 dakika demlenir çay şeklinde tüketilir. Solunum hastalıklarının tedavisinde kullanılır. B-) Bitkinin çiçek kısmı kaynatılmış suya katılarak 3-5 dakika demlenir çay şeklinde tüketilir.
	<i>Hieracium pannosum</i>	Sakız otu	Kök	Tıbbi, Ağız ve diş sağlığı	A-) Bitkinin kök kısmından süt gibi çıkan sıvıyı güneşte bekletilir, kuruyunca sakız gibi çiğnenir. Ağız ve diş sağlığına iyi gelmektedir.
	<i>Anthemis wallii</i>	Papatya	Çiçek	Tıbbi, Solunum, Astım, nefes darlığı	A-) Bitkinin çiçek kısmı kurutularak kaynamış suya katılarak 3-5 dakika demlenir ve çay şeklinde içilir. Astım ve nefes darlığı tedavisi amacı ile kullanılır.
	<i>Chondrilla juncea</i> var. <i>juncea</i>	Karakavuk, çitlik, çengel sakızı	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Ağrı kesici, Mide	A-) Bitkinin yaprak kısmı doğrudan tüketilir. Mide ağrısında tedavi amaçlı kullanılır.(Bayat ilçesinde) B-) Bitkinin yaprak kısmı salata yapılarak tüketilir.
	<i>Lactuca serriola</i>	Tarla marul, acı marul, dilli tura	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Diyet, Zayıflatıcı	A-) Bitkinin yaprak kısmı doğrudan tüketilir zayıflatıcı olarak kullanılır. B-) Bitkinin yaprak kısmı doğrudan salataya katılarak tüketilir.

Çizelge 5.5 (Devamı)

				C-) Bitkinin yaprak kısmı yufka ile dürüm yapılarak tüketilir.
<i>Achillea millefolium</i> subsp. <i>millefolium</i>	Ayvadenesi	Yaprak, çiçek	Gıda, Tıbbi, Sindirim, Mide	A-) Bitkinin yaprak kısımları haşlanarak tüketilir, mide rahatsızlıklarına iyi gelmektedir.(Kızıldağ köyü) B-) Bitki kurutulmuş sıcak su içerisine katılarak 3-5 dakika demlenmesi için beklenir ve çay şeklinde tüketilir.
<i>Achillea teretifolia</i>	Yaraotu	Bitkinin toprak üstü organları	Tıbbi, Sindirim, Deri hastalıkları, Akne, yara	A-) Bitkinin toprak üstü organları çiçek kısmında açtıktan sonra kaynamış suya bir miktar konularak 15 dakika bekletilir. Suyu zeytin yağı ile karıştırılarak içilir yada akneli, yaralı bölgelere sürülür. Yara, akne tedavisinde kullanılır. Ayrıca sindirim sistemine iyi geldiği belirtilmektedir.
<i>Centaurea depressa</i>	Gökbaş	Yaprak	Gıda	A-) Bitkinin taze sürgünleri, yaprakları dürüm yapılarak tüketilir.
<i>Cichorium intybus</i>	Acı güneş, çiftlik otu	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Ağrı kesici, Mide	A-) Bitkinin yaprak kısmı doğrudan tüketilir, mide ağrısının tedavisinde kullanılır. B-) Bitkinin yaprak kısımları salata yapılarak tüketilir.
<i>Scolymus hispanicus</i>	Diken	Gövde	Tıbbi, Sindirim, Mide	A-) Bitkinin gövdesindeki etli kısım soyularak doğrudan tüketilir. Mideyi rahatlatma amacı ile kullanılır.
<i>Bellis perennis</i>	Çayır papatyası	Çiçek	Tıbbi, Solunum	A-) Bitkinin çiçek kısmı kurutulur, kaynamış suya katılarak 3-5 dakika demlenir, suyu içilir. Solunum hastalıklarının tedavisinde kullanılır.
<i>Doronicum orientale</i>	Sarıçiçek	Çiçek, yaprak	Yem	A-) Bitkinin çiçek, yaprak kısımları hayvanlara yem olarak yedirilir.
<i>Onopordum anatolicum</i>	Galgan	Gövde	Tıbbi, Sindirim, Mide, Böbrek,	A-) Bitkinin gövdesindeki etli kısım çıkarılır, doğrudan yenilerek tüketilir. Mide ağrısının,

Çizelge 5.5 (Devamı)

					Böbrek taşları	şişkinliğinin giderilmesinde ve iştah açıcı olarak tüketilir. B-) Bitkinin kurutulmuş kaynatılır, suyu böbrek kumlarının düşürülmesinde kullanılır.
		<i>Gundelia tournefortii</i> var. <i>tournefortii</i>	Kenger	Meyve	Tıbbi, Deri hastalıkları, Egzama, Basur	A-) Meyve kısmı kavularak tüketilir. Egzama ve hemeroid rahatsızlıklarına iyi geldiği ifade edilmiştir.
		<i>Artemisia campestris</i>	Pelin	Dal, yaprak	Tıbbi, İştah açıcı	A-) Bitkinin yaprak ve dal kısımları kurutulur ve suda kaynatılır, suyu günde 2 fincan tüketilir. Bir hafta uygulandığında iştah açıcı özelliği vardır.
		<i>Achillea biebersteinii</i>	Civanperçem	Yaprak, çiçek	Gıda, Tıbbi, Ağrı kesici, Mide, Solunum, Nefes darlığı	A-) Bitkinin yaprak kısımları kaynatılarak çay şeklinde içilir. Günde 1-2 fincan tüketildiğinde nefes darlığına ve karın ağrısına iyi gelmektedir. B-) Bitkinin yaprak kısımları kaynatılarak çay şeklinde içilir.
		<i>Inula anatolica</i>	Basur otu	Çiçek	Tıbbi, Basur	A-) Bitkinin çiçek kısmı kaynatılarak sarı su elde edilir. Basur bölgesine sürülerek tedavi amaçlı olarak kullanılır.
7	Berberidaceae	<i>Berberis crataegina</i>	Sarıçalı	Yaprak, Meyve	Gıda, Tıbbi, Böbrek, Böbrek taşları, Karaciğer	A-)Bitkinin yaprak kısmının salatası yapılarak tüketilir. Böbrek taşları olduğunda 15-20 gün sık tüketildiğinde böbrek taşlarının düşürülmesinde etkilidir. B-) Yaprak kısmı doğrudan tüketilir. Karaciğer hastalıklarına iyi gelmektedir. (Kızıldağ köyü) C-) Bitkinin yaprak kısmının salatası yapılarak tüketilir. D-) Bitkinin meyve kısmı(üzüm) doğrudan tüketilir.
8	Boraginaceae	<i>Anchusa leptophylla</i> subsp. <i>leptophylla</i>	Ballık Otu, Kuzu Dili	Gövde, Çiçek, Dal	Gıda	A-) Bitkinin toprak üstü kısımları taze iken hamur içine katılarak tüketilir. B-) Bitki büyüdüğü zaman ballık otu ismini alır doğrudan tüketilir.

Çizelge 5.5 (Devamı)

	<i>Cerithe minor</i> subsp. <i>auriculata</i>	Sarıçiçek	Çiçek, Yaprak	Yem	A-) Bitkinin toprak üstü organlarını özellikle çiçek ve yaprak kısımlarını hayvanlar yem olarak tüketir.	
	<i>Anchusa officinalis</i>	Sığırdili	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Şeker ayarlayıcısı	A-) Bitkinin yaprak kısmı haşlanır ve tüketilir. Şeker hastalığına iyi gelir. B-) Bitkinin yaprak kısmı haşlanır ve hamura katılarak börek içerisinde tüketilir.	
	<i>Alkanna tinctoria</i> subsp. <i>glandulosa</i>	Havacıva otu	Kök	Tıbbi, Basur	A-) Bitkinin kök kısmı kaynatılarak suyu içilir, ayrıca hemeroid olan bölgeye sürülürse tedavi edici özelliği vardır.	
	<i>Anchusa azurea</i> var. <i>azurea</i>	Kuzu dili, Ballık otu	Yaprak	Gıda	A-) Bitkinin taze yaprak kısımları haşlanarak hamur içerisine katılır. Börek yapılarak tüketilir.	
	<i>Alyssum desertorum</i> . var. <i>desertorum</i>	Yozmercimek	Meyve	Gıda	A-) Çobanlar tarafında açlığı yatıştırmak amacı ile doğrudan kullanılır.	
	<i>Sisymbrium altissimum</i>	Hardal otu	Yaprak, çiçek	Gıda, Yem	A-) Bitkinin yaprak kısımları yufka arasına sarılarak dürüm şeklinde tüketilir. B-) Bitkinin yaprakve çiçek kısımlarını hayvanlar besin olarak tüketir.	
9	Brassicaceae	<i>Barbarea sp.</i>	Acı tere	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Vücut direnci, Vitamin	A-) Bitkinin yaprak kısmının salatası yapılarak tüketilir, vitamin eksikliğinin giderilmesinde, vücudun direncinin artırılmasında kullanılır. B-) Bitkinin yaprak kısmı doğrudan tüketilir.
		<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Pastariz, bicibici	Yaprak	Gıda	A-) Bitkinin taze yaprakları yufka arasına sarılarak dürüm şeklinde tüketilir.
		<i>Sinapis arvensis</i>	Hardal	Yaprak	Gıda	A-) Bitkinin taze yaprakları haşlanarak borona yemeği yapılarak tüketilir.
		<i>Silene dichotoma</i> subsp. <i>dichotoma</i>	Toklubaşı	Yaprak	Gıda	A-) Toprak üstü kısmının haşlanarak yemeği yapılır, ya da kavrulularak yemeği yapılır. B-) Bitkinin yaprak kısımları haşlanır, yumurta içine kırılarak tüketilir.
10	Caryophyllaceae	<i>Stellaria media media</i>	Kuşekmeği, urgancık,	Yaprak	Gıda	A-) Bitki yufkaya sralarak dürüm şeklinde tüketilir. B-) Bitkinin yaprak kısmı hamur

Çizelge 5.5 (Devamı)

		kazayağı			içerisine katılarak tüketilir.	
	<i>Silene vulgaris</i> var. <i>vulgaris</i>	Toklubaşı	Yaprak	Gıda	A-) Bitkinin yaprak kısmı hamur içerisine katılarak tüketilir. B-) Bitkinin yaprak kısmı yağda kavrulur ve tüketilir.	
	<i>Agrostemma githago</i>	Sakızlıkotu	Çiçek	Tıbbi, Sindirim, Barsak	A-) Bitki kurutulmuş sıcak suya katılarak 3-5 dakika bekletilir ve içilir. Özellikle bağırsak rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılır.	
	<i>Dianthus zonatus</i> var. <i>aristatus</i>	Basur otu	Çiçek	Tıbbi, Basur	A-) Çiçek kısmı kaynatılmış olan suya 3-5 dakika konur, suyu içilir. Basur hastalığına 10-15 seans kullanımından sonra basur hastalığına iyi gelmektedir.	
	<i>Dianthus zonatus</i> var. <i>zonatus</i>	Siğilotu	Çiçek	Tıbbi, Deri hastalıkları, Siğil	A-) Bitkinin çiçek kısmı çiğ olarak yenir ya da çiçek kısmı kaynatılmış suya konularak 3-5 dakika demlenir, suyu içilir. Yaklaşık olarak bir hafta bu metotta tüketilir. Vücuttaki siğillerin tedavisi amacı ile kullanılır.	
	<i>Vaccaria pyramidata</i> var. <i>grandiflora</i>	Mor çiçek	Çiçek, Yaprak	Yem	A-) Bitkinin çiçek kısımları taze olarak hayvanlar tarafından tüketilir.	
11	Chenopodiaceae	<i>Chenopodium album</i>	Sirken	Yaprak	Gıda	A-) Bitkinin yaprak kısmı haşlanılarak kıyılır, böreğe katılarak tüketilir.
		<i>Chenopodium album</i> subsp. <i>album</i> var. <i>album</i> .	Sarı sirken	Yaprak	Gıda	A-) Bitkinin yaprak kısmı kavrulur içine yumurta katılarak tüketilir. B-) Çiçeğin yaprak kısmı haşlanır, hamur içine katılarak börek yapılır.
		<i>Chenopodium foliosum</i>	İt üzümü	Meyve	Gıda	A-) Bitkinin meyve kısmı doğrudan tüketilir.
		<i>Beta trigyna</i> .	Kır ıspanağı	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Sindirim, Mide	A-) Bitkinin yaprak kısmının haşlanılarak tüketilir, midenin rahatlatılmasında, şişkinliğinin giderilmesinde kullanılır. B-) Bitkinin yaprak kısmı ağda kavrulur ve tüketilir.
		<i>Kochia scoparia</i>	Süpürge	Dal, gövde	Ev eşyası	A-) Süpürge haline getirilerek ev eşyası olarak kullanılır.

Çizelge 5.5 (Devamı)

		<i>Atriplex sp.</i>	Tellice	Çiçek	Tıbbi, Vücut direnci, Bağışıklık	A-) Bitkinin çiçek kısmı kaynamış suya konularak 10 dakika beklenir. Çay şeklinde tüketilir. Bağışıklık ve vücut direncinin artırılmasında kullanılır.
12	Cistaceae	<i>Cistus laurifolius</i>	Pinar	Yaprak, dal kısmı	Tıbbi, El sanatları, Boyama, Sindirim, Sütçe hastalığı	A-) Bitkinin toprak üstü organları kaynatılarak içilir, İç hastalıkların tedavisinde kullanılır. B-) Bitkinin çıra kısmı su içerisine atılır, su içerisinde sürekli bekletilir. Günde 1-2 fincan suyu içilir. Sütçe hastalığına iyi gelmektedir.(Yukarıçaybelen, Maçaklı Köyleri) C-) Bitkinin genç yaprak ve dalları ile beraber kaynatılarak yeşil, sarı renkleri ve tonları elde edilir. Birinci kaynamada ana renkler, ikinci ve üçüncü kaynamalarda tonları elde edilir. D-) Kilim dokumacılığında kökboyalı kilimlerin eldesinde kullanılır.
13	Cupressaceae	<i>Juniperus oxycedrus</i> subsp. <i>oxycedrus</i>	Gılı gılı	Yaprak, meyve	Gıda, Tıbbi, Yem, Kolesterol, Şeker ayarlayıcısı	A-) Yaprakları kaynatılarak suyu içilir,iç organların rahatlatılmasında kullanılır. B-) Bitkinin meyve kısmının suyu içilerek şeker ve kolesterol iyi gelmektedir.(Yukarıçaybelen) C-) Meyve kısımlarının kaynatılarak hoşafi yapılarak tüketilir. D-) Yaprakları ve taze sorganları hayvanlara yem olarak yedirilir.
		<i>Juniperus excelsa</i>	Katran ağacı	Gövde	Tıbbi, Sindirim, Enfeksiyon, İltihabın kurutulması, Bağışıklık	A-) Bitkinin gövde kısmı çıra haline getirilir, yüksek sıcaklıkta hava almayan ortamda yakılarak katran elde edilir, cerehatın temizlenmesinde, sindirim hastalıklarında, bağışıklıkta kullanılır. Ayrıca katran eldesi ayrı bölümde ele alınacaktır.
		<i>Juniperus foetidissima</i>	Kokar ardıcı	Yaprak	Tıbbi, Deri hastalıkları, Siğil	A-) Ardıç yaprağı kırılıp, siğilli bölgeye 30-40 seans sürülürse siğilin kaybolmasında etkili olduğu belirtilmektedir.

Çizelge 5.5 (Devamı)

14	Equisetaceae	<i>Equisetum ramosissimum</i>	Kırk kilit	Gövde	Gıda, Tıbbi, Solunum, Sinüzit, Romatizma	A-) Bitkinin gövde kısmı suda kaynatılarak çay şeklinde tüketilir. Sinüzit ve eklem ağrılarının tedavisinde kullanılır. B-) Bitkinin gövde kısmı suda kaynatılarak çay şeklinde tüketilir.
15	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia macroclada</i>	Sütleğen	Gövde	Tıbbi, Enfeksiyon, Sıtma hastalığı	A-) Bitkinin gövde kısmından süt şeklinde sıvı çıkartılır. Sıvı ekmeğe içine damlatılır ve yutulur. Sıvı kısmının sıtma hastalığının tedavisinde etkili olmaktadır.
16	Fabaceae	<i>Vicia cracca</i> subsp. <i>stenophylla</i>	Efek	Çiçek, Meyve	Gıda, Yem	A-) Çiçek ve meyveler çobanlar tarafından aç kalındığında tüketilir. B-) Bitkinin toprak üstü organlarını özellikle çiçek ve meyve kısımlarını hayvanlar yem olarak tüketir.
		<i>Astragalus flavescens</i>	Eşek geveni	Yaprak, çiçek	Yem	A-) Bitkinin yaprak ve çiçek kısımları hayvanlar tarafından doğrudan tüketilir.
		<i>Astragalus microcephalus</i>	Geven	Kök, gövde, yaprak	Gıda, Yem	A-) Çobanlar tarafında bitkinin dikenli kısımları ateşte yakılarak dığlanıyor. Çekiç ya da tokmak ile ezilerek tüketilir. B-) Bitki kurutularak dikenli kısımları yakılır, un haline getirilerek hayvanlara verilir.
		<i>Coronilla varia</i> subsp. <i>varia</i>	Burçak	Çiçek, yaprak	Tıbbi, Solunum	A-) Bitkinin çiçek ve yaprak kısmı kaynatılmış suya konularak demlenir. Günde 1 fincan tüketilir. Solunum gücünü hastalıklarında rahatlatıcı olarak kullanılır.
17	Fagaceae	<i>Astragalus pisidicus</i> .	Söğüt geveni	Toprak üstü kısmı, Yaprak, gövde, çiçek	Tıbbi, Vücut direnci, Bağışıklık sistemi, Kanser	A-) Bitkinin toprak üstü kısımları kaynatılmış suda 15 dakika bekletilir, demlendikten sonra soğutulur. Suyu günde 1-2 fincan tüketilir. Vücudun direncinin artırılmasında, kanser gibi hastalıkların oluşmaması için kullanılır.
		<i>Quercus ithaburensis</i> subsp. <i>macrolepis</i>	Palamut	Bitkinin kupulaları	El sanatları, Boyama	A-) Bitkinin kupulaları kaynatılarak nohut sarısı rengi elde edilir. B-) Bitkinin kupulaları Bayat İlçesine ait Asar mevkiinde bulunan balçık çamuru ile

Çizelge 5.5 (Devamı)

					karıştırılarak siyah renk elde edilir. C-) Kilim dokumacılığında kökboyalı kilimlerin eldesinde kullanılır.	
		<i>Quercus cerris</i> var. <i>cerris</i>	Kızılmeşe	Meyve	Tıbbi, Yem, Enfeksiyon, Basur, Deri hastalıkları, Egzama	A-) Bitkinin palamut kısmı suda kaynatılarak suyunun çıkması sağlanır. Suyu aç karnına 2 kaşık tüketildiğinde hemeroid hastalığının tedavisinde kullanılır. B-) Bitkinin palamut kısmının suyu egzamalı bölgelere sürülerek tedavi amaçlı kullanılır.(Bayat) C-) Bitkinin pelit kısmı hayvanlara yem olarak yedirilir.
		<i>Quercus infectoria</i> subsp. <i>boissieri</i>	Gerçelik	Meyve	Yem	A-) Bitkinin pelit kısmı koyunlara yem olarak yedirilir.
		<i>Quercus pubescens.</i>	Tüylü meşe	Yaprak	Yem	A-) Yaprakları hayvanlara yem olarak yedirilir.
18	Hypericaceae	<i>Hypericum perforatum.</i>	Binbir otu	Toprak üstü organları	Tıbbi, Yem, Ağrı kesici	A-) Bitkinin toprak üstü organları kaynatılmış suya 20 dakika konur. Demlenmesi beklenir, çay şeklinde günde 2 fincan içilir. Ağrı kesici ve yanık tedavisinde kullanılır. Ayrıca iştah açıcı özelliğinin olduğu belirtilmektedir. Küçükbaş hayvanlara yaprak kısımları yem olarak yedirilir.
		<i>Hypericum perforatum</i>	Binbirdelik otu	Yaprak, çiçek	Tıbbi	Çiçek ve yaprak kısımları kurutularak, iç organlarına iyi geldiği belirtilmiştir.
19	Juglandaceae	<i>Juglans regia</i>	Ceviz Kabuğu	Kabuk kısmı	Tıbbi, El sanatları, Boyama, Kanser, Cilt kanseri	A-) Bitkinin yaprağı kurutularak kaynamış suyun içerisine katılarak demlenmeye alınır. Suyu günde 2 fincan içilerek cilt kanserinin tedavisinde kullanılır. B-) Bitkiler kurutulup kazanla kaynatılarak sütlü kahverengi, devetüyü renkleri elde edilir. Birinci kaynama da daha koyu kahverengi, ikinci kaynamada daha açık kahverengi tonları oluşturulur. C-) Kilim dokumacılığında kökboyalı kilimlerin

Çizelge 5.5 (Devamı)

					eldesinde kullanılır.
	<i>Thymus longicaulis</i> subsp. <i>longicaulis</i> var. <i>subisophyllus</i>	Dağ kekiği	Çiçek	Gıda, Tıbbi, Kolesterol, Şeker düşürücü	A-) Bitkinin yağı çıkartılarak kekik yağı şeklinde tüketilir. Kolesterol ayarlayıcısı ve şeker düşürücü amacı ile kullanılır. B-) Bitki kurutularak kaynamış sıcak su içerisine katılarak 3-5 dakika demlenmesi için beklenir ve çay şeklinde tüketilir.
	<i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>typhoides</i> var. <i>typhoides</i>	Yabani nane, Doğuma	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Vücut direnci, Vitamin, Solunum, Grip, nezle, soğuk algınlığı	A-) Bitkinin yaprak kısmı salata yapılarak tüketilir. C vitamini eksikliğinin giderilmesi amacı ile tüketilir. B-) Yaprak kısmı kaynatılmış suya katılır, 3-5 dakika bekletilir, demlenir suyu çay olarak içilir, grip, nezle ve soğuk algınlığının tedavisinde kullanılır. C-) Bitkinin yaprak kısmı kurutularak, baharat amacı ile kullanılır. D-) Bitkinin yaprak kısmı hamura katılarak bök yapılır.
20 Lamiaceae	<i>Teucrium chamaedrys</i> subsp. <i>chamaedrys</i> .	Bodurmamut, sanciotu	Yaprak, çiçek	Tıbbi, Ağrı kesici, Mide, Basur	A-) Bitkinin çiçek ve yaprak kısımları kaynamış suya konur, 3-5 dakika bekletilir, suyu içilir. Yaklaşık 10 seans içilir. Karın ağrısı ve basur tedavilerinde kullanılır.
	<i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>hirtum</i> .	Dağ çayı	Çiçek	Tıbbi, Sindirim, Mide	A-) Bitkinin çiçek kısmı kaynamış suya 3-5 dakika konur, suyu çay olarak içilir. Mide rahatsızlıklarında kullanılır.
	<i>Thymus zygoides</i> var. <i>lycaonicus</i>	Mor kekik	Çiçek	Gıda, Tıbbi, Kalp, damar hastalıkları, Damar açıcılığı	A-) Bitkinin çiçek kısmı kaynatılarak suyu çıkarılır, soğutularak meşrubat şeklinde içilir. Kalp damarlarının açılmasında tedavi amaçlı kullanılır. B-) Bitkinin çiçek kısımları kurutulur, kaynar suda 3-5 dakika bekletilir suyu içilir. C-) Kurutulan çiçek kısımları baharat olarak kullanılır.

Çizelge 5.5 (Devamı)

		<i>Salvia cryptantha</i>	Kır çayı, şapla	Yaprak, çiçek	Gıda, Tıbbi, Solunum, Soğuk algınlığı	A-) Bitkinin yaprak ve çiçek kısımları kaynamış suda 3-5 dakika bekletilerek demlenilmesi sağlanır, çay olarak tüketilir. Soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır. B-) Bitkinin yaprak ve çiçek kısımlar kaynamış suda 3-5 dakika bekletilerek demlenilmesi sağlanır, çay olarak tüketilir.
		<i>Marrubium globosum</i>	Oğul otu	Yaprak	Tıbbi, Kalp, damar hastalıkları, Kalp atışının düzenlenmesi	A-) Bitkinin yaprak kısmı kaynamış suya infüzyon yapılır, suyu çay şeklinde içilir. Kalp atışlarının düzenlenmesinde kullanılır.
		<i>Salvia tomentosa</i>	Karakekik	Yaprak, çiçek	Gıda	A-) Bitkinin yaprak ve çiçek kısımları kaynatılarak demlenmeye alınır ve çay şeklinde tüketilir.
		<i>Salvia virgata</i>	Kır kekiği	Çiçek	Gıda	A-) Kurutulmuş çiçekler tarhanaya katılarak baharat amacı ile kullanılır.
		<i>Phlomis armeniaca</i>	Zorlatma otu	Çiçek	Tıbbi, Ağrı kesici	A-) Bitkinin çiçek kısımlarının yağları çıkarıldığında ağrıyan bölgeye sürüldüğünde, tedavi edici özelliği vardır.
		<i>Thymus sipyleus</i> subsp. <i>sipyleus</i> var. <i>sipyleus</i>	Beyaz kekik	Çiçek	Gıda, Tıbbi, Solunum, Nefes darlığı, grip	A-) Bitkinin çiçek kısmı kurutulur, kaynatılarak çay şeklinde içilir. Nefes darlığına ve gribe iyi geldiği ifade edilmektedir. B-) Bitkinin çiçek kısmı kurutulur, kaynatılarak çay şeklinde içilir.
		<i>Mentha pulegium</i>	Yarpuz	Çiçek	Gıda	A-)Bitkinin çiçek kısmı kurutulur, baharat olarak tüketilmektedir. B-)Bitkinin yaprak ve çiçek kısımları kaynatılarak çay şeklinde içilir.
		<i>Teucrium polium</i>	Acı ot	Gövde	Tıbbi, Basur	A-) Bitkinin gövde kısmı kaynatılarak suyu içilir ve basur bölgesine sürülerek tedavi amaçlı kullanılır.
21	Linaceae	<i>Linum hirsutum</i> subsp. <i>anatolicum</i> var. <i>anatolicum</i> .	Keten	Çiçek	Gıda	A-) Bitkinin çiçek kısmı doğrudan tüketilir.

Çizelge 5.5 (Devamı)

22										
	Santalaceae	<i>Viscum album subsp. album</i>	Bögem, burç	Dal, Yaprak	Gıda, Tıbbi, Solunum, Öksürük, Sindirim, Barsak gaz giderici					A-) Kurutulan bitki kaynamış suya katılarak çay şeklinde içilir, öksürüğe iyi gelir. B-) Dal ve yaprak kısımları Alanyurt mevkiinde kaynamış suda 3-5 dakika bekletilerek çay olarak tüketilir, tansiyonun ayarlanmasında kullanılır. C-) Meyve kısmı kaynamış suyun içerisine katılarak, çay şeklinde tüketilir, barsaklarda gaz giderici olarak kullanılır. D-) Bitki serin, gölgede kurutulur kaynatılarak çay şeklinde içilir. (Bitki yarı parazitir)
		<i>Arceuthobium oxycedri</i>	Ardıç burçu	Gövde	Tıbbi, Nöroloji, Sinirlerin yatıştırılması					A-) Bitkinin gövde ve diğer kısımları kaynatılıp bekletilerek suyu soğuk şekilde 1-2 fincan tüketilir. Bir hafta tüketildiğinde sinirlerin yatıştırılmasında etkilidir.
		<i>Malva sylvestris</i>	Ebegümeçi	Yaprak	Gıda					A-) Yağda kavrulularak yemek şeklinde tüketilir.
23	Malvaceae	<i>Malva neglecta</i>	Ebegümeçi	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Ağrı kesici, Mide					A-) Bitkinin yaprağı kurutulur, kaynamış suyun içerisine katılır 10 dakika demlemeye alınır, tekrar bir süre kaynatılarak beklemeye alınır. Haftada en az bir fincan içilerek mide ağrısının tedavisinde kullanılır. B-) Bitkinin taze yaprakları hamur içerisine katılarak, börek yapılarak tüketilir.(Belkaracaören)
24	Moraceae	<i>Morus nigra</i>	Doğal dut	Meyve	Gıda, Tıbbi, Enfeksiyon, Aft					A-) Bitkinin meyve kısmından marmelat yapılır. Tok karnına bir hafta düzenli olarak tüketildiğinde ağız yaralarına (aft) iyi gelmektedir. B-) Bitkinin meyve kısmı doğrudan tüketilir.
25	Nitrariceae	<i>Peganum harmala</i>	Üzerlik	Kök, gövde, yaprak	Nazar					A-) Bitki közün üstünde yakılıp kokusu ve dumanı tütülüyor. Kokusunun, tütüsünün sevap olduğuna inanılıyor. Gelin ve damada nazar değmemesi için kullanılıyor.

Çizelge 5.5 (Devamı)

26						
		<i>Papaver somniferum</i>	Afyan, haşgaş	Yaprak, Meyve	Gıda, Tıbbi, Ağrı kesici, Bronşit, Solunum hastalıkları	A-) Ağrı kesici olarak kullanılır. B-) Sakinleştirici olarak kullanılır. C-) Alanyurt mevkiinde meyvenin kapsül kısmı kaynatılarak suyu içilir, bronşite iyi geldiği ve rahatlattığı ifade edilmektedir. D-) Yufka arasına dürüm yapılarak tüketilir. E-) Salata yapılarak tüketilir. F-) Doğrudan tuz ile tüketilir.
	Papaveraceae	<i>Chelidonium majus</i>	Kırlangıç otu	Toprak üstü kısmı, Yaprak, gövde, çiçek	Gıda, Tıbbi, Sindirim, basur, Karaciğer, sarılık, Göz hastalıkları, Deri hastalıkları, temriye	A-) Bitkinin toprak üstü kısmından bir miktar kaynamış suyun içerisine koyularak 10-15 dakika demlenmesi sağlanır. Günde 1-2 fincan tüketilir. Birçok hastalığa iyi geldiği belirtilmektedir. Özellikle gözdeki saydam lekelerin tedavisinde etkili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca; karaciğer hastalığına, sarılık, basur ve ciltteki temriye adı verilen hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. B-) Bitkinin toprak üstü kısmından bir miktar kaynamış suyun içerisine koyularak 10-15 dakika demlenmesi sağlanır. Günde 1-2 fincan çay olarak tüketilir.
		<i>Fumaria asepsala</i>	Şahtere	Çiçek	Tıbbi, Enfeksiyon, Mantar, saçkıran	A-) Bitkinin çiçek kısmı kurutulularak kaynar suda 3-5 dakika bekletilerek demlenir ve suyu içilir. Saçkıran (mantar enfeksiyonu) hastalığının tedavisinde kullanılır. B-) Bitkinin suyunun saçkıran bölgeye sürülerek tedavi edilir.
		<i>Papaver dubium</i>	Yaban haşhaşı	Yaprak	Gıda	A-) Bitkinin yaprakları salata yapılarak tüketilir.
27	Pinaceae	<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>pallasiana</i> var. <i>pallasiana</i>	Katran çamı	Gövde, dal	Tıbbi, Enfeksiyon, İltihap kurutulması	A-) Bitkinin gövde kısmında elde edilen çıraların özel bir sistem ile yakılarak katran elde edilir. Elde edilen katranı hayvan sağlığında, insan sağlığında özellikle kemik iltihaplarında osteomyelit hastalarda tedavi amaçlı olarak

Çizelge 5.5 (Devamı)

						kullanılmaktadır. Bu katran eldesi ve kullanımı ile ilgili ayrı bir bölümde özel olarak yer alacaktır.
28	Plantaginaceae	<i>Plantago lanceolata</i>	Sinirli yaprak	Yaprak	Tıbbi, Enfeksiyon, İltihap kurutulması	A-) Bitkinin yaprak kısmı direk olarak iltihaplı bölgeye sürülür. Cerahat akıtmada kullanılır.
		<i>Plantago major</i> subsp. <i>intermedia</i>	Yılanotu	Yaprak	Tıbbi, Enfeksiyon, İltihap kurutulması	A-) Bitkinin yaprak kısmı yaralı bölgeye sarılır, irinin dışarıya çıkmasını sağlar.
29	Plumbaginaceae	<i>Acantholimon ulicinum</i> subsp. <i>lycaonicum</i>	Porsuk	Çiçek, yaprak	Ev eşyası	A-) Süs eşyası olarak evlerde kullanılır.
		<i>Acantholimon acerosum</i> var. <i>acerosum</i>	Keven, Porsuk	Çiçek	Tıbbi, Ev eşyası, Enfeksiyon, Tüberküloz	A-) Bitkinin çiçek kısmı kaynamış suya konularak 10 dakika beklenir. Çay şeklinde tüketilir. Tüberküloz hastalığının tedavisinde kullanılır. B-) Evde süs olarak değerlendirilir.(Şuhut, kuşkayası)
30	Polygonaceae	<i>Rumex scutatus</i>	Ekşimen	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Vitamin ihtiyacı	A-) Yaprak kısmı doğrudan tüketilerek C vitamini ihtiyacının karşılanması amacı ile kullanılır. B-) Yufka arasına dürüm yapılarak tüketilir. C-) Salata yapılarak tüketilir. D-) Doğrudan tuz ile tüketilir.
		<i>Rumex patientia</i>	İlibada, Sabla	Yaprak	Gıda	A-) Yaprak kısmına bulgur sarılarak (sarma) olarak tüketilir. B-) Bitkinin yaprak kısmı haşlanılarak börek içerisine katılarak tüketilir.
		<i>Rumex acetosella</i>	Kuzukulağı	Yaprak	Gıda	A-)Bitkinin yaprak kısımları doğrudan yenir. B-)Bitkinin yaprak kısmı yufka içerisine sarılarak dürüm şeklinde tüketilir.
Çizelge 5.5 (Devamı)		<i>ex crispus</i>	Evelik	Yaprak	Gıda	A-) Bitkinin yaprak kısmı haşlanır, bulgurdan iç hazırlanır, içerisine konularak pişirilir yemek olarak tüketilir.
		<i>Polygonum cognatum</i>	Çobanekmeği	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Vücut direnci	A-) Bitkinin yaprak kısmının salatası yapılarak tüketilir, vücut direncinin kazanılması amacı ile

Çizelge 5.5 (Devamı)

						kullanılır. B-) Bitkinin yaprak kısmı tuza banılarak doğrudan yenir.
		<i>Rumex tuberosus</i> subsp. <i>tuberosus</i>	Eksikulağ	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Vücut direnci, Vitamin	A-) Bitkinin yaprak kısmının salatası yapılarak tüketilir, vitamin eksikliğinin giderilmesinde, vücudun direncinin artırılmasında kullanılır. B-) Bitkinin yaprak kısmı doğrudan tüketilir.
31	Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i>	Temizlik otu	Yaprak	Gıda	A-) Bitkinin toprak üstü organları özellikle yaprak kısmı yoğurt içerisine katılarak tüketilir. B-) Bitkinin toprak üstü organları özellikle yaprak kısmı salata yapılarak tüketilir.
32	Primulaceae	<i>Lysimachia vulgaris</i>	Mersin	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Sindirim	A-) Bitkinin yaprak kısımları kurutulur, kaynamış suda 3-5 dakika bekletilir. Suyu günde 1-2 fincan içilir. Sindirim organlarının tedavisinde kullanılır. B-) Bitkinin yaprak kısımları kurutulur, kaynamış suda 3-5 dakika bekletilir. Suyu günde 1-2 fincan içilir.
		<i>Nigella sativa</i>	Çörek otu	Tohum	Tıbbi, Solunum, Nefes darlığı, Bağışıklık	A-) Bitkinin tohum kısmı doğrudan yenilerek tüketilir. Ayrıca bal içerisine karıştırılarak tüketilir. Nefes darlığına ve bağışıklık rahatsızlıklarına iyi gelmektedir.
33	Ranunculaceae	<i>Ranunculus ficaria</i> subsp. <i>ficariiformis</i>	Sarıçiçek, düğün çiçeği, mayıs çiçeği	Çiçek	Tıbbi, Basur, Deri hastalıkları, Egzama	A-) Bitkinin çiçek kısmı kaynamış suya konularak 10 dakika beklenir. Çay şeklinde tüketilir. Hemeroid ve egzama hastalıklarının tedavisinde kullanılır.
		<i>Adonis aestivalis</i> subsp. <i>aestivalis</i>	Tavukgötü	Gövde	Yem	A-) Bitkinin gövde kısımları hayvanlar tarafından tüketilmektedir.
34	Rhamnaceae	<i>Rhamnus rhodopeus</i> subsp. <i>anatolicus</i>	Yağlıcan çehri, Karaköken	Meyve	Tıbbi, Diyet, Zayıflatıcı, Şeker ayarlayıcısı	A-) Bitkinin meyve kısmı doğrudan tüketilir. Zayıflatıcı ve şekeri ayarlayıcı olarak kullanılır.
35	Rosaceae	<i>Pyrus elaeagnifolia</i> subsp. <i>elaeagnifolia</i>	Ahlât	Meyve	Gıda, Tıbbi, Kalp, damar hastalıkları,	A-) Bitkinin yaprak kısımları sıcak suya katılarak, kaynatılmadan çay şeklinde infüzyon

Çizelge 5.5 (Devamı)

			Hipertansiyon	yapılarak içilir. Hipertansiyon düşürücü özelliği vardır. Tansiyon dengelenmesi amacı ile kullanılır. B-) Meyvesi doğrudan yenilerek tüketilir. C-) Kaynatılarak meşrubat olarak içilir.
<i>Rosa hemisphaerica</i>	Gündöndü çiçeği	Meyve	Gıda	A-) Bitkinin meyve kısımları doğrudan tüketilir.
<i>Rosa canina</i>	Kuşburnu	Meyve	Gıda, Tıbbi, Barsak, Üre tedavisi, Basur, Mide ülseri	A-) Bitkinin meyve kısmı kurutulur, suyun içerisinde uzun süre kaynatılır, marmelata dönüştürülür. Günde bir öğün düzenli olarak tüketildiğinde bir aylık seans sonucunda böbrek rahatsızlıklarında (üre) ve basur tedavilerinde kullanılır. B-) Bitkinin meyve kısmı kaynatılır, ezilerek elekten geçirilir soğutulmuş olarak içilir. Barsak tutukluğuna ve mide ülserine iyi gelmektedir. (Yukarıçaybelen, Maçaklı Köyleri) C-) Bitkinin meyve kısmının marmelatı yapılır. D-) Bitkinin meyve kısmı kaynamış suya katarak 3-5 dakika bekletilir ve çay şeklinde tüketilir.
<i>Crataegus monogyna. subsp. monogyna.</i>	Öküzgötü	Meyve	Gıda, Tıbbi, Solunum, Soğuk algınlığı	A-) Bitkinin meyve kısmı kaynatılmış suya katılarak 3-5 dakika demlenir çay şeklinde tüketilir. Soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır. B-) Bitkinin meyve kısmının marmelatı yapılır.
<i>Prunus divaricata subsp. divaricata</i>	Yabani erik	Meyve	Gıda, Tıbbi, Vücut direnci, Vitamin	A-) Bitkinin meyvesi tüketilerek vitaminsizlik ihtiyaçlarının karşılanması amacı ile kullanılır. B-) Bitkinin meyve kısmı doğrudan yenerek tüketilir.
<i>Geum urbanum</i>	Dağçayı, meryemotu	Kök	Tıbbi, Solunum, Grip, nezle	A-) Bitkinin kök kısmı sıcak suda 3-5 dakika kaynatılır. 3-5 dakika suda bırakılır, suyu içilir. Grip, nezle rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılır.

Çizelge 5.5 (Devamı)

		<i>Crataegus aronia</i>	Alıç	Meyve	Gıda	A-) Bitkinin meyve kısmı doğrudan tüketilir.
		<i>Malus sylvestris</i> subsp. <i>orientalis</i> var. <i>orientalis</i>	Dağ elması	Meyve	Gıda	A-) Bitkinin meyvesi kurutulur, daha sonra suda kaynatılarak hoşafi yapılarak kullanılır.
		<i>Crataegus orientalis</i> . var. <i>orientalis</i>	Ahlât	Meyve, dal	Gıda, Tıbbi, Şeker ayarlayıcısı, Romatizma	A-) Bitkinin dal uçları ve sürgün kısımları kaynatılır elde edilen su soğutularak sabahları aç karnına bir fincan içildiğinde bir hafta seans uygulandığında şeker hastalığının düzene girmesini sağlar. B-) Meyve kısımları doğrudan tüketilerek romatizma tedavisinde kullanılır.(Belkaracaören) C-) Bitkinin meyve kısmının turşusu kurulur, kışın tüketilir.
		<i>Cerasus vulgaris</i>	Yozvişne	Meyve	Gıda, Tıbbi, Böbrek, İdrar söktürücü	A-) Bitkinin meyve sapı kaynatılır, suyu günde 1-2 fincan tüketilir. İdrar söktürme amacı ile kullanılır. B-) Bitkinin meyve kısmının kompostası yapılarak tüketilir.
		<i>Prunus armeniaca</i>	Kayısı kurusu	Meyve	Gıda, Tıbbi, Sindirim, Barsak	A-) Bitkinin meyve kısmı doğrudan tüketilir. Barsak rahatsızlıklarına iyi gelmektedir. B-) Bitkinin meyve kısmı kaynatılır, hoşafi yapılarak tüketilir.
		<i>Cotoneaster nummularia</i>	Muşmula	Meyve	Gıda	A-) Bitkinin kırmızı meyve kısımlarının reçeli yapılarak tüketilir. B-) Bitkinin kırmızı meyve kısımları kaynatılarak çay şeklinde içilir.
36	Salicaceae	<i>Salix alba</i>	Söğüt	Yaprak	Tıbbi, Ağrı kesici, Mide, Solunum, Nefes darlığı	A-) Bitkinin yaprağı kurutulur, kaynamış suyun içerisine katılır 10 dakika demlemeye alınır, tekrar bir süre kaynatılarak beklemeye alınır. Haftada en az bir fincan içilerek karın ağrısının ve nefes darlığının tedavisinde kullanılır.
37	Scrophulariaceae	<i>Linaria genistifolia</i> subsp. <i>genistifolia</i>	Geyşenik, Meryem otu	Çiçek	Yem	A-) Bitkinin toprak üstü organlarını özellikle çiçek kısmını hayvanlar yem olarak tüketir.

Çizelge 5.5 (Devamı)

	<i>Linaria genistifolia</i> subsp. <i>confertiflora</i>	Geyşenik, Meryem otu	Yaprak, çiçek	Tıbbi, Deri hastalıkları, Egzama	A-) Bitkinin yaprak ve çiçek kısımlarının suyu çıkarılarak egzamalı bölgelere günde 2-3 kez sürülerek tedavi edilmek amacıyla kullanılmaktadır.	
	<i>Verbascum sp.</i>	Öküz kuyruğu, sığırkuyruğu	Çiçek, Yaprak	Tıbbi, Solunum, Astım, nefes darlığı, Deri hastalıkları, Siğil, egzama	A-) Bitkinin çiçek ve yaprak kısımları kurutulup kaynar suda 3-5 dakika bekletilir, demlenir çay şeklinde içilir. Astım, nefes darlığının tedavisinde kullanılır. Ayrıca suyunu egzamalı bölgeye sürüldüğünde tedavi edici özelliği vardır. Siğil ve deri hastalıklarının tedavisinde de aynı yöntem kullanılır.	
	<i>Linaria grandiflora</i>	Sarışın	Yaprak, çiçek	Yem	A-) Bitkinin yaprak ve çiçek kısımları hayvanlara yem olarak tüketilir.	
	<i>Urtica dioica</i>	Isırgan	Yaprak	Gıda, Tıbbi, Kanser, Lösemi	A-) Kanser tedavisinde özellikle kan kanseri (lösemi) tedavisinde kullanılır. B-) Toprak üstü kısmının suda kaynatılarak meşrubat şeklinde içilir. C-) Toprak üstü kısmının soğan ve domates ile kavrulup yemek yapılır. D-) Bitkinin toprak üstü kısmının(yaprak) Haşlanılarak börek yapılır.	
38	Urticaceae	<i>Urtica urens</i>	Dağlayan	Yaprak	Tıbbi, Kanser, Cilt kanseri	A-) Bitkinin yaprak kısımları haşlanılarak suyu çıkartılıp meşrubat şeklinde içilir. Cilt kanserinin tedavisinde kullanılır.
		<i>Urtica pilulifera</i>	Isırgan otu	Yaprak	Gıda	A-) Bitkinin yaprak kısmı 10-15 dakika kaynatılarak suyu çay şeklinde tüketilir. Faydalı olduğu inancı vardır.

Çizelge 5.5 (Devamı)

39	Zygophyllaceae	<i>Tribulus terrestris</i>	Çoban çökerten	Çiçek, yaprak, kök	Gıda, Tıbbi, Böbrek, Böbrek kumları, Basur	A-) Bitkinin yaprak kısımları dürüm yapılarak tüketilir. Ayrıca yağı çıkartılarak içilir, böbrek kumlarına iyi gelmektedir. B-) Bitkinin yağı basur olan bölgeye sürülerek tedavi amaçlı kullanılır. C-) Bitkinin yaprak kısımları dürüm yapılarak tüketilir.
----	----------------	----------------------------	----------------	-----------------------	--	---

2012-2014 yılları arasında Afyonkarahisar ve civarında yerleşim alanlarında yapılan etnobotanik araştırmalarında şu sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Yöre halkı bitkileri tanıyarak ve bitkilerden yararlanarak, elde ettikleri bilgileri nesilden nesile aktarmıştır. Etnobotanik bilgiler, yörede yaşayan 200'e yakın halkla irtibata geçilerek, bitkilerden anlayan, kullanan, tecrübe edinen 46 kişi ile detaylı görüşülmüş ve röportaj edilmiştir. Bitkiyi tanıyanların daha çok yaşlı nitelendirdiğimiz yaş grubunda olduğu ve bu gruptan daha sağlıklı bilgiler edinildiği görülmüştür. Bitkilerle iletişim içerisinde olan halkın bir kısmının çiftçilik ile uğraştığını, bir kısmının serbest meslek (obanlık) yaptığını görmekteyiz.

İnsanların yüzyıllarca geleneksel metotlarla kazandığı etnobotanik bilgi ve kùltürün giderek kaybolduğunu görmekteyiz. Özellikle günümüzde alım gücünün artması, refah düzeyinin yükselmesi, bitkilerden yararlanma kùltürünü azalttığını, halkın hazır yiyeceklere yöneldiğini, kùltür bitkilerini kullandığını, tıbbi ve ilaç kullanımlarını da hazır eczanelerden aldıkları ilaçlarla ve kimyasal yollarla çözdüğünü anlamaktayız. Alım gücünün zayıf olduğu bölgelerde halkın etnobotanik kùltüre daha çok yaklaştığını tespit etmekteyiz.

Özellikle köy ve kasabalarda eczanelerin olmaması, ekonomik düzeyin zayıf olması, bitkilerle iletişimi artırmış ve ihtiyaçlarının karşılanmasında, nesillerinden kazandıkları kùltürle çözmeye çalıştıklarını ve halkın bazı tıbbi problemleri çözmede başarılı olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda toplanan veriler, Türkiye'de yapılan bazı çalışmalarla, karşılaştırıldığında; bitkilerin isimlendirilmesinde, kullanım amaçlarında, kullanım biçimlerinde bazı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlardan bazıları şöyledir:

Agrostemma githago bitkisinin çalışma alanında tıbbi amaçlı özellikle bağırsak ve sindirim problemlerinde kullanılırken, Vural (2008) alışmasında kullanılmadığı, Alpaslan (2012) alışmasında yine kullanılmadığı, Sargın (2013) alışmasında tıbbi amaçlı kullanıldığı, ilave olarak da süs amaçlı değerlendirildiği ortaya çıkmıştır.

Amaranthus retroflexus bitkisinin çalışma alanında gıda amaçlı kullanıldığı, Vural (2008) ve Alpaslan (2012) çalışmalarında kullanılmadığı, Sargın (2013) çalışmasında ise tıbbi amaçlı kullanıldığını özellikle nezle ve grip rahatsızlıklarının çözümünde etkin olduğunu karşılaştırmada görebilmekteyiz. Ayrıca bitkinin çalışma alanında paşa pancarı ve kızılbaşak gibi farklı isimlerle nitelendirildiği tespit edilmiştir.

Bellis perennis bitkisinin yörede çayır papatyası olarak adlandırılmakta ve tıbbi amaçlı kullanılmakta, solunum problemlerinin giderilmesinde, halk yararlanmaktadır. Diğer karşılaştırma yapılan çalışmalarda kullanılmadığını görmekteyiz.

Capsella bursa-pastoris bitkisinin araştırma alanında gıda olarak tüketildiği Vural (2008) çalışmasında gıda ve yem olarak tüketildiği, Alpaslan (2012) 'de gıda ve tıbbi olarak faydalandığı, Sargın (2013) çalışmasında ise gıda, tıbbi, yem ve diğer amaçlı kullanıldığını çalışmaların karşılaştırılmasında fark edilmektedir. Karşılaştırma yapılan çalışmalarda gıda kullanım amacının ortak olduğunu görmekteyiz.

Cerinth minor subsp. *auriculata* bitkisinin araştırma alanında hayvanlara yem olarak verilmekte, hayvanlar gıda olarak tüketmekte, eskiden yöre halkı kıtlık durumlarında gerekirse gıda olarak tüketebildiğini belirtmekte, Vural (2008) çalışmasında ise yine hayvanlara yem olarak kullanıldığını belirtmektedir. Alpaslan (2012) ve Sargın (2013) çalışmalarında ise kullanılmadığı görülmektedir.

Chelidonium majus kırlangıç otu olarak isimlendirilen bitkiyi araştırma alanındaki halk özellikle gıda amaçlı ve tıbbi amaçlı kullanmakta, karaciğer ve basur gibi hastalıklarının tedavisine iyi geldiğini belirtmektedir. Vural (2008) ve Alpaslan (2012) çalışmalarında kullanılmadığı, Sargın (2013) çalışmasında ise tıbbi amaçlı siğil tedavilerinde kullanılmaktadır. Bazı bölgelerde tıbbi kullanımları, amaçları farklılık göstermektedir. Bitkinin farklı amaçlarla değerlendirildiğini fark etmekteyiz.

Dianthus zonatus var. *zonatus* bitkisinin karşılaştırma yapılan çalışmalarda hemen hemen aynı isim ve aynı amaçla kullanıldığını görmekteyiz. Vural (2008), Alpaslan (2012), Sargın (2013) çalışmalarında ve çalışma alanımızda siğil tedavisi için kullanılmaktadır.

Dracunculus vulgaris taksonu, yörede deli ot olarak isimlendirilmekte ve yöre halkı

tarafından tıbbi amaçlı enfeksiyon hastalıklarında iltihap kurutucu olarak kullanıldığı görülmekte, diğer çalışma alanları ile karşılaştırıldığında Vural (2008), Alpaslan (2012), Sargın (2013) çalışmalarında kullanılmamaktadır.

Hypericum perforatum taksonu çalışma alanında ve karşılaştırma yapılan çalışmalarda tıbbi amaçlı kullanıldığını, dolayısıyla diğer çalışma alanları ile paralellik göstermektedir.

Portulaca oleracea temizlik otu, olarak hemen hemen karşılaştırma yapılan çalışmalarda aynı isimle adlandırılmaktadır. Kullanım amacı da Alpaslan (2012) çalışma dışında gıda amaçlı tüketildiğini görmekteyiz.

Urtica dioica bitkisi karşılaştırma yapılan tüm çalışma alanlarında ısırgan olarak isimlendirilmekte, kullanım amaçları da gıda ve tıbbi olduğu belirtilmektedir.

Vaccaria pyramidata var. *grandiflora* bitkisi yörede, çalışma alanında hayvanlara yem olarak kullanılmakta, diğer çalışma alanlarında ise kullanılmamaktadır.

Yukarıdaki karşılaştırmalı bilgilere göre bazı bitkilerden örnekleme yapılmıştır, diğer çalışma alanlarındaki araştırmalarla yukarıdaki sonuçlara varılmıştır. Aşağıdaki şu sonucu da ifade edebiliriz:

Bitkinin yerel isimlendirilmelerinin bazılarında benzerlik, bazılarında farklı adlandırılmakta, kullanımının yöreden yöreye farklılık gösterdiği, bu farklılığın oluşması halkın bitkilerle iletişim sıklığını, ilgi durumunu, bitkinin nesilden nesile aktarımını, imkânları ve çevre koşulları oluşturabileceği kanaatine varılabilmektedir.

Çalışmanın diğer kısmı ile ilgili olarak; Çatağıl, Doğlat, Kürtyurdu ile Bayat civarında *Pinus nigra* subsp. *pallasiana*'dan elde edilen katran yöre halkı tarafından etkin şekilde kullanılmaktadır. Spesifik olarak osteomiyelit hastanın şifa olması görülmüş, bunun gibi katranın yeni yöntemlerle geliştirilerek tıp alanında daha verimli hale gelmesi sağlanmalıdır. Katran ile ilgili çalışmaların çok yaygın olmadığı, çalışmalarla faydalı olma teknikleri artırılabilmesi kanısı oluşmaktadır.

Çalışma ile alakalı yapılabilecek öneriler şunlardır:

- Etnobotanik çalışma alanlarında bitkiyi iyi tanıyan, bilen, kaynak kişi ile görüşülmeli, hatta bu kişiler yörede bulunmalı.
- Etnobotanikçi bitkileri yarım tanıyan ya da eksik bilen kişilerin bilgilerini kayıt altına almamalıdır. Çünkü bilgiler eksik ya da yanlış olabilir.
- Etnobotanikçiler bitkileri latince ve yöresel adlarını iyi bilmeli, hatta flora çalışmalarındaki taksonların yayılış durumlarını da iyi bilmelidir.
- Etnobotanikçiler çalışma alanındaki kaynak kişilerin bilgilerini başka kaynak kişilerle teyit etmelidir. Bu aşamadan sonra bilgiler kayıt altına alınmalıdır.
- Etnobotanik çalışmalarda muhakkak çevreyi iyi bilen, tanıyan, araştırmacılardan seçilmeli ve bitki teşhisinin iyi yapılması sağlanmalıdır.

6. KAYNAKLAR

- Acar, H. (2012). Afyonkarahisar'daki jipsli topraklar ile bitki örtüsü ilişkisi. Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Akçiçek, E., Vural M. (2003). Kumalar dağı (Afyon) ve çevresindeki bazı bitkilerin yöresel adları ve etnobotanik özellikleri, *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, (10) 2: 151-162.
- Akdeniz, S. (2009). Ayaş-Kazan-Yenikent arasında kalan bölgenin florası. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Alpınar, K., Kışlak. (2002). (Yayladağı-Hatay) hakkında etnobotanik bir araştırma, *Ot Sistematik Botanik Dergisi* (11) 2:150
- Alpaslan, Z. (2012). Ergan dağı (Erzincan)'nın etnobotanik özellikleri. Yüksek lisans tezi, Erzincan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Anonim 2001a: Afyonkarahisar kütüğü cilt 1 S 01-72 2001.
- Anonim 2011:Afyonkarahisar Meteorolojik iklimsel veriler. *AfyonkarahisarMeteoroloji Müdürlüğü*, 1975-2012
- Bağcı, Y. (2000). Aladağlar (Yahyalı, Kayseri) Ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri, *Ot Sistematik Botanik Dergisi* (10) 2 : 112
- Başaran, C. (2002). Geçmişten günümüze Bayramiç. T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara, 436
- Baytop, T. (1984). "Türkiye'de Bitkilerle Tedavi: Geçmişte ve Bugün", İst. Üniv. Yay. No: 3255, İstanbul.
- Bulut, G.E. (2008). Bayramiç (Çanakkale) Yöresinde Etnobotanik Araştırmalar Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, (Doktora Tezi) 463s.
- Brummit, R.K., Powel, C.E. (1992). Authors of Plant Names, *Royal Botanic Gardens*, 732p, Kew
- Cavaleiro, C., Pinto, E., Gonçalves. M.J. and Salgueiro, L. (2006). Antifungal activity of Juniperus essential oils against dermatophyte, Aspergillus and Candida strains. *J Appl Microbiol* 100(6): 1333-1338.

- Chavesse, D.C. and Yap, H.H (Eds). (1997). Chemical Methods for the Control of Vectors and Pests of Public Health Importance, Geneva, Ref: WHO/CTD/WHOPES/97.2, *Bulletin WHO*. **1997**:1-138.
- Cotton, C.M. (1996). Ethnobotany Principles and Applications, John Wiley & Sons, Chichester, 424s.
- Crimaldi, D.A. (1996). Amber. Window to the Past, American Museum of Natural History. New York, N, USA: Harry N. Abrams, Inc.
- Davis, P.H. (1965-1985). “Flora of Turkey and East Aegean Islands”, Edinburg Uni. Press, vol.1-9, Edinburg.
- Deniz, L., Serteser, A. ve Kargioğlu, M. (2010). “Uşak Üniversitesi ve yakın çevresindeki bazı bitkilerin mahalli adları ve etnobotanik özellikleri”, AKÜ Fen Bilimleri Dergisi, 01,57-72.
- Egenberg, MI., Holtekjolen AK. and Lundanes, E. (2003). Characterisation of naturally and artificially weathered pine tar coatings by visual assessment and gas chromatography–mass spectrometry. *Journal of Cultural Heritage*, **4**:221-241.
- Emberger, L. (1952). Sur le quotient pluviothermigue. *Comptes Rendus De L Academie Des Sciences* **234**, 2508-2510.
- Erinç, S. (1984). Klimatoloji ve Metotları, İ.T.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü, İstanbul.
- Ezer, N. ve Avcı, K. (2004). Çerkeş (Çankırı) yöresinde kullanılan halk ilaçları, *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*
- Girişgin, A.O., Çakmak, İ., Seven-Çakmak, S. ve, Aydın, L. (2007). Varroa’ya Karşı Ardiç Katranı Dumani Etkili mi? *Uludağ Arıcılık Dergisi*, **6**:132–134.
- Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T. and Baser, K.H.C. (eds), (2000). “Flora of Turkey and the East Aegean Islands”, Edinburgh University Press, vol. 11, Edinburgh.
- Güner, A., Aslan, S., Ekim, T., Vural, M. and Babaç, M.T., (edlr.), (2012. “Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)”. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını, İstanbul
- Hus, S. (1945). Ormanlarımızdan katran ve zift çıkarılması imkânları (Possibilities of katran and pitch production from our forests). *Orman ve Av*, **6**:176-180.
- Işık, S., Gönüz A., Arslan Ü. ve Öztürk M. (1995). Afyon ilindeki türlerin etnobotanik özellikleri, *Ot Sistematik Botanik Dergisi* (9) **2** : 115

- İlçim, A. ve Varol, A. (1996). Hatay ve K. Maraş (Türkiye) illerindeki bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri, *Ot Sistematik Botanik Dergisi* (10) 3 : 130
- Kargıoğlu, M., Cencki, S., Serteser, A., Evliyaoğlu, N., Konuk, M., Kök, M.Ş. ve Bağcı, Y. (2008). *Human Ecology*, An Ethnobotanical Survey of Interior-West Anatolia, Turkey
- Kargıoğlu, M., Cencki, S., Serteser, A., Konuk, M. ve Vural, G. (2010). *Human Ecology*, Traditional uses of wild plants in the middle Aegean region of Turkey
- Kurt, Y., Kaçar, SM, ve Işık, K. (2008). Traditional tar production from *Cedrus libani* a richthe Taurus mountains in southern Turkey. *Economic Bot.*, **62(4)**: 615-620.
- Pieroni, A., Muenz, H., Akbulut, M., Başer K.H.C. ve Durmuşkahya, C. (2005). Traditional phytotherapy and trans-cultural pharmacy among Turkish migrants living in Cologne, Germany. *J Ethnopharmacol*, **102(1)**:69-88.
- Saday, H. (2009). Güzeloluk köyü ve çevresinin (Erdemli/Mersin) etnobotanik özellikleri. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Fakültesi.
- Saraç , (2013). Rize ili etnobotanik özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sargın, (2013). Alaşehir ve çevresinde (Manisa) tarımsal biyoçeşitlilik ve etnobotanik araştırmaları Agricultural biodiversity and ethnobotanical survey of Alaşehir (Manisa) and its surrounding area
- Sayar, A., Güvensen, A., Özdemir, F. ve Öztürk, M. (1995). Muğla (Türkiye) ilindeki bazı türlerin etnobotanik özellikleri, *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, **2: 68**
- Şimşek, I., Aytekin, F., Yeşilada, E. ve Yıldırım, Ş. (2001). Ankara, Gölbaşı'nda yabancı bitkilerin kullanılış amaçları ve şekilleri üzerinde bir araştırma, *Ot Sistematik Botanik Dergisi*
- Vural, M., Karavelioğulları, F.A., Keskin, M. ve Polat, H. (1997). Çiçekdağı (Kırşehir) ve çevresinin etnobotanik özellikleri. *Ot Sistematik Botanik Dergisi*
- Vural, G. (2008). "Honaz Dağı ve Çevresindeki Bazı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri" Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 158s.
- Yeşilada, E., Honda, G., Sezik, E., Tabata, M., Fujita, T., Tanaka, T., Takeda, Y., ve Takaishi, Y. (1995). Traditional Medicine in Turkey V: Folk Medicine in the Inner Taurus Mountains, *Journal of Ethnopharmacology*.

Yılmaz, N. (1999). “Denizli-Çivril civarının etnobotaniği”, Diploma Çalışması, Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü Botanik A.B.D. Bornova İzmir.

6.1. İnternet Kaynakları

Erişim Tarihi

1. <http://www.cografya.gen.tr> 01.01.2014
2. <http://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/yillik-toplam-yagis-verileri.aspx?m=afyonkarahisar#sfB> 26.05.2014
3. <http://www.tubives.com/> 20.04.2014

7. ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Süleyman ARI

Doğum Tarih : 04.12.1978

Unvanı : Doktora

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Biyoloji	Osmangazi Üniversitesi	1999
Y. Lisans	Biyoloji	Osmangazi Üniversitesi	2007
Doktora	Moleküler Biyoloji ve Genetik	Afyon Kocatepe Üniversitesi	2014

Yüksek Lisans Tez Başlığı ve Tez Danışman(lar)ı :

Büyükyağla (Eskişehir) Florası Üzerine Bir Çalışma, Danışman: Prof. Dr. Atilla OCAK

Doktora Tezi/ S. Yeterlik Çalışması/Tıpta Uzmanlık Tezi Başlığı ve Tez Danışman(lar)ı :

Afyonkarahisar ve Civarında Halk Tarafından Kullanılan Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri, Danışman Doç. Dr. Mustafa KARGIOĞLU

Görevler :

Görev Ünvanı	Görev Yeri	Yıl
Biyoloji Öğretmeni ve İdarecilik	Milli Eğitim Bakanlığı	1999 - 2011
İl SYD Vakfı Müdürü	Afyonkarahisar Valiliği/İl SYD Vakfı Müdürlüğü	2011 -

Ödüller:

Belgeler	Açıklama	Sayı -Yıl
Başarı Belgesi	Afyonkarahisar Valisi İrfan BALKANLIOĞLU tarafından başarılı çalışmalar gösterme üzerine verilen başarı belgesi	Sayı :07 Tarih: 12.07.2012
Başarı Belgesi	Afyonkarahisar Valisi İrfan BALKANLIOĞLU tarafından titiz, özverili ve gayretli çalışmalar üzerine verilen başarı belgesi	Sayı :87 Tarih: 24.10.2013

ESERLER

Ulusal ve uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler :

S. Arı., M. Kargıoğlu. ve M. Temel. "Düzağaç Akdeğirmen Barajının Bazı Fiziko-Kimyasal Özellikleri", AKU J. Sci. Eng. 13 (2013) 011002 (9-14)

S. Arı., A. Ocak. ve D. Öztürk. "Büyükyayla (Eskişehir) Florasına Katkılar", AKU J. Sci. Eng. 13 (2013) 011003 (15-24)

S. Arı., ve M. Kargıoğlu., M. Temel. ve M. Konuk. " Traditional Tar Production from Anatolian Black Pine [*Pinus nigra* Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe var. *pallasiana*] and its Usages in Afyonkarahisar, Inner-West of Turkey", Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine (2014) (Tezden yayınlanan makale)

ULUSAL KONGRELER VE SEMPOZYUMLAR

Ulusal Sempozyumlar:

İ. Erol., U. C. Erişmiş., M.Kilit. ve S.Arı. 'Beyaz Kan Su' Sempozyumu, Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü & AKÜ Sempozyumu ,Mart 2013,AKÜ Konferans Salonu

S. Arı., M. Kargıoğlu. ve M. Temel. Bayat (Afyonkarahisar) Kilimlerinde Kök Boyası için Kullanılan Bitkiler ve Elde Edilişİ. Ulusal Botonik Kongresi, 25-28 Ekim 2014, Antalya

PROJELER

1- "Yollar Engel Değil Projesi" Zafer Kalkınma Ajansı. 2013 Proje Koordinatörü(Yöneticisi) 0165 nolu proje

EKLER

Ek 1 Afyonkarahisar semt pazarında doğal bitki satan köylü (S. ARI 2013)

Ek 2 Çatallı köyünde doğal bitki toplayan halk (S. ARI 2013)

Ek 3 Afyonkarahisar Bayat ilçesinde doğal bitkilerden boyanmış yün iplikler
(S. ARI 2013)

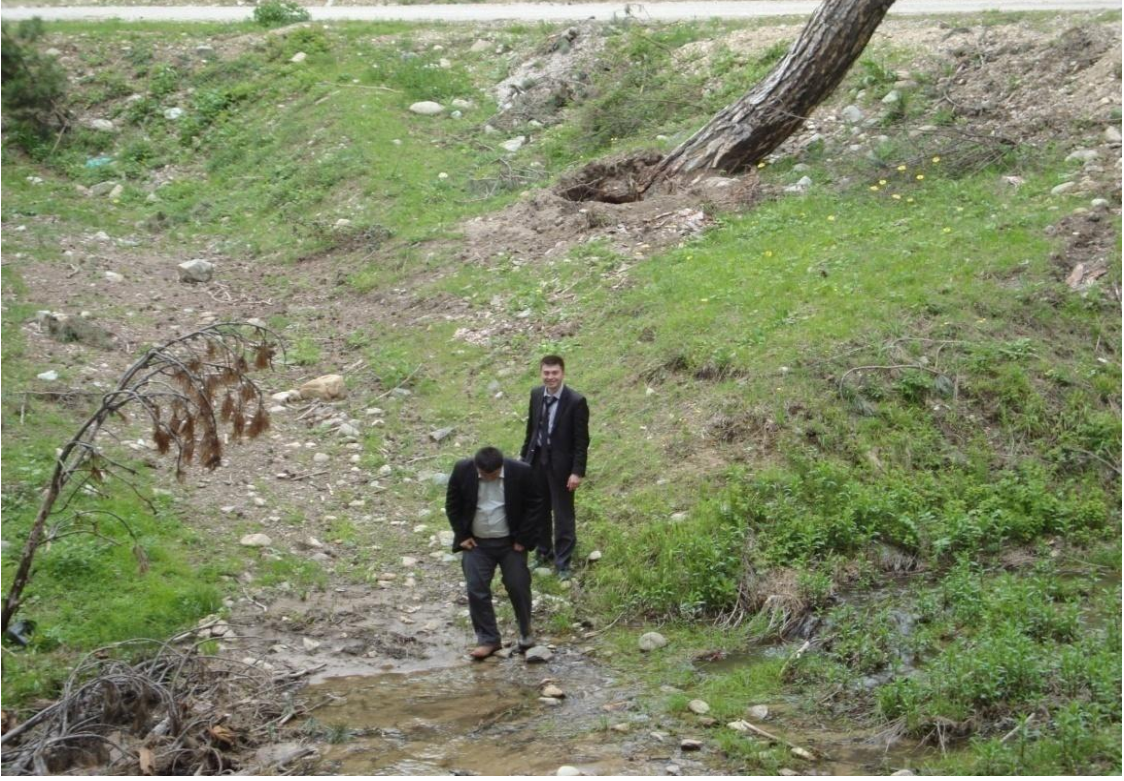
Ek 4 Afyonkarahisar Bayat ilçesinde doğal bitkilerden kök boya işlemi
(S. ARI 2013)

Ek 5 Afyonkarahisar Bayat ilçesinde kök boyadan yapılan iplerin kurutma işlemi (S. ARI 2013)

Ek 6 Afyonkarahisar Değirmenayvalı kasabasında halk ile görüşme (S.ARI 2013)

Ek 7 Afyonkarahisar yörük mezarı köyünde kullanılan bitkilerin araziden toplanması (S. ARI 2013)

Ek 8 Afyonkarahisar yörük mezarı köyünde röportaj hazırlığı (S. ARI 2013)

Ek 9 Afyonkarahisar Fethibey kasabasında görüşme (S. ARI 2013)

Ek 10 Afyonkarahisar Fethibey kasabasında çalışma anı (S. ARI 2013)

Ek 11 Afyonkarahisar Sarık köyünden köylü ile röportaj (S. ARI 2013)

Ek 12 Afyonkarahisar Sarık köyünden köylü ile röportaj (S. ARI 2013)

Ek 13 Afyonkarahisar semt pazarında halk ile röportaj (S. ARI 2013)

Ek 14 Afyonkarahisar kökboyası elde edilen bitkiden görüntü (S. ARI 2013)

Ek 15 Afyonkarahisar Şuhut Kuşkayası civarında arazi çalışması (S. ARI 2013)

Ek 16 Afyonkarahisar fuar alanında doğal bitki satan köylüden röportaj (S. ARI 2013)

Ek 17 Afyonkarahisar katran tedavinde kullanılan çırallar. (S. ARI 2013)

Ek 18 Afyonkarahisar Bayat civarında katran kullanan nineden görüntü (S. ARI 2013)